

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 69/2022

Ympäristötukisopimukset ja luonnonhoitohankkeet

Vaikuttavuus ja kehittämistarpeet

Terhi Koskela, Katri Hamunen ja Elina Vehmasto

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 69/2022

Ympäristötukisopimukset ja luonnonhoitohankkeet

Vaikuttavuus ja kehittämistarpeet

Terhi Koskela, Katri Hamunen ja Elina Vehmasto

Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

Viittausohje:

Koskela, T., Hamunen, K. & Vehmasto, E. 2022. Ympäristötukisopimukset ja luonnonhoitohankkeet : Vaikuttavuus ja kehittämistarpeet. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 69/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 85 s.

Terhi Koskela ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-7779-1267>

ISBN 978-952-380-489-0 (Painettu)

ISBN 978-952-380-490-6 (Verkkajulkaisu)

ISSN 2342-7647 (Painettu)

ISSN 2342-7639 (Verkkajulkaisu)

URN <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-490-6>

Copyright: Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Terhi Koskela, Katri Hamunen ja Elina Vehmasto

Julkaisija ja kustantaja: Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2022

Julkaisuvuosi: 2022

Kannen kuva: Riitta Raatikainen

Painopaikka ja julkaisumyynti: PunaMusta Oy, <http://luke.omapumu.com/fi/>

Tiivistelmä

Terhi Koskela, Katri Hamunen ja Elina Vehmasto

Luonnonvarakeskus, Latokartanonkaari 11, 00790 Helsinki

Kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (Kemera) ympäristötukisopimusten ja luonnonhoitohankkeiden tavoitteena on turvata talousmetsien monimuotoisuutta sekä parantaa elinympäristöjen ja vesien tilaa. Tässä raportissa tarkastellaan ympäristötukisopimusten ja luonnonhoitohankkeiden vaikutuksia ja vaikuttavuutta sekä niiden toteutusprosessien toimivuutta ja kehittämistarpeita. Aineistot koottiin Webropol-kyselyinä ympäristötukisopimuksen tehneiltä metsänomistajilta, luonnonhoitohankkeisiin osallistuneilta metsänomistajilta, luonnonhoitohankkeita toteuttaneiden yritysten edustajilta sekä Suomen metsäkeskuksen asiantuntijoilta.

Metsänomistajille tärkeitä syitä tehdä ympäristötukisopimus tai osallistua luonnonhoitohankkeeseen olivat luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja luontoarvojen säilyttäminen tuleville sukupolville sekä usein myös maisema-arvot. Valtaosa vastaajista arvioi ympäristötukisopimusten ja luonnonhoitohankkeiden turvaavan monimuotoisuutta sekä lisäävän metsänomistajien myönteistä suhtautumista luontoarvojen turvaamista kohtaan. Osa metsänomistajista arvioi ympäristötukisopimuksen tekemisen tai luonnonhoitohankkeeseen osallistumisen myötä ottaneensa luonto- ja maisema-arvoja huomioon myös muualla metsissään. Näin sopimuksilla ja luonnonhoitohankkeilla on mahdollista saavuttaa myös kohderajausta tai toteutusaluetta laajempaa vaikuttavuutta.

Yhteensä noin puolet kyselyyn vastanneista metsänomistajista olisi ilman sopimustakin jättänyt kohteen käsittelemättä, osa siksi, että kyseisellä kohteella metsälaki pääosin estää toimenpiteet. Vaikka osa kohteista säilyisi todennäköisesti metsätaloustoimien ulkopuolella ilman ympäristötukeakin, asiantuntijat pitivät ympäristötukea tärkeänä osana monimuotoisuuden turvaamisen kokonaisuutta ja valtavirtaistamista. Valtaosa metsänomistajista kokee ympäristötuen ja luonnonhoitohankkeet metsänomistajille oikeudenmukaisiksi keinoiksi turvata monimuotoisuutta. Metsäkeskuksen asiantuntijat arvioivat, että metsänomistajilla on selkeästi halukkuutta ympäristötukisopimuksen uusimiseen sen päättyessä.

Metsäkeskuksen asiantuntijoiden mukaan olisi hyvä, jos ympäristötukisopimuksia olisi mahdollista rajata myös laajempina elinympäristökokonaisuuksina. Tämä vaatisi kuitenkin nykyistä selkeästi enemmän rahoitusta. Raskaaksi koettua luonnonhoitohankkeiden hakumenettelyä tulisi keventää ja luonnonhoidon toimenpiteitä voitaisiin jatkossa liittää entistä selkeämmin osaksi arkimetsänhoitoa. Tiedonvälitystä luonnonhoitohanketta toteuttavan yrityksen ja metsänomistajan välillä tulisi lisätä hankkeen eri vaiheissa. Jatkossa olisi oleellista edelleen lisätä monimuotoisuuden turvaamisen ja luonnonhoidon neuvontaa metsämetsänomistajille laajasti metsäalan eri toimijoilta. Metsäammattilaisilla on tärkeä rooli tuoda neuvonnassa esiin monimuotoisuuteen liittyvät näkökulmat metsien käsittelyssä sekä luonnonhoidon ja suojelun erilaiset vaihtoehdot.

Asiasanat: luonnonhoito, kestävän metsätalouden rahoituslain ympäristötuki, kyselytutkimus, METSO-ohjelma, Suomen metsäkeskus, vaikutukset, vaikuttavuus, vapaaehtoinen suojelu, yksityiset metsänomistajat

Sammanfattning

Terhi Koskela, Katri Hamunen och Elina Vehmasto

Naturresursinstitutet, Ladugårdsbågen 11, 00790 Helsingfors

Syftet med miljöstödsavtal och naturvårdsprojekt enligt den temporära lagen om finansiering av hållbart skogsbruk är att trygga mångfalden i ekonomiskogar och förbättra statusen i livsmiljöer och vatten. I denna rapport granskas effekterna och genomslaget av miljöstödsavtal och naturvårdsprojekt samt hur väl processerna för genomförandet av dem fungerar och vilka utvecklingsbehov det finns. Materialen samlades in genom Webropol-enkäter till skogsägare som ingått ett miljöstödsavtal, skogsägare som deltagit i naturvårdsprojekt, representanter för företag som genomfört naturvårdsprojekt och av experter vid Finlands skogscentral.

De viktigaste orsakerna för skogsägare att ingå ett miljöstödsavtal eller delta i ett naturvårdsprojekt var att trygga den biologiska mångfalden och bevara naturvärden för kommande generationer och ofta även landskapsvärden. Största delen av svarspersonerna ansåg att miljöstödsavtal och naturvårdsprojekt tryggar mångfalden och ökar skogsägarnas positiva inställning till tryggandet av naturvärden. En del av skogsägarna ansåg att de till följd av att de ingått ett miljöstödsavtal eller deltagit i ett naturvårdsprojekt även beaktat natur- och landskapsvärden på andra områden i sina skogar. På så sätt är det möjligt att genom avtal och naturvårdsprojekt uppnå en effekt som även är större än det avgränsade objektet eller området för genomförande.

Av de skogsägare som svarade på enkäten skulle totalt hälften även utan avtal inte ha behandlat objektet, en del på grund av att åtgärder på området huvudsakligen förhindras av skogslagen. Vissa objekt skulle alltså sannolikt inte omfattas av åtgärder inom skogsbruk även utan miljöstöd, men experterna vid Skogscentralen ansåg att miljöstödet var viktig del i helheten för att trygga mångfalden och integrera den. Merparten av skogsägarna upplever att miljöstödet och naturvårdsprojekten är rättvisa sätt att trygga mångfalden vad gäller skogsägare. Experterna vid skogscentralen bedömer att skogsägare klart är villiga att förnya miljöstödsavtalet när avtalet löper ut.

Enligt experterna vid skogscentralen skulle det vara bra om miljöskyddsavtal även kunde avgränsas som mer omfattande livsmiljöhelheter. Detta skulle dock kräva klart mer finansiering än för närvarande. Ansökningsförfarandet för naturvårdsprojekt som ansågs vara tungt bör förenklas och framöver kunde åtgärder för naturvård integreras tydligare som en del av den dagliga skogsvården. Informationsförmedlingen mellan företaget som genomför naturvårdsprojektet och skogsägaren bör ökas i olika skeden av projektet. I fortsättningen är det väsentligt att på ett övergripande sätt utöka den rådgivning om tryggandet av mångfalden och naturvård som tillhandahålls av olika aktörer inom skogsbranschen till skogsägare. Skogsexperter har en viktig roll i att vid rådgivning ta upp aspekter som gäller mångfalden i behandlingen av skog och olika alternativ för naturvård och skydd.

Ämnesord: effekter, enkät, Finlands skogscentral, frivilligt skydd, genomslag, METSO-programmet, miljöstöd enligt lagen om finansiering av hållbart skogsbruk, naturvård, privata skogsägare

Sisällysluettelo

1. Johdanto	7
1.1. Ympäristötukisopimukset ja luonnonhoitohankkeet osana METSO-ohjelmaa	7
1.2. Ympäristötukisopimusten toteutus.....	9
1.3. Luonnonhoitohankkeiden toteutus.....	11
1.4. Hankkeen tausta ja tavoitteet	11
2. Kyselyt ja aineistot.....	14
2.1. Kyselyjen toteutus ja otokset	14
2.2. Kyselyjen kuvaus	15
2.2.1. Ympäristötukisopimuksia koskevat kyselyt.....	15
2.2.2. Luonnonhoitohankkeita koskevat kyselyt	16
2.3. Aineistot	17
2.3.1. Ympäristötukisopimuksen tehneet ja luonnonhoitohankkeisiin osallistuneet metsänomistajat	17
2.3.2. Luonnonhoitohankkeita toteuttaneet yritykset	22
2.3.3. Metsäkeskuksen asiantuntijat	23
3. Ympäristötukisopimuksia koskevien kyselyiden tulokset	24
3.1. Ympäristötukisopimusten kohdentaminen	24
3.2. Ympäristötukisopimuksen tekemisen syyt.....	25
3.3. Tieto luontokohteista ja lisätiedon tarve.....	27
3.4. Tyytyväisyys ympäristötukisopimukseen	32
3.5. Ympäristötukisopimusten vaikutukset ja vaikuttavuus.....	35
3.6. Mikä kannustaa ympäristötuen hakemiseen ja mitä kohteelle olisi tehty ilman sopimusta...41	
4. Luonnonhoitohankkeita koskevien kyselyiden tulokset.....	45
4.1. Luonnonhoitohankkeiden piirteet ja kohdentaminen	45
4.2. Luonnonhoitohankkeeseen osallistumisen syyt.....	47
4.3. Aloite luonnonhoitohankkeesta ja tiedonvälitys.....	48
4.4. Tyytyväisyys luonnonhoitohankkeen suunnitteluvaiheeseen	50
4.5. Tyytyväisyys luonnonhoitohankkeen toteutukseen.....	53
4.6. Luonnonhoitohankkeiden vaikutukset ja vaikuttavuus	56
4.7. Miten kiinnostusta luonnonhoitoa kohtaan voitaisiin lisätä	66
5. Yhteenveto.....	70
5.1. Hankkeen tavoitteet ja toteutus	70
5.2. Ympäristötukisopimuksia koskevat kyselyt - päätulokset.....	71

5.2.1.	Metsänomistajat pääsääntöisesti tyytyväisiä ympäristötukisopimusprosessiin.....	71
5.2.2.	Ympäristötuella sopimusaluetta laajempaa vaikuttavuutta	72
5.3.	Luonnonhoitohankkeita koskevat kyselyt - päätulokset	73
5.3.1.	Tarve kevyemmälle hankehauulle	73
5.3.2.	Luonnonhoidon toteuttajia tarvitaan lisää ja luonnonhoito osaksi arkimetsänhoitoa	74
6.	Johtopäätökset ja kehittämistarpeet	77
	Viitteet.....	81
	Liite	85

1. Johdanto

1.1. Ympäristötukisopimukset ja luonnonhoitohankkeet osana METSO-ohjelmaa

Kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015, jäljempänä Kembra) ympäristötukisopimuksilla ja luonnonhoitohankkeilla on tavoitteena turvata talousmetsien monimuotoisuutta sekä parantaa elinympäristöjen sekä vesien tilaa, yhteistyössä metsänomistajien kanssa. Ympäristötukisopimuksia ja luonnonhoitohankkeita on toteutettu Suomen metsäkeskuksen toimesta vuodesta 1997 alkaen.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) 2008–2025 tavoitteena on osaltaan pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen ja vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys (Valtioneuvosto 2014). METSO-ohjelmassa metsänomistaja voi vapaaehtoisesti tarjota kohdetta pysyvään tai määräaikaiseen suojeluun tai osallistua luonnonhoitohankkeeseen (METSO 2021; Anttila ym. 2021). Monimuotoisuudelle keskeiset ja METSO-ohjelmassa pysyvästi tai määräaikaisesti suojeltavaksi soveltuvat METSO-elinympäristöt (Taulukko 1) ja niiden valintaperusteet sekä laatuluokitus on kuvattu ohjelman luonnontieteellisissä valintaperusteissa (Syrjänen ym. 2016).

Vuonna 2008 käynnistyneessä METSO-ohjelmassa on tavoitteena vuoteen 2025 mennessä laajentaa suojelualueverkostoa 96 000 hehtaarilla sekä turvata monimuotoisuutta talousmetsissä toteuttamalla Kemeran kymmenvuotisia, määräaikaisia metsätalouden ympäristötukisopimuksia sekä luonnonhoitohankkeita yhteensä 82 000 hehtaarin alalla. Suomen metsäkeskus toteuttaa ympäristötukisopimuksia ja luonnonhoitohankkeita osana METSO-ohjelmaa. Ympäristötukisopimusten ja luonnonhoitohankkeista elinympäristöjen hoidon ja kunnostuksen toteutus-pinta-alat on laskettu vuodesta 2008 lähtien METSO-ohjelman toteutus-pinta-alaan. Suojelualueverkoston laajentamisen osalta METSO-ohjelman alueellisena toteuttajana toimivat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, eli ELY-keskukset. ELY-keskukset toteuttavat METSO-ohjelmaa luonnonsuojelulain (1996/1096) keinoilla: kohteiden hankkiminen valtiolle suojelualueeksi, yksityisen suojelualan perustaminen sekä kohteen määräaikainen rauhoittaminen korvausta vastaan enintään 20 vuoden määräajaksi.

Vuosina 2008–2020 Suomen metsäkeskus on solminut ympäristötukisopimuksia 46 503 hehtaarille (kumulatiivinen pinta-ala) ja toteuttanut luonnonhoitohankkeita 4 983 hehtaarilla (yhteensä 51 486 ha) (Taulukko 1 ja 2, Kuva 1). METSO-ohjelmassa näille asetetusta 82 000 hehtaarin tavoitteesta tämä kattaa 63 prosenttia. Kaikki vuodesta 2008 lähtien ympäristötukipäättöksen saaneet kohteet eivät kuitenkaan ole enää tuen piirissä sopimuksen päätyttyä (Hänninen ym. 2021). Osa sopimuksista on uusittu, osa on siirtynyt pysyvään suojeluun ja osaa omistaja ei ole joko halunnut uusia tai uusiminen ei ole ollut rahoitusehtojen mukaan mahdollista. Vuoden 2020 lopussa voimassa olevia ympäristötukisopimuksia oli noin 33 000 hehtaarilla (Suomen metsäkeskus 2021). Jos ympäristötukisopimuskohteeseen sisältyy metsälakikohteen, sen osalta lain asettama turvaamisvelvoite on voimassa sopimuksen päätyttyäkin.

Taulukko 1. Metsätalouden ympäristötukisopimusten pinta-ala (ha) vuonna 2020 sekä kumulatiivinen pinta-ala 2008–2020 elinympäristöittäin. Taulukko perustuu ympäristötukihakemusten maksatuspäätöksiin. Lähde: Suomen metsäkeskus, Kemera-vuositolasto, Anttila ym. 2021.

Metsälain 10 §:n elinympäristöt	2020	2008–2020
Pienvedet	810	10 981
Rehevät korvet ja letot	256	2 435
Lehtolaikut	257	2 450
Kangasmetsäsaarekkeet	77	1 191
Rotkot ja kurut	0	47
Jyrkänteet alusmetsineen	67	487
Vähätuottoiset elinympäristöt	33	12 285
Yhteensä	1 500	29 876
METSO-elinympäristöt		
Lehdot	117	909
Monimuotoisuudelle merkittävät kangasmetsät	1 232	6 938
Monimuotoisuudelle merkittävät suot	251	3 479
Vesistöjen lähimetsät	250	2 274
Metsäluhdat ja tulvametsät	22	263
Metsäiset kalliot, jyrkänteet ja louhikot	175	1 890
Kalkkikalliot ja ultraemäksisten maiden metsät	0	5
Harjujen paahdeympäristöt	1	35
Puustoiset perinneympäristöt	0	52
Maankohoamisrannikon monimuotoisuuskohteet*	0	782
Yhteensä	2 048	16 627
Ympäristötukisopimukset yhteensä	3 548	46 503

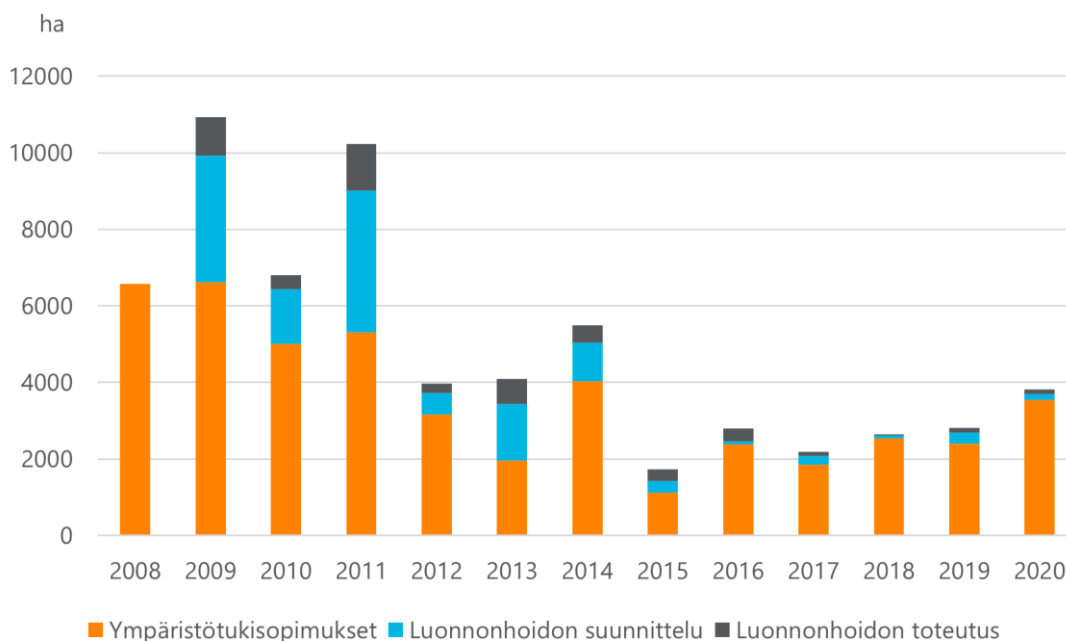
METSO-elinympäristöissä luonnonhoitohankkeiden maastosuunnittelua on tehty vuosina 2008–2020 yhteensä 12 869 hehtaarilla ja toteutustöitä 4 983 hehtaarilla. Vuonna 2020 luonnonhoitohankkeiden toteutuspinna-ala METSO-elinympäristöissä oli 128 hehtaaria ja maastosuunnittelun pinta-ala yhteensä 145 hehtaaria (Taulukko 2, Kuva 1, Anttila ym. 2021). METSO-ohjelman alkuvuosina maastosuunnittelun pinta-alaan kirjattiin hankealueen pinta-ala kokonaisuudessaan, mutta nykyisin vain toimenpidekohteiden pinta-ala merkitään suunnittelu-pinta-alaksi (Koskela ym. 2020). Vesiensuojeluhankkeita on toteutettu vuosittain keskimäärin 15–20 kpl ja niiden vaikutus- ja toimenpidekohteiden määrä on vaihdellut valuma-alueen tarpeen ja koon mukaan. Yhdessä vesiensuojeluhankkeessa toteutetaan useita metsätalouden kuormitusta korjaavia tai estäviä vesiensuojelurakenteita. Kaikkiaan vuosina 2008–2020 luonnonhoitohankkeisiin on käytetty noin 17,8 miljoonaa euroa, josta 0,9 miljoonaa vuonna 2020 (Anttila ym. 2021). Näissä luvuissa ovat mukana kaikkien hanketyyppien kustannukset. Vesiensuojeluhankkeiden kustannusvaikutus on noin 75 prosenttia luonnonhoitohankkeiden kokonaiskustannuksista.

Taulukko 2. Luonnonhoitohankkeiden kumulatiiviset maastosuunnittelu- ja toteutuspin-
alat (ha) METSO-elinympäristöissä vuosina 2008–2020. Lähde: Suomen metsäkeskus, Kemera-
vuositilasto, Anttila ym. 2021.

Luonnonhoidon elinympäristöt	Maastosuunnittelu, 2008–2020, ha **	Toteutustyöt 2008–2020, ha
Lehtojen hoito ja kunnostus	1 598	277
Pienvesien kunnostus	3 735	1 357
Suon ennallistaminen	3 538	1 358
Paahdeympäristöjen hoito	988	67
Muiden elinympäristöjen hoitotyöt*	3 010	1 924
Yhteensä	12 869	4 983

* Hankkeessa kohteena useita elinympäristötyyppejä, toimenpiteet sisältävät mm. monimuotoisuuspolto.

** Maastosuunnitteluun kirjattu alkuvuosina koko hankesuunnitteluala eli laajempi alue kuin toimenpidealue.

Kuva 1. Suomen metsäkeskuksen METSO-toteutus (metsätalouden ympäristötukisopimukset ja luonnonhoitohankkeiden toteutus- sekä maastosuunnittelu METSO-elinympäristöissä) vuosina 2008–2020 (ha). Lähde: Suomen metsäkeskus, Kemera-vuositilasto, Anttila ym. 2021.

1.2. Ympäristötukisopimusten toteutus

Metsälaki sisältää veloitteen erityisen tärkeiden elinympäristöjen säilyttämisestä ja yleisen tavoitteen metsien biologisen monimuotoisuuden ylläpitämisestä. Jos metsien hoidossa tai käytössä otetaan huomioon metsän biologisen monimuotoisuuden ylläpitäminen, luonnonhoito tai metsien muu kuin puuntuotannollinen käyttö laajemmin kuin metsälaissa säädetään maanomistajan velvollisuudeksi, voi maanomistaja hakea Metsäkeskukselta ympäristötukea. Ympäristötuki on tarkoitettu ensisijaisesti metsälain 10 §:ssä tarkoitettujen erityisen tärkeiden elinympäristöjen ominaispiirteiden säilyttämiseen. Ympäristötukea voidaan käyttää myös METSO-

ohjelman elinympäristöjen turvaamiseen rahoitusehtojen mukaisesti, tai sopimus voidaan solmia metsälain 10 §:n erityisen tärkeän elinympäristön ja METSO-elinympäristön yhdistelmälle. Ekologinen laatu, eli metsien monimuotoisuudelle arvokkaat rakennepiirteet kuten puuston ja vesitalouden luonnontilaisuus sekä lahoppuus, on tärkein ympäristötukikohteen valintakriteeri. Tukea voidaan myöntää lisäksi ympäristötukisopimuksen valmisteluun ja hakemukseen voi sisältyä myös elinympäristön tilaa parantavien luonnonhoitotöiden suunnittelu- ja toteutustuen hakeminen (Suomen metsäkeskus 2021).

Vuonna 2014 voimaan tulleen uudistetun metsälain (1085/2013) linjausten mukaan erityisen tärkeät elinympäristöt ovat luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia kohteita, jotka erottuvat ympäröivästä metsäluonnosta selvästi, ja ovat pienialaisia tai metsätaloudellisesti vähämerkityksellisiä. Ympäristötuen rahoitustason laskiessa Metsäkeskuksen ohjeissa täsmennettiin, että ympäristötukikohteet ovat yleensä pienialaisia ja tuki kohdistetaan ensisijaisesti puustoisille metsälain 10 §:n kohteille (Suomen metsäkeskus 2015; Suomen metsäkeskus 2017; Suomen metsäkeskus 2021). Vähäpuustoisia kohteita ei pääsääntöisesti enää rahoiteta, elleivät ne yhdistä sopimuksen puustoisia kohteita toisiinsa. Tämä näkyy tehtyjen sopimusten elinympäristöjen pinta-aloissa, kun verrataan vuonna 2020 tehtyjä sopimuksia koko METSO-ohjelman aikana tehtyihin sopimuksiin (Taulukko 1). Laajojen (yli 4 ha) tai muutoin erityistä arvoa (suojelualueeseen kytkeytyvä, erityislajisto) omaavien kohteiden osalta selvitetään maanomistajan kiinnostus pysyvään suojeluun.

Vuosina 2008–2020 toteutettujen ympäristötukisopimusten keskimääräinen pinta-ala on 4,4 hehtaaria ja vuonna 2020 se oli 2,7 hehtaaria. Keskimääräinen ympäristötukikorvaus oli vuonna 2020 oli 2 116 €/ha. Keskimääräisen korvauksen suuruus vaihteli vuonna 2020 maakunnittain Lapin noin 900 eurosta Kanta-Hämeen noin 3 600 euroon hehtaarilta (Anttila ym. 2021). Vuonna 2020 solmittujen ympäristötukisopimusten kokonaispinta-alasta METSO-elinympäristöjen osuus oli 58 prosenttia ja metsälakikohteiden vastaavasti 42 prosenttia (Anttila ym. 2021). Hehtaareissa mitattuna eniten ympäristötukisopimuksia on vuosien 2008–2020 aikana tehty metsälain 10 §:n elinympäristöille, jotka sisältävät pienvesiä ja vähätuottoisia elinympäristöjä (Taulukko 1). Vastaavasti ympäristötukisopimusten METSO-elinympäristöistä suurimman osan muodostavat monimuotoisuudelle merkittävät kangasmetsät ja suot sekä vesistöjen lähimetsät. METSO-elinympäristöjen osuus ympäristötukisopimusten pinta-alasta on viime vuosina kasvanut. Vuosina 2008–2020 metsätalouden ympäristötukeen on käytetty 66,7 miljoonaa euroa, josta 7,5 miljoonaa euroa vuonna 2020 (Liite 1).

Aloitteen ympäristötuen hakemisesta voi tehdä metsänomistaja itse tai se voi syntyä neuvontatilanteessa esimerkiksi metsäsuunnittelun tai metsänhoitoimenpiteiden toteutuksen yhteydessä. Metsäkeskus tai muu toimija, kuten metsänhoitoyhdistys tai muu yhteistyötaho, neuvoo metsänomistajaa ympäristötukihakemuksen laadinnassa metsänomistajan pyynnöstä. Metsänomistaja voi myös itse tehdä hakemusvalmistelun. Ympäristötukihakemusten valmistelusta maksetaan Metsäkeskuksen ulkopuolisille metsäalan toimijoille valmistelukorvaus (METSO 2021). Metsäkeskus tarkastaa hakemuskohteen rahoituskelpoisuuden voimassa olevien rahoitusehtojen mukaisesti, vahvistaa sopimusalueen rajauksen ja tekee rahoituspäätöksen. Sopimuksen muodostaa allekirjoitettu neuvottelupöytäkirja ja rahoituspäätös. Metsänomistaja sitoutuu säilyttämään kohteen monimuotoisuutta ja yleensä tämä tarkoittaa elinympäristöjen jättämistä luonnontilaan. Sopimusalueelle voidaan kuitenkin suunnitella ja toteuttaa elinympäristön tilaa parantavia luonnonhoitotöitä kuten esimerkiksi lehdon hoitoa tai lähteen kunnostusta. Sopimus tehdään kymmeneksi vuodeksi ja sen uusiminen on mahdollista voimassa olevien rahoitusehtojen mukaisesti. Sopimuksesta maksetaan metsänomistajalle korvaus ja se on verotettavaa tuloa. Sopimus merkitään kiinteistörekisteriin ja se velvoittaa myös tilan mahdollista uutta omistajaa. Sopimuksen irtisanominen on kuitenkin mahdollista tietyin ehdoin.

1.3. Luonnonhoitohankkeiden toteutus

Kemeran (21§) tukea metsäluonnonhoitoon voidaan myöntää 1) usean tilan alueelle ulottuviin, monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen hoito- ja kunnostustöihin sekä metsä- ja suoelinympäristöjen ennallistamiseen; 2) metsäojituksista aiheutuneiden vesistöhaittojen estämiseen tai korjaamiseen; 3) metsien monimuotoisuutta edistävään kulotukseen; 4) metsäluonnolle haitallisten vieraskasvilajien hävittämiseen ja niiden leviämisen estämiseen; 5) muihin edellä mainittuja vastaaviin metsäluonnon hoitoa ja metsien monikäyttöä sekä maisema-, kulttuuri- ja virkistysarvoja korostaviin, alueellisesti merkittäviin hankkeisiin. Tässä raportissa tarkastellaan luonnonhoitohankkeista elinympäristöjen hoito- ja kunnostushankkeita, monimuotoisuutta edistäviä kulotushankkeita sekä vesiensuojeluhankkeita, jotka Metsäkeskus on priorisoinut ensisijaisesti rahoitettaviksi luonnonhoitohanketyypeiksi.

Luonnonhoitohankkeista vesiensuojeluhankkeissa voidaan tehdä metsätalouden vesiensuojelutoimenpiteitä kuten pohja- ja putkipatoja, kosteikkoja, pintavalutuskenttiä ja laskeutusaltaita. Elinympäristöjen kunnostus- ja hoitohankkeissa toteutetaan esimerkiksi lehtojen tai harjujen paahdeympäristöjen hoitoa, soiden ennallistamista tai pienvesielinympäristön kuten lähteiden tai purojen lähiympäristön hoitoa ja kunnostusta. Monimuotoisuutta edistävät kulotushankkeet toteutetaan yksittäisen metsänomistajan maalla, muissa luonnonhoitohanketyypeissä toimenpiteitä tulee toteuttaa useamman omistajan mailla. Luonnonhoitohankkeissa tehtävien toimenpiteiden yhteydessä voidaan edistää myös muita metsien monikäytön tavoitteita (Suomen metsäkeskus 2022).

Metsäkeskus suunnittelee alueellisia Kemeran 21 §:n mukaisia luonnonhoitohankkeita vuosittaisen määrärahan mukaisesti. Luonnonhoitohankkeille asetetaan vuosittain lukumäärä- ja toteutushehtaaritavoitteet hanketyypeittäin. Luonnonhoitohankkeen suunnittelu alkaa yleensä metsänomistajan tai muun tahon tekemästä aloitteesta. Lisäksi toimenpide-esityksiä metsänomistajille tekevät Metsäkeskuksen luonnonhoidon asiantuntijat alueellisen suunnittelun yhteydessä. Luonnonhoitohankkeiden töistä sovitaan kirjallisesti metsänomistajien kanssa. Metsäkeskus hakee suunnitelluille luonnonhoitohankkeille hankehakumenettelyllä toteuttajat, joille rahoitus myönnetään. Hankehaussa on tarjolla useita luonnonhoitohankkeita eri puolilta Suomea. Hankehakuja toteutetaan vuodessa korkeintaan kolme (Kemera 23§).

Luonnonhoitohankkeita toteuttavat mm. erilaisia metsäpalveluita tarjoavat yritykset. Metsäkeskus neuvoo ja opastaa hanketoteuttajia sekä valvoo toteutusta. Luonnonhoitohanketta tekemään valitun hanketoteuttajan tehtävänä on yleissuunnitelmaa tarkemman toteutussuunnitelman laatiminen ja hankkeen käytännön toteutus. Hankkeeseen valittu toteuttaja toimittaa rahoitushakemuksen ja tarkemman toteutussuunnitelman, jonka jälkeen Metsäkeskus tekee rahoituspäätöksen toimijalle töiden toteuttamiseksi. Hanketoteuttaja toteuttaa sovitut työt määräaikaan mennessä sekä laatii toteutusilmoitukset sekä loppuraportin. Luonnonhoitohankkeen toimenpiteiden toteutus ei aiheuta metsänomistajalle kuluja. Kulotushankkeessa metsänomistajan on mahdollista saada korvausta poltetuista säästöpuista ja vesiensuojeluhankkeessa vesiensuojelutoimenpiteen aiheuttamasta metsätaloudellisesta haitasta, esimerkiksi vesiensuojelurakenteen alle jäävän maapohjan osalta (Suomen metsäkeskus 2022).

1.4. Hankkeen tausta ja tavoitteet

Tämän hankkeen tavoitteena oli selvittää metsänomistajien, luonnonhoitohankkeita toteuttajien toimijoiden (yritysten) sekä Metsäkeskuksen luonnonhoidon asiantuntijoiden, (metsän- ja luonnonhoidon asiakasneuvojen ja asiakkuuspäälliköiden, jäljempänä vastaajaryhmästä

käytetään nimitystä Metsäkeskuksen asiantuntijat) arvioiden pohjalta ympäristötukisopimusten ja luonnonhoitohankkeiden vaikutuksia ja vaikuttavuutta sekä niiden toteutusprosessien toimivuutta sekä kehittämistarpeita. Lisäksi tarkastellaan näihin luonnon monimuotoisuuden turvaamiskeinoihin liittyviä mielipiteitä ja näkemyksiä. Hankkeessa ei ollut mahdollista koota tai hyödyntää ekologista aineistoa ympäristötukisopimuskohteilta tai luonnonhoitohankealueilta. Hanke on suunniteltu ja toteutettu Luonnonvarakeskuksen ja Suomen metsäkeskuksen yhteistyönä maa- ja metsätalousministeriön rahoittamana palvelusopimushankkeena.

Tulosten avulla voidaan kehittää ympäristötuen ja luonnonhoitohankkeiden kohdentamista, niiden toteutusprosesseja ja käytäntöjä, suunnata ja kehittää asiakastyötä sekä ympäristötuen ja luonnonhoitohankkeiden seurantaa. Tuloksia voidaan hyödyntää METSO-ohjelman kehittämisessä ja sen jatkon suunnittelussa. Tulokset viedään Metsäkeskuksessa käytäntöön toiminnanohjauksen kautta.

Vaikutuksia ja vaikuttavuutta voidaan tarkastella vaikutusketjun avulla (Ries 2010; Heliskoski ym. 2018). Ketjussa tietyillä panoksilla (input) saadaan aikaan tekoja tai tuotoksia (output), jotka johtavat konkreettisiin muutoksiin eli vaikutuksiin (outcome) ihmisissä ja heidän toiminnassaan. Näillä muutoksilla voi olla laajempaa vaikuttavuutta (impact), esimerkiksi yhteiskunnallista hyötyä tai muutosta ihmisten hyvinvoinnissa. Tässä raportissa vaikutuksilla tarkoitetaan ympäristötukisopimuskohteella tai luonnonhoitohankkeen toteutusalueella tapahtuvaa suoraa vaikutusta, kuten esimerkiksi tässä tapauksessa metsänomistajan tai Metsäkeskuksen asiantuntijan havaitsemaa elinympäristöjen elpymistä tai vaikutuksia maisemaan tai virkistyskäyttömahdollisuuksiin. Vaikuttavuutena pidetään suoraa vaikutusta laajempaa ja epäsuoraa muutosta, kuten tiedon ja kokemuksen kertymisen tai asenteiden ja toimintatapojen muuttumisen kautta tapahtuva käyttäytymisen muutos ja sen tuomat hyödyt monimuotoisuudelle. Vaikuttavuutta voi näin määriteltynä olla esimerkiksi hyvin sujuneen ympäristötukisopimusprosessin seurauksena metsänomistajan asennemuutoksen myötä tapahtuva luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja lisääminen myös varsinaisten sopimus- ja hankealueiden ulkopuolella sekä laajemmin ajateltuna monimuotoisuuden ylläpidolle ja edistämiseksi yhteiskunnassa asetettujen tavoitteiden parempi saavuttaminen.

Oleellinen osa vapaaehtoisten luonnon monimuotoisuuden turvaamiskeinojen onnistunutta toteuttamista on se, että metsänomistajat ja luonnonhoitohankkeiden osalta myös niitä toteuttavat yritykset ovat kiinnostuneita osallistumaan niihin. Vapaaehtoisia, metsien monimuotoisuutta turvaavia suojelusopimuksia ja sopimusten kustannustehokkuutta (esim. Juutinen ym. 2008; Mönkkönen ym. 2009; Juutinen ym. 2012) sekä metsänomistajan osallistumishalukkuutta lisääviä tekijöitä on tutkittu melko laajalti (esim. Mäntymaa ym. 2009; Koskela & Karppinen 2021; Juutinen ym. 2021, Miljand ym. 2021). Metsien monimuotoisuuden turvaamista ja metsien käsittelyjä monipuolistavien neuvontapalveluiden kehittämistä metsänomistajien ja metsäammattilaisten näkökulmista ovat tutkineet mm. Hujala ym. (2016). Metsänomistajien kiinnostusta toteuttaa metsien monimuotoisuuden turvaamisen keinoja tutkimusten perusteella lisäävät esimerkiksi se, että toteutustapa säilyttää päätäntävällän ja sisältää rahallisen korvauksen (Miljand ym. 2021), sekä aikaisempi kokemus vapaaehtoisesta metsien monimuotoisuuden turvaamisesta (Koskela & Karppinen 2021). Myös metsänomistajan sosiaalisen verkoston ja verkoston kautta saadun sosiaalisen pääoman on havaittu vaikuttavan osallistumiseen (Korhonen ym. 2013; Vainio ym. 2018). Hännisen ym. (2021) tutkimuksessa selvitettiin, mitä ympäristötukisopimuskohteille tapahtuu sopimuksen päättymisen jälkeen ja Viitala ym. (2022) tarkasteli ns. METKA-työryhmän esittämän uuden metsätalouden kannustejärjestelmän tukien, myös ympäristötuen ja luonnonhoidon tuen ilmastovaikutuksia. METSO-kohteiden ekologista laatua on tarkastellut Siitonen ym. (2012) ja Siitonen & Penttilä (2015), puronvarsimetsien suojavyöhykkeiden vaikutusta lajistoon, pienilmastoon ja tuulenkaatoihin Oldén ym. (2020) ja metsälain

muutosten vaikutuksia Kniivilä ym. (2020) ja Siitonen ym. (2021). Varsinaisen ympäristötukisopimusprosessin toimivuuden tarkastelu ja metsänomistajien tai toteuttajayritysten kokemus luonnonhoitohankkeiden toteutusprosessista on jäänyt kuitenkin vähemmälle.

Luonnonhoidon ekologisia vaikutuksia, luonnonhoitoon liittyviä toimintamalleja ja neuvontaa on tarkasteltu ja kehitetty mm. valtakunnallisissa luonnonhoidon kehittämishankkeissa ja METSO-yhteistoimintaverkostohankkeissa (METSO-ohjelma 2022) ja muissa talousmetsien luonnonhoitoa kehittävässä hankkeissa, kuten esimerkiksi Monimetsä-hankkeessa (Monimetsä 2022).

2. Kyselyt ja aineistot

2.1. Kyselyjen toteutus ja otokset

Tutkimuksessa koottiin kyselylomakeaineistoja kolmelta vastaajaryhmältä: metsänomistajilta, luonnonhoitohankkeita toteuttaneilta toimijoilta (yrityksiltä) sekä Metsäkeskuksen asiantuntijoilta (Taulukko 3). Ympäristötukisopimuksia koskeva metsänomistajakysely lähetettiin kaikille niille metsänomistajille, joiden tilalla oli tehty metsätalouden ympäristötukisopimus vuosina 2016–2019, ja luonnonhoitohankkeita koskevat metsänomistajakyselyt omistajille, jotka olivat osallistuneet vuosina 2016–2019 rahoitettuihin luonnonhoitohankkeisiin (elinympäristöjen hoito- ja kunnostushankkeet, monimuotoisuutta edistävät kulotushankkeet ja vesiensuojeluhankkeet). Kyselyt lähetettiin niille metsänomistajille, joiden sähköpostiosoite oli Metsäkeskuksen asiastietojärjestelmässä ja jotka eivät olleet kieltäneet yhteystietojensa luovuttamista suoramarkkinointiin tai mielipide- ja markkinatutkimuksiin. Ympäristötukisopimuksia koskeva kyselyaineisto yhdistettiin Metsäkeskuksessa metsänomistajien rekisteriaineistoon, mikä mahdollisti myös vastanneiden metsänomistajien ja otokseen kuuluneiden kyselyyn vastaamatta jättäneiden metsänomistajien taustatietojen vertailun (Taulukko 5).

Luonnonhoitohankkeita koskeva toimijakysely lähetettiin kaikille niille yritysten yhteyshenkilöille, jotka olivat tehneet luonnonhoitohankkeen rahoitushakemuksen vuosien 2016–2019 aikana. Metsäkeskuksessa ympäristötukisopimuksia ja luonnonhoitohankkeita koskevat kyselyt osoitettiin niille metsän- ja luonnonhoidon asiakasneuvojille, luonnonhoidon asiantuntijoille ja asiakkuuspäälliköille, jotka ovat tehneet ympäristötukisopimukseen liittyvää neuvontaa, ohjanneet valmistelutyötä tai opastaneet toimijalaitoita tai toimineet luonnonhoitohankkeen suunnittelussa, ohjauksessa tai hankehaun toimijavalinnassa.

Kyselylomakkeet laadittiin yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen tutkijoiden ja Metsäkeskuksen luonnonhoidon johtavan asiantuntijan Riitta Raatikaisen sekä Metsäkeskuksessa luonnonhoitotyöhön osallistuvien henkilöiden kanssa. Metsäkeskus koosti otokset ja tallensi kyselyt Webropol-ohjelmaan ja lähetti otokseen kuuluville metsänomistajille sähköpostitse saatekirjeen ja linkin kyselylomakkeeseen. Kunkin kyselyn osalta lähetettiin lisäksi kerran muistutusviesti. Lomakkeet ja saatekirjeet olivat saatavilla suomeksi ja ruotsiksi. Kyselyt toteutettiin vuonna 2021. Ympäristötukisopimuksia käsittelevä metsänomistajakysely tehtiin huhti-toukokuussa, luonnonhoitohankkeita käsittelevät metsänomistaja- ja toimijakyselyt elo-syyskuussa ja Metsäkeskuksen asiantuntijakyselyt lokakuussa. Aineistot koottiin Metsäkeskuksessa ja toimitettiin Luonnonvarakeskukseen. Luonnonvarakeskuksessa tehtiin aineiston analysointi, koostettiin tulokset ja tuotettiin raportti. Aineistojen analyysi raportissa on pääosin kuvailevaa. Tulosten laskennassa käytettiin SPSS-ohjelmaa (SPSS Statistics 27). Ympäristötukisopimuksen tehneiden metsänomistajien kysely- ja rekisteriaineistot mahdollistivat tilastollisen tarkastelun vastanneiden ja vastaamattomien välillä (X^2 , F-testi, Metsämuuronen 2011) (Taulukko 5). Kyselylomakke-pohjat ovat pyynnöstä saatavilla Luonnonvarakeskuksesta.

Taulukko 3. Kyselyjen otokset ja vastanneiden lukumäärä.

Kyselyt	Otos	Vastanneet
Ympäristötukisopimukset		
Metsänomistajat	1 678	540
Metsäkeskuksen asiantuntijat*	77	35
Luonnonhoitohankkeet		
Metsänomistajat, elinympäristöjen hoito- ja kunnostushanke	41	13
Metsänomistajat, vesiensuojeluhanke	204	23
Metsänomistajat, monimuotoisuutta edistävä kulotushanke	20	6
Luonnonhoitohankkeita toteuttaneiden yritysten yhteyshenkilöt	34	9
Metsäkeskuksen asiantuntijat*	77	23

*Asiantuntijakyselyt lähetettiin yhteensä 77 Metsäkeskuksen asiantuntijalle ja he vastasivat oman työnkuvansa mukaisesti joko molempiin (ympäristötukisopimuskysely ja luonnonhoitohankekysely) tai vain toiseen kyselyyn.

2.2. Kyselyjen kuvaus

2.2.1. Ympäristötukisopimuksia koskevat kyselyt

Ympäristötukisopimuksen tehneille metsänomistajille suunnatun kyselyn alussa omistajia pyydettiin vastaamaan heidän taustatietojansa sekä metsätilansa piirteitä koskeviin kysymyksiin. Metsänomistajia pyydettiin vastaamaan kyselyyn koskien viimeisintä hänen tilallaan vuosien 2016–2019 välillä solmittua ympäristötukisopimusta ja metsänomistajan kokemusta tuon sopimuksen tekemisestä. Seuraavaksi metsänomistajilta kysyttiin ympäristötukisopimuksen kohdentumisesta, omistajan motiiveista tehdä sopimus ja kiinnostuksesta luonnonhoitoon. Ympäristötukisopimuksen solmimisprosessista tiedusteltiin omistajan tiedonsaantikanavia, saadun neuvonnan riittävyttä, prosessin kestoa ja metsänomistajan tyytyväisyyttä prosessiin. Metsänomistajille esitettiin väittämiä ympäristötukisopimuksen vaikutuksista liittyen mm. monimuotoisuuteen, maisemaan, virkistyskäyttömahdollisuuksiin ja metsänomistajan omaan talouteen. Ympäristötukisopimusten vaikuttavuutta tarkasteltiin esittämällä väittämiä mm. monimuotoisuuteen liittyvän tietotason, kiinnostuksen ja keskustelujen lisääntymisestä, sekä esittämällä kysymyksiä siitä, onko metsänomistaja sopimuksen tekemisen myötä päätenyt tekemään joitain muita monimuotoisuuteen tai muuten metsien hoitoon liittyviä konkreettisia toimenpiteitä sopimuskohteen ulkopuolisissa metsissään. Lopuksi omistajilta kysyttiin sitä, mitä kohteella olisi ilman sopimusta tehty, halukkuutta suositella vastaavaa sopimusta muille metsänomistajille sekä sitä, mitkä tekijät voisivat lisätä metsänomistajien kiinnostusta ympäristötukisopimusten solmimista kohtaan. Vastaajille annettiin mahdollisuus myös vapaasti kommentoida aihepiiriä sekä kyselyä.

Metsäkeskuksen asiantuntijoilta kysyttiin ympäristötukisopimusten osalta ensin sitä, millaisia ympäristötukeen liittyviä tehtäviä he tekevät ja kuinka kauan he ovat näiden asioiden parissa työskennelleet. Asiantuntijoilta kysyttiin soveltuvin osin samoista asioista kuin metsänomistajilta. Metsänomistajat vastasivat oman sopimuksensa osalta ja asiantuntijat vastasivat nojaten omaan kokemukseensa ympäristötukisopimuksista ja niiden vaikutuksista sekä käsitykseensä ympäristötukisopimuksia tehneiden metsänomistajien näkemyksistä ja toiminnasta. Asiantuntijoita pyydettiin arvioimaan mistä metsänomistajat saavat ovat saaneet tietoa ympäristötuesta ja millainen metsänomistajien tietotaso on. Heitä pyydettiin myös arvioimaan omistajien tyytyväisyyttä ympäristötukisopimuksen toteutusprosessiin sekä sitä, kuinka suuri osa metsänomistajien tarjoamista kohteista vastaa ympäristötuen kriteereitä. Asiantuntijoille esitetyt väittämät liittyen ympäristötukisopimusten vaikutuksiin, vaikuttavuuteen ja metsänomistajien kiinnostuksen lisäämiseen olivat soveltuvin osin samankaltaisia kuin metsänomistajille esitetyt vastaavat väittämät. Lopuksi asiantuntijoilta kysyttiin avoimella kysymyksellä ympäristötukisopimukseen liittyviä haasteita ja onnistumisia sekä kehittämisehdotuksia.

2.2.2. Luonnonhoitohankkeita koskevat kyselyt

Erilaisiin luonnonhoitohanketyyppeihin (vesiensuojeluhankkeet, elinympäristöjen kunnostushankkeet ja kulotushankkeet) osallistuneille metsänomistajille suunniteltiin osin erilaiset, kyseisen hanketyypin toimintaan soveltuvat kyselylomakkeet. Kyselyt lähetettiin metsänomistajille, jotka olivat osallistuneet vuosina 2016–2019 rahoitettuihin luonnonhoitohankkeisiin. Aluksi metsänomistajilta kysyttiin siitä, millaisia luonnonhoidon toimenpiteitä heidän tilallaan oli hankkeessa tehty ja miten toimenpiteiden kohdistaminen oli metsänomistajan mielestä onnistunut. Omistajilta kysyttiin heidän motiiveistaan osallistua hankkeeseen sekä kiinnostusta toteuttaa luonnonhoitoa muualla tilan metsissä. Hankkeiden suunnittelu- ja toteutusvaiheen osalta kysyttiin metsänomistajien tyytyväisyyttä sekä sitä mistä metsänomistajat olivat saaneet tietoa luonnonhoitohankkeisiin liittyen. Metsänomistajille esitettiin väittämiä luonnonhoitohankkeen vaikutuksista liittyen monimuotoisuuteen, maisemaan ja virkistyskäyttömahdollisuuksiin sekä vesiensuojeluhankkeissa liittyen vesistövaikutuksiin. Luonnonhoitohankkeiden vaikuttavuutta tarkasteltiin esittämällä väittämiä mm. monimuotoisuuteen liittyvän tietotason, kiinnostuksen ja keskustelujen lisääntymisestä, luonnonhoitohankkeiden luomista elinkeinomahtoisuuksista paikallisille yrittäjille, metsänomistajien yhteistyöstä, eri käyttömahdollisuuksien yhteensovittamisesta sekä luonnonhoitohankkeiden toteutuksen koetusta oikeudenmukaisuudesta. Vaikuttavuutta tarkasteltiin myös kysymällä, ovatko metsänomistajat hankkeeseen osallistumisen kautta päätyneet tekemään joitain muita monimuotoisuuteen tai muuten metsien hoitoon liittyviä konkreettisia toimenpiteitä hankealueen ulkopuolisissa metsissään. Vastaajilta kysyttiin, suosittelisivatko he luonnonhoitohankkeeseen osallistumista muille metsänomistajille sekä sitä, mikä voisi lisätä metsänomistajien kiinnostusta toteuttaa luonnonhoitoa maillaan. Lopuksi metsänomistajia pyydettiin kirjaamaan lomakkeelle omia taustatietojaan sekä metsätilansa taustapiirteitä. Vastaajille annettiin mahdollisuus myös vapaasti kommentoida aihepiiriä sekä kyselyä.

Luonnonhoitohankkeiden parissa työskenteleviltä Metsäkeskuksen asiantuntijoilta sekä hankkeita toteuttaneilta toimijoilta kysyttiin heidän näkökulmastaan soveltuvin osin samoja asioita kuin metsänomistajilta. Asiantuntijoilta kysyttiin ensin sitä, millaisia hankkeisiin liittyviä tehtäviä he tekevät ja kuinka kauan he ovat näiden asioiden parissa työskennelleet. Asiantuntijoilta kysyttiin heidän näkemystään siitä, miten kiinnostuneita metsänomistajat ovat mahdollisuudesta osallistua luonnonhoitohankkeeseen, mitä kautta aloite luonnonhoitohankkeesta syntyy ja mistä aiheista keskustellaan metsänomistajan tehdessä päätöstä luonnonhoitohankkeeseen osallistumisesta. Lisäksi asiantuntijoilta kysyttiin luonnonhoitohankkeprosessin sujuvuudesta, toteutuksen ja kohdentamisen onnistumisesta sekä siitä, millaisille kohteille luonnon-

hoitohankkeita tulisi jatkossa kohdentaa ja kenen ehdotuksia kohdentamisessa tulisi kuunnella. Luonnonhoitohankkeiden vaikutuksiin ja vaikuttavuuteen liittyvät väittämät olivat samanlaisia kuin metsänomistajakyselyssä. Myös asiantuntijoilta kysyttiin sitä, mikä voisi lisätä metsänomistajien kiinnostusta luonnonhoidon toteuttamista kohtaan. Lopuksi asiantuntijoilta kysyttiin avoimella kysymyksellä luonnonhoitohankkeisiin liittyviä haasteita, ja onnistumisia sekä kehittämissuhteita.

Luonnonhoitohankkeita toteuttaneiden yritysten edustajia pyydettiin vastaamaan kyselyyn koskien viimeisen viiden vuoden aikana (alkaen 2016) toteuttamia tai edelleen toteutuksessa olevia luonnonhoitohankkeita. Yrityksiltä kysyttiin ensin yrityksen henkilöstömäärää ja yrityksen tarjoamia palveluita, sekä sitä, kuinka suuri osa työajasta yrityksessä käytetään luonnonhoitohankkeisiin liittyvään työhön. Vastaajat valitsivat millaisia hanketyyppejä ja toimenpiteitä he ovat toteuttaneet. Yrityksille esitettiin väittämiä koskien hankehakuvaiheen (mm. tiedotus, ohjeistus, hakemuksen teko, yhteistyö, mahdollisuus vaikuttaa suunnitelmaan) ja toteutusvaiheen onnistumisesta (mm. yhteistyö metsänomistajan kanssa, aikataulu, riittävä osaaminen, kalusto, raportointi). Luonnonhoitohankkeiden vaikutuksia kartoittavat väittämät olivat samanlaisia kuin metsänomistajakyselyssä. Lisäksi kysyttiin hankkeiden toteuttamisen vaikutuksia yrityksen tietotaitoon, toimintaan sekä laajemmin mm. liittyen metsäalan toimijoiden elinkeinomahtoisuuksiin ja osaamiseen. Jatkoa ajatellen yrityksiltä kysyttiin ovatko he kiinnostuneita jatkossakin hakemaan hanketoteuttajaksi, onko heillä aihepiirin koulutustarpeita, onko käytävissä oleva kalusto riittävä hankkeiden toteuttamista varten sekä sitä, mikä voisi lisätä yrittäjien kiinnostusta luonnonhoitohankkeiden toteuttamiseen. Lopuksi vastaajat saivat myös vapaasti kommentoida aihepiiriä sekä kyselyä.

2.3. Aineistot

2.3.1. Ympäristötukisopimuksen tehneet ja luonnonhoitohankkeisiin osallistuneet metsänomistajat

Ympäristötukisopimuksia käsittelevä kysely lähetettiin 1 678 vastaanottajalle ja vastauksia saatiin 562 kappaletta (vastausprosentti 33). Näistä 22 vastaajan osalta Metsäkeskuksen rekisteritietoja ei pystytty erilaisista syistä johtuen (mm. kiinteistöjen lohkomiset, omistajien vaihdokset, sopimusten puutteelliset merkinnät) poimimaan riittävän luotettavasti. Nämä 22 vastausta jätettiin analyysin ulkopuolelle ja näin ollen varsinainen aineisto koostui 540 vastauksesta (vastausprosentti 32) (Taulukko 3).

Luonnonhoitohankkeita koskeva kysely lähetettiin 204 vesiensuojeluhankkeeseen-, 41 elinympäristöjen hoito- ja kunnostushankkeeseen- sekä 20 kulotushankkeeseen osallistuneelle metsänomistajalle. Kyselyihin vastasi vesiensuojeluhankkeiden osalta 23 vastaajaa (vastausprosentti 11), elinympäristöhankkeiden osalta 13 vastaajaa (vastausprosentti 32) ja kulotushankkeiden osalta kuusi vastaajaa (vastausprosentti 30) (Taulukko 3).

Ympäristötukisopimus- ja luonnonhoitohankkelyihin vastanneiden metsänomistajien ja heidän metsätilojensa taustapiirteet on kuvattu Taulukossa 4. Ympäristötukisopimus- ja luonnonhoitohankkelyihin vastanneista metsänomistajista suurin osa omisti tilan joko yksi tai yhdessä puolison kanssa, ja vajaa viidennes oli kuolinpesän tai yhtymän osakas. Lähes kolmasosa oli saanut tilan perintönä. Metsänomistajien keski-ikä oli 63 vuotta ja neljä viidesosaa oli miehiä. Lähes puolet vastaajista oli ammattiasemaltaan eläkeläisiä ja neljäsosa palkansaajia. Puolet kyselyyn vastanneista asui maaseudulla ja noin kolmasosa kaupungissa. Vajaa kolmannes asui tilallaan vakituisesti ja lähes puolet asui tilan sijaintikunnan ulkopuolella. Lähes kolmasosalla vastanneista oli akateeminen

koulutus, ja kolmasosalla opisto- tai ammattikorkeakoulututkinto. Kaksi kolmasosaa oli myynyt tilaltaan puuta ajanjaksolla 2017–2020 ja yksityisomistuksessa olevien tilojen metsätalousmaan pinta-ala oli keskimäärin 50 hehtaaria.

Luonnonhoitohankkeisiin osallistuneiden metsänomistajien osalta vastausprosentti jäi alhaiseksi ja siksi taustamuuttujia ja tuloksia voidaan tarkastella vain suuntaa antavina. Vastaajat olivat keskimäärin 57 vuoden ikäisiä, reilu neljäsosa maa- ja metsätalousyrittäjiä ja vajaa kolmannes yrittäjiä (Taulukko 4). Reilu neljä viidesosaa kyselyyn vastanneista oli tehnyt tai teettänyt tilallaan metsänhoitotöitä ja samoin yli neljä viidesosaa oli myynyt puuta vuosina 2017–2020. Luonnonhoitohankkelyyn vastanneista 21 prosentilla oli Metsäkeskuksen rekisteritiedon mukaan tilallaan voimassa oleva ympäristötukisopimus.

Taulukko 4. Ympäristötukisopimus- ja luonnonhoitohankkelyihin vastanneiden metsänomistajien ja heidän metsätilojensa taustapiirteet. Tiedot perustuvat lomakevastauksiin pl. metsätalousmaan pinta-ali tiedot, jotka perustuvat Metsäkeskuksen rekisteritietoihin. Metsätalousmaan pinta-ala kuvaa metsänomistajan sen kiinteistön/kiinteistöjen metsätalousmaan pinta-alaa, jolla ympäristötukisopimus sijaitsee tai jossa luonnonhoitohanke on toteutettu.

Vastaajan tai tilan taustapiirre	Ympäristötukisopimukset, n= 447–533	Luonnonhoitohankkeet, n= 41–42
	% kyselyjen vastaajista tai tiloista	
Vastaaja on		
Tilan omistaja	77	72
Tilan omistajan perheenjäsen	3	-
Yhtymän tai kuolinpesän osakas	17	26
Yhteismetsän tai hoitokunnan toimija	2	2
Muu	1	-
Vastaajan ikäluokka, vuotta		
-44	8	12
45–54	15	22
55–64	28	29
65–74	31	32
75-	19	5
Vastaajan ikä, vuotta		
Keskiarvo	63	58
Vastaajan sukupuoli		
Mies	81	74
Nainen	19	26
Tila tuli nykyiseen omistukseen		
Perintönä	32	37

Lahjana	8	7
Ostona vanhemmilta	23	19
Ostona sukulaisilta	11	5
Ostona vapailta markkinoilta	26	32
Vastaajan ammattiasema		
Palkansaaja	26	31
Maa- tai metsätalousyrittäjä	15	26
Muu yrittäjä	10	14
Eläkeläinen	47	26
Muu	2	2
Vastaajan asuminen		
Asuu vakituisesti tilalla	29	19
Asuu muualla metsätilan sijaintikunnassa	23	33
Ei asu metsätilan sijaintikunnassa	48	48
Vastaajan asuinympäristö		
Maaseutumainen	50	64
Taajama/kirkonkylä	18	12
Kaupunkimainen	32	24
Vastaajan koulutus		
Perus-, keski- tai kansakoulu	10	14
Ylioppilas	5	2
Ammattikoulututkinto tai vastaava	20	26
Opisto- tai AMK-tutkinto	35	41
Yliopisto- tai korkeakoulututkinto	30	17
Tilalla tehty v. 2017–2020		
Metsänhoitotöitä	76	86
Myyty puuta	65	83
Metsätalouden pinta-ala, yksityismetsät, ha, keskiarvo		
	50	44

Verrattuna vuonna 2020 julkaistuun laajaan Suomalainen metsänomistaja 2020-tutkimukseen (Karppinen ym. 2020) ympäristötukisopimuksia koskevaan kyselyyn vastanneiden metsänomistajien ja heidän tilojensa taustamuuttajat olivat samansuuntaisia keskimääräisen iän, nykyisen asuin ympäristön ja tilan metsätalouden pinta-alan osalta. Sen sijaan ympäristötukisopimusten tehneet ja kyselyyn vastanneet metsänomistajat omasivat useammin yliopisto-, ammatti-

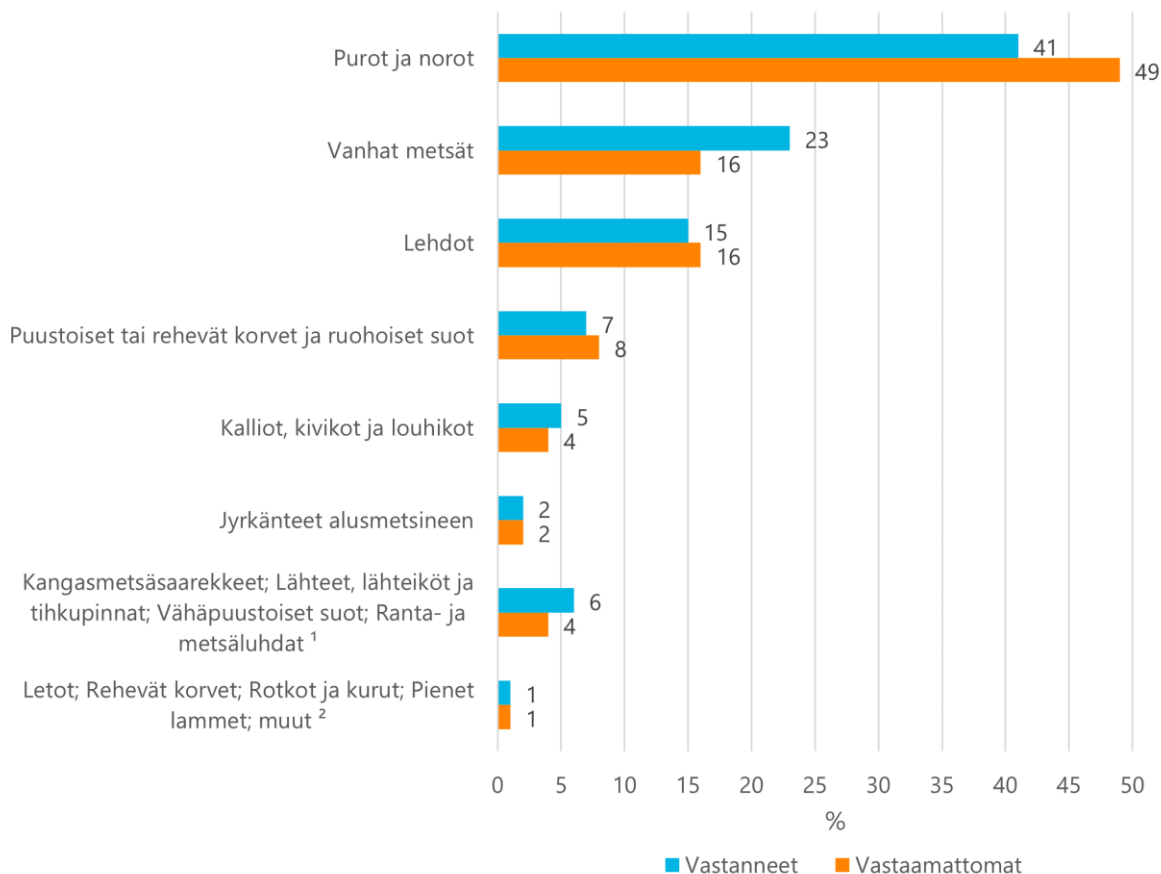
korkeakoulu- tai opistotutkinnon (Karpainen ym. 2020). Naisten osuus ympäristötukisopimus-kyselyyn vastanneissa oli pienempi (19 %) kuin Suomalainen metsänomistaja 2020 -tutkimuksessa (25 % vastanneista, 41 % metsänomistajista). Ympäristötukisopimuksen tehneistä 65 prosenttia ja luonnonhoitohankkeisiin osallistuneista metsänomistajista 83 prosenttia oli myynyt puuta vuosina 2017–2020 (neljän vuoden ajanjakso). Suomalainen metsänomistaja 2020-tutkimuksen mukaan vähintään yhden puukaupan oli vuosien 2016–2018 (kolmen vuoden ajanjakso) aikana tehnyt 48 prosenttia metsänomistajista. Luonnonhoitohankekyselyyn vastanneet olivat keskimäärin hieman nuorempia kuin metsänomistajat keskimäärin Suomalainen metsänomistaja 2020-tutkimuksen perusteella, ja suurempi osuus luonnonhoitohankekyselyyn vastanneista oli ammattiasemaltaan maa- tai metsätalousyrittäjä. Eroja Suomalainen metsänomistaja 2020-tutkimuksen tulosten ja tässä raportissa käytettyjen aineistojen välillä ei tarkasteltu tilastollisin testein.

Metsäkeskuksen rekisteritietojen avulla ympäristötukisopimuksen tehneitä kyselyyn vastanneita ja kyselyyn vastaamattomia metsänomistajia ja heidän taustatietojaan pystyttiin vertaamaan (Taulukko 5). Tarkastelu osoittaa, että ympäristötukisopimuksen tehneet naiset vastasivat kyselyyn miehiä heikommin: vastaamattomien joukossa naisten osuus oli 28 prosenttia ja vastanneiden joukossa 19 prosenttia. Yksityismetsissä viimeisimmän ympäristötukisopimuksen keskipinta-ala oli kyselyyn vastanneiden osalta hieman suurempi (2,6 ha) kuin vastaamattomilla (2,4 ha). Vastanneilla myös ympäristötukisopimuksen sisältämä METSO-elinympäristön keskimääräinen pinta-ala oli hieman suurempi (1,2 hehtaaria) kuin vastaamattomilla (0,9 ha) (Taulukko 5).

Taulukko 5. Ympäristökisopimuskyselyn otokseen kuuluneiden, kyselyyn vastanneiden ja vastaamattomien metsänomistajien vertailu. Tiedot perustuvat Suomen metsäkeskuksen rekisteritietoihin. Rekisteritiedoissa ei ollut saatavilla kaikkia taustatietoja kaikkien metsänomistajien osalta ja siksi n-luku vaihtelee taustatiedoittain.

Tilan, sopimuksen tai metsänomistajan taustapiirre	Vastanneet n=447–540	Vastaamattomat n=878–1043	X ² -arvo	Merkitsevyys (P-arvo)
	% omistajista/ tiloista			
Ikäluokka, vuotta				
-44	8	12	6,824	0,145
45–54	15	17		
55–64	28	28		
65–74	31	26		
75-	19	18		
Sukupuoli				
Mies	81	72	10,960	0,000
Nainen	19	28		
Tilan hallinta				
Yksityinen	98	98	0,302	0,860
Yhteismetsä	2	2		
Metsätalousmaa, ha				
-9,9	8	8	3,496	0,478
10–19,9	10	11		
20–49,9	22	26		
50–99,9	23	22		
100-	36	33		
Keskiarvo				
	Vastanneet n=527	Vastaamattomat n=1022	F-arvo	Merkitsevyys (P-arvo)
Yksityismetsät				
Metsätalousmaa, ha (kiinteistö/t, jolle viimeisin sopimus on tehty)	50	49	0,139	0,709
Viimeisin ympäristökisopimus, ha				
Metsälain 10§ elinympäristöä	1,4	1,5	0,284	0,594
METSO-elinympäristöä	1,2	0,9	11,164	0,001
Viimeisin ympäristökisopimus yhteensä	2,6	2,4	3,916	0,048

Jokaiselle ympäristötukisopimukselle on Metsäkeskuksen rekisteriaineistossa määritelty pääelinympäristö. Metsänomistajien tekemän viimeisimmän ympäristötukisopimuksen pääelinympäristöistä kappalemäärien prosenttiosuudeltaan yleisin sekä vastanneiden että vastaamattomien joukossa oli ”Purot ja norot” (Kuva 2). Kyselyyn vastanneista 41 prosentilla ja vastaamattomista 49 prosentilla sopimuksen pääelinympäristö oli puro tai noro. Vastanneista 23 prosentilla ja vastaamattomista 16 prosentilla sopimuskohteen pääelinympäristö oli ”Vanha metsä”.

Kuva 2. Ympäristötukikyselyyn vastanneiden ja vastaamattomien metsänomistajien tekemän viimeisimmän ympäristötukisopimuksen pääelinympäristö (jokaiselle sopimukselle määritettiin yksi pääelinympäristö), % sopimusten kappalemääristä (vastanneet n=540; vastaamattomat n=1043). Yhdistettyjen pääelinympäristöluokkien (kuvassa kaksi alimmaista luokkaa) osalta kunkin yksittäisen elinympäristöluokan osuus oli ¹vastanneiden osalta välillä 1,1–1,7 % ja vastaamattomien 0,1–1,6 %; ²vastanneiden osalta välillä 0,0–0,6 % ja vastaamattomien 0,0–0,7 %.

2.3.2. Luonnonhoitohankkeita toteuttaneet yritykset

Kysely lähetettiin kaikille yritysten yhteyshenkilöille (34), jotka olivat tehneet luonnonhoitohankkeen rahoitushakemuksen vuosien 2016–2019 aikana. Kyselyyn vastasi yhdeksän vastaajaa (vastausprosentti 26). Vastanneiden edustamista yrityksistä viisi oli vähintään kymmenen hengen yrityksiä ja neljä alle kymmenen hengen yrityksiä. Luonnonhoitotöiden lisäksi metsurityöt tai koneellinen hakkuu kuuluivat seitsemän, puukauppa neljän ja luontoinventoinnit kolmen vastanneen yrityksen palveluihin. Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka suuri osa työajasta yrityksessä käytetään luonnonhoitohankkeiden tehtäviin. Suurimmassa osassa vastanneita yrityksiä luonnonhoitohankkeiden tehtäviin kului enintään 20 prosenttia työajasta, mutta muutama vastaaja arvioi, että yrityksessä käytetään niihin 41–60 prosenttia työajasta.

Vesiensuojeluhankkeita oli toteuttanut viisi vastaajaa. Näistä kukin oli toteuttanut keskimäärin kahdeksan vesiensuojeluhanketta. Elinympäristöjen hoito- ja kunnostushankkeita oli toteuttanut viisi vastaajaa, keskimäärin kolme kappaletta vastaajaa kohden. Myös kulotushankkeita oli toteuttanut viisi vastaajista.

2.3.3. Metsäkeskuksen asiantuntijat

Ympäristötukisopimuksia ja luonnonhoitohankkeita käsittelevät kyselyt lähetettiin yhteensä 77 Metsäkeskuksen metsän- ja luonnonhoidon asiakasneuvojalle, luonnonhoidon asiantuntijalle ja asiakkuuspäällikölle. Tästä joukosta käytetään raportissa yhteistä nimitystä Metsäkeskuksen asiantuntijat. Kukin asiantuntija valitsi työnkuvansa perusteella vastaavatko he ympäristötukisopimuksia vai luonnonhoitohankkeita koskevaan kyselyyn vai molempiin. Ympäristötukisopimuksia käsittelevään kyselyyn saatiin yhteensä 35 vastausta ja luonnonhoitohankkeita käsittelevään kyselyyn 23 vastausta.

Ympäristötukisopimuksia käsittelevään kyselyyn vastanneista Metsäkeskuksen asiantuntijoista 86 prosentin työnkuvaan kuului ympäristötukihakemusten laadinnan neuvontaan liittyviä tehtäviä. Ympäristötukihakemusten valmistelutyön ohjausta teki 40 prosenttia ja toimijalaatijoiden opastusta ja koulutusta 46 prosenttia vastaajista. Ympäristötukisopimuskyseleyn vastanneista asiantuntijoista 43 prosenttia oli tehnyt ympäristötukisopimukseen liittyviä tehtäviä alle kahden vuoden ajan, 31 prosenttia kolmesta kymmeneen vuotta ja 26 prosenttia yli 11 vuotta.

Luonnonhoitohankkeita käsittelevään kyselyyn vastanneista Metsäkeskuksen asiantuntijoista 86 prosentin työnkuvaan kuului luonnonhoitohankkeiden suunnitteluun liittyviä tehtäviä, 59 prosenttia teki luonnonhoitohanketyön ohjausta tai opastusta ja 46 prosenttia hankehakujen toteuttajayritysten valintaa. Kyselyyn vastanneista asiantuntijoista reilu neljännes (27 %) oli tehnyt luonnonhoitohankkeisiin liittyviä tehtäviä alle kaksi vuotta, noin kolmannes (32 %) kolmesta kymmeneen vuotta ja 41 prosenttia yli 11 vuoden ajan.

3. Ympäristötukisopimuksia koskevien kyselyiden tulokset

3.1. Ympäristötukisopimusten kohdentaminen

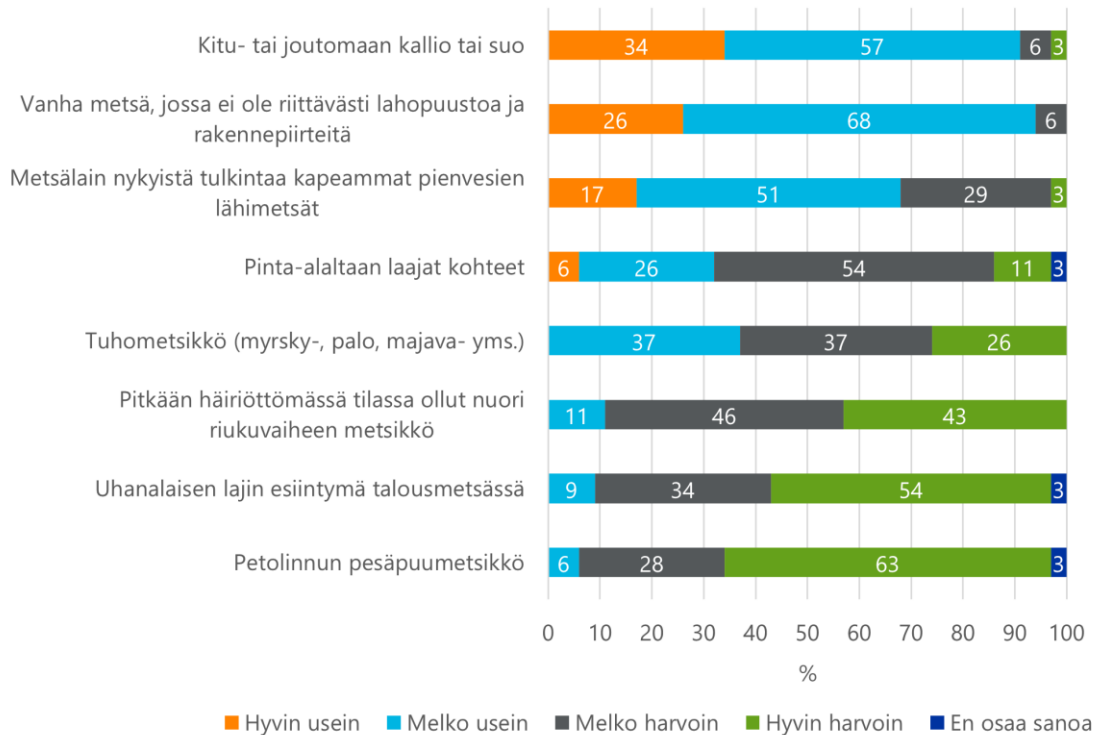
Suurin metsänomistajista (85 %) oli sitä mieltä, että heidän tilallaan vuosina 2016–2019 tehty ympäristötukisopimus tehtiin juuri sille alueelle tai ainakin osittain (12 %) sille alueelle, jolle he sen halusivatkin. Kaksi prosenttia vastaajista totesi, että sopimusta ei ollut tehty metsänomistajan alun perin haluamalle alueelle. Jos metsänomistaja vastasi, ettei sopimuksen kohdennus täysin tai osittain vastannut hänen toivettaan, kysyttiin omistajalta millaiselle alueelle hän olisi halunnut sopimuksen tehtävän. Avovastauksien mukaan useimmin metsänomistaja olisi halunnut tehdä sopimuksen laajempaan. Muutama vastaaja ilmoitti, että olisi halunnut tehdä sopimuksen pienemmälle alueelle. Vastauksissa tuotiin lisäksi esiin, että tiukentuneet sopimusehdot pudottivat ympäristötukisopimuksista pois alueita, joita metsänomistajat olisivat toivoneet sopimukseen mukaan ja alueita, jotka olivat olleet mukana aiemmassa sopimuksessa. Metsäkeskuksen asiantuntijoista suurin osa oli ainakin osin samaa mieltä väittämistä, joiden mukaan metsänomistajat kokevat sopimuskohteiden elinympäristöt suojelun arvoisiksi (88 %) ja että metsänomistajat ovat tyytyväisiä sopimuskohteen rajaukseen (89 %) (Kuva 11).

Suurin osa Metsäkeskuksen asiantuntijoista (71 %) oli sitä mieltä, että nykyinen ympäristötuen rahoitusohje ohjaa ympäristötukisopimusten toteutusta monimuotoisuuden kannalta arvokkaimpiin kohteisiin. Eri mieltä väitteestä oli 29 prosenttia asiantuntijoista. Avovastauksissa asiantuntijoille annettiin mahdollisuus nostaa vapaasti esiin ympäristötukisopimukseen tai niiden kohdentamiseen ja neuvontaan liittyviä onnistumisia, haasteita ja kehittämisehdotuksia. Useassa vastauksessa nostettiin esiin säädökset, jotka ohjaavat ympäristötukisopimusten tekoa, ja Metsäkeskuksen ohjeistuksen kriteerit, joiden tiukkuuden vuoksi monimuotoisuudeltaan arvokkaita elinympäristökokonaisuuksia jää ympäristötuen ulkopuolelle. Vastaajat kuvasivat, että pinta-alarajan vuoksi monimuotoisuudelle arvokkaiden kohteiden saaminen sopimukseen edellyttää joissain tapauksissa suuremman kohteen pilkkomista pienemmiksi elinympäristökuvioksi, esimerkiksi puronvarren rajaamista lehdoiksi, korviksi ja purokohteiksi. Tämä koettiin työlläksi tavaksi edistää monimuotoisuutta, ja sen nähtiin hankaloittavan myös ympäristötuen valmistelun antamista muiden toimijoiden tehtäväksi. Asiantuntijoiden kirjoittamissa avovastauksissa nousi esiin myös puronvarsirajausten selkeyttämisen tarve. Tällä hetkellä useat puronvarret ovat menettäneet metsälain 10 §:n statuksen liian kapean suojavyöhykkeen vuoksi. Haasteeksi nähtiin myös se, miten perustella metsänomistajalle tiukentuneita ehtoja ja kohteiden jäämistä pois uusittavista ympäristötukisopimuksista.

Asiantuntijoiden kirjaamien kehittämisehdotusten mukaan kohteita tulisi pystyä paremmin ottamaan mukaan ympäristötukisopimukseen kokonaisuuksina, jossa arvokkainta ydinkohdetta olisi mahdollista laajentaa tai yhdistää toiseen ydinkohteeseen vähempiarvoisella kohteella. Parhaiden kohteiden laajentaminen ja yhdistäminen heikommilla kohteilla, kuten esimerkiksi nuorempipuustoisissa tai vähäpuustoisissa kohteissa, koettiin vaikeaksi. Tämä vaatisi asiantuntijoiden mukaan kuitenkin myös selkeästi nykyistä suurempaa rahoitusta.

Metsäkeskuksen asiantuntijoista suurin osa (71 %) arvioi, että yli puolet metsänomistajien itse omasta aloitteestaan ympäristötukeen tarjoamista kohteista täyttää kriteerit. Noin kaksi kolmasosaa asiantuntijoista oli osin tai täysin eri mieltä väittämästä, jonka mukaan metsänomistajat tuntevat ympäristötukisopimukseen sopivat elinympäristöt (Kuva 11). Kohteet, joita metsänomistajat ympäristötukeen tarjoavat, mutta joilla ympäristötukisopimuksen mahdollistavat

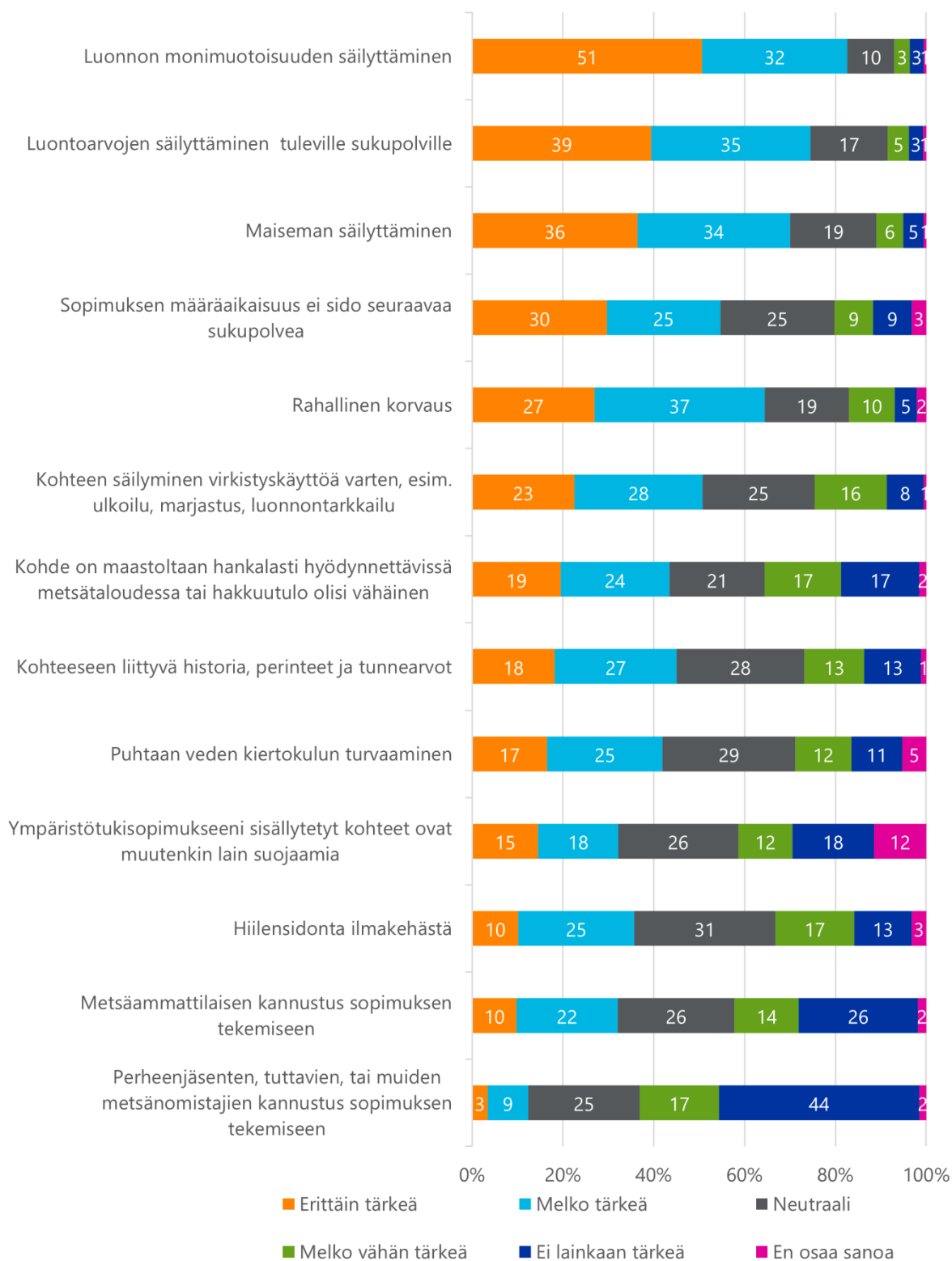
kriteerit eivät täyty, olivat asiantuntijoiden mukaan useimmin kitu- tai joutomaan kallio- tai suokohteita, vanhoja metsiä, joissa ei ole riittävästi lahoppuustoa ja muita tarvittavia rakennepiirteitä, tai metsälain nykyistä tulkintaa kapeampia pienvesien lähimetsiä (Kuva 3). Asiantuntijoiden kirjaamissa avoimissa vastauksissa todettiin, että sopimukseen liittyvä neuvonta- ja valmistelutyö maastokäynteineen on vaativaa, vastuullista ja aikaa vievää. Rajauksen onnistumista edistää yhteinen maastokäynti metsänomistajan kanssa. Lisäksi mainittiin, että etukäteiset etäneuvottelut metsänomistajan kanssa tehostavat ja vähentävät selvitys- ja maastotyötä niiden tapausten osalta, joissa metsänomistaja ei ole kohdentanut arvokkaita alueita valmiiksi suojeluselvitystä pyytäessään.

Kuva 3. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden arviot siitä, kuinka usein metsänomistajat tarjoavat ympäristötukisopimukseen tiettyjä elinympäristöjä tai kohteita, joilla ympäristötukisopimuksen mahdollistavat kriteerit eivät täyty, % vastaajista, n=35.

3.2. Ympäristötukisopimuksen tekemisen syyt

Metsänomistajilta kysyttiin, kuinka tärkeitä lomakkeessa listatut syyt olivat heidän päätökselleen tehdä ympäristötukisopimus. Vastausten mukaan luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen, luontoarvojen säilyttäminen tuleville sukupolville ja maiseman säilyttäminen olivat useimmin erittäin tai melko tärkeiksi koettuja syitä (Kuva 4). Myös sopimuksen määräaikaisuus, rahallinen korvaus sekä kohteen säilyminen virkistyskäyttöä varten olivat tärkeitä syitä yli puolelle vastaajista. Sen sijaan muiden henkilöiden, kuten perheenjäsenten, tuttavien, muiden metsänomistajien tai metsäammattilaisten kannustusta sopimuksen tekemiseen ei nähty yhtä usein tärkeäksi syyksi solmia ympäristötukisopimus. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden näkemyksen mukaan sopimuksen määräaikaisuus on metsänomistajille olennaista ja asiantuntijoista 71 prosenttia oli täysin ja 26 prosenttia osin samaa mieltä väittämän ”Metsänomistajille sopimuksen määräaikaisuus on tärkeää, koska se ei sido seuraavan sukupolven päätösvaltaa” kanssa (Kuva 11).

Kuva 4. Metsänomistajien näkemys siitä, miten tärkeitä erilaiset syyt olivat hänen päätöksellensä tehdä ympäristötukisopimus tälle kohteelle, % vastaajista, n=527–534.

Metsänomistajat saivat halutessaan kirjoittaa avoimeen kommenttikenttään, mitä muita tärkeitä syitä heillä oli päätökselleen tehdä ympäristötukisopimus. Avovastauksia annettiin 57 kappaletta ja niissä mainittiin muina syinä päätökselle tehdä ympäristötukisopimus mm. liito-

oravat, riista, purojen ja maiseman säilyttäminen. Muutamassa vastauksessa mainittiin metsälain asettama vaatimus kohteen suojeluun.

Metsänomistajilta kysyttiin myös heidän halukkuuttaan lisätä ympäristötukisopimuskohteensa luontoarvoja luonnonhoidolla, kuten esimerkiksi lähteiden kunnostamisella, alikasvoskuusten poistamisella lehdoista tai ennallistamalla soita. Viidesosa vastaajista (19 %) ilmaisi tähän kiinnostuksensa, ja yli kolmannesta (36 %) kohteen luonnonhoito voisi mahdollisesti kiinnostaa. Noin kolmannes (32 %) vastaajista ei ollut kiinnostunut lisäämään kohteen luontoarvoja luonnonhoidolla.

Luonnonhoidon tekemisestä tai teettämisestä kohteella kiinnostuneita vastaajia pyydettiin kertomaan, millaista luonnonhoitoa kohteella voisi heidän mielestään tehdä. Avovastauksia saatiin 77 kappaletta. Mahdollisena luonnonhoitona kohteelle mainittiin useimmin (vajaassa neljäsosassa vastauksista) lähteiden kunnostus tai soiden ennallistaminen. Alikasvoskuusten poistaminen mainittiin niin ikään useasti. Muutamia mainintoja oli myös linnuille sopivien pötkelöiden tai linnunpönttöjen laittamisesta kohteelle, maiseman hoidosta sekä siitä, että omistaja tarvitsisi neuvoja kohteelle sopivasta luonnonhoidosta. Vajaa viidesosa ilmaisi olevansa kiinnostunut tekemään tai teettämään luonnonhoitotoimenpiteitä muualla tilansa metsissä, reilua kolmasosaa tämä voisi mahdollisesti kiinnostaa ja kolmasosa oli kielteisellä kannalla.

3.3. Tieto luontokohteista ja lisätiedon tarve

Metsänomistajilta kysyttiin, mistä lähteistä he olivat saaneet tietoa omien metsiensä luontokohteista. Vastaajan oli mahdollista valita useita vaihtoehtoja. Suurin osa vastaajista (60 %) oli itse tietoisia omien metsiensä luontokohteista (Kuva 5). Myös metsäsuunnitelma, Metsäkeskuksen ja metsänhoitoyhdistyksen neuvotat sekä Metsään.fi-palvelu olivat keskeisiä tiedonlähteitä. Avovastauksissa muina tiedonlähteinä mainittiin muun muassa vastaajan oma ammatillinen metsäalan tausta, metsätalousyrittäjän koulutus, metsätilan myyjän antamat tai kaupparekisterin tiedot sekä alueen kaava. Metsäkeskuksen asiantuntijoista noin puolet oli samaa mieltä ja puolet eri mieltä väitteestä, että suurin osa metsänomistajista on tietoinen ympäristötukisopimuksen mahdollisuudesta jo ennen hakemuslaadintaa (Kuva 11).

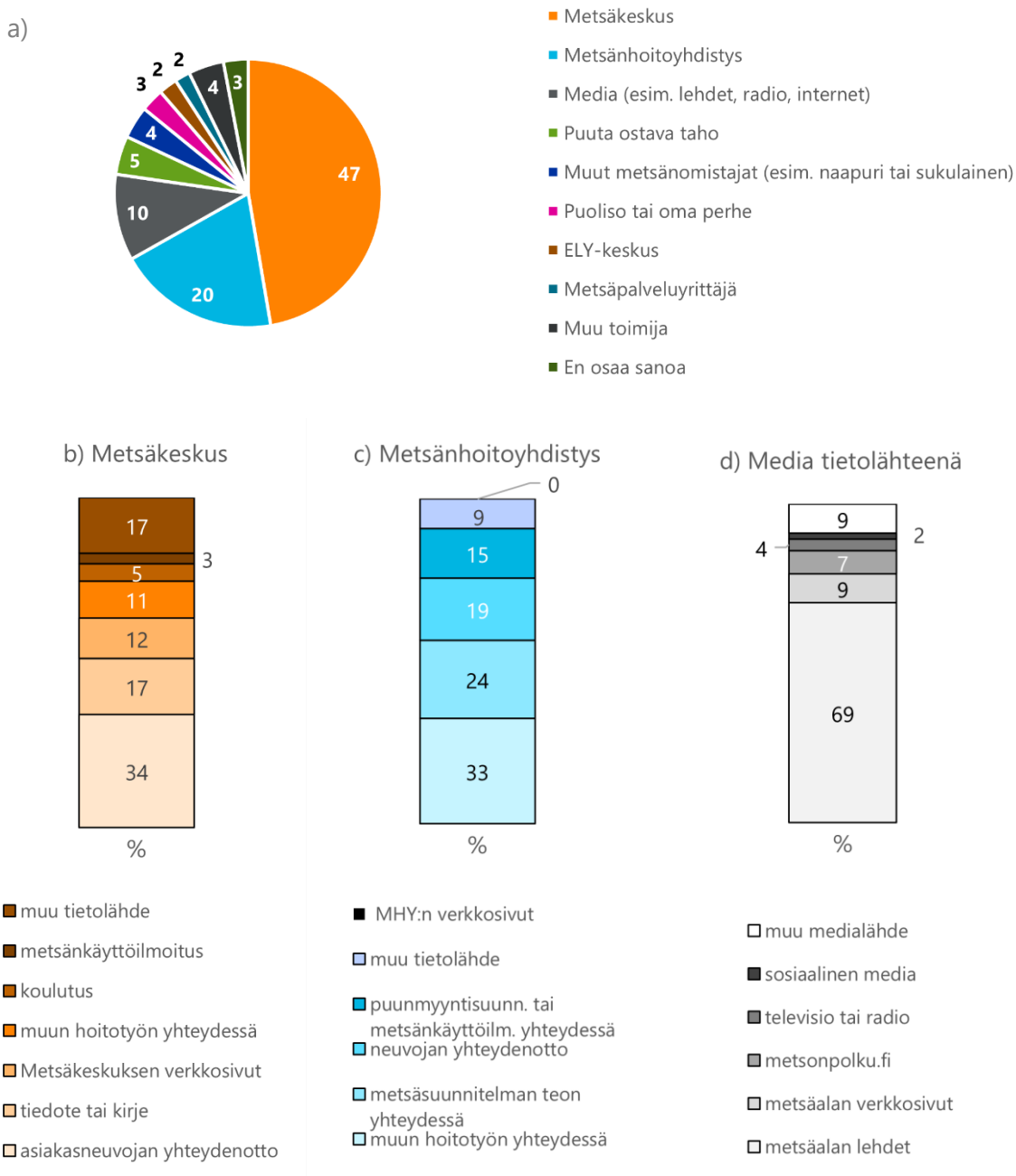

Kuva 5. Mistä metsänomistaja oli saanut tietoa oman metsänsä luontokohteista (mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja), % vastaajista, n=537.

Lisäksi metsänomistajilta kysyttiin, miltä taholta he olivat saaneet tiedon, että arvokkaan luontokohteen suojelemiseksi on mahdollista hakea ympäristötukea, ja heitä pyydettiin merkittävään tärkein tietolähde. Lähes puolet vastaajista (47 %) oli saanut tiedon Metsäkeskuksesta, viidennes metsänhoitoyhdistyksestä ja joka kymmenes median kautta (Kuva 6 a). Muina tiedonlähteinä avovastauksissa mainittiin oma asiantuntemus ja koulutukset, kirjallisuus sekä tilan edellinen omistaja tai kauppakirja.

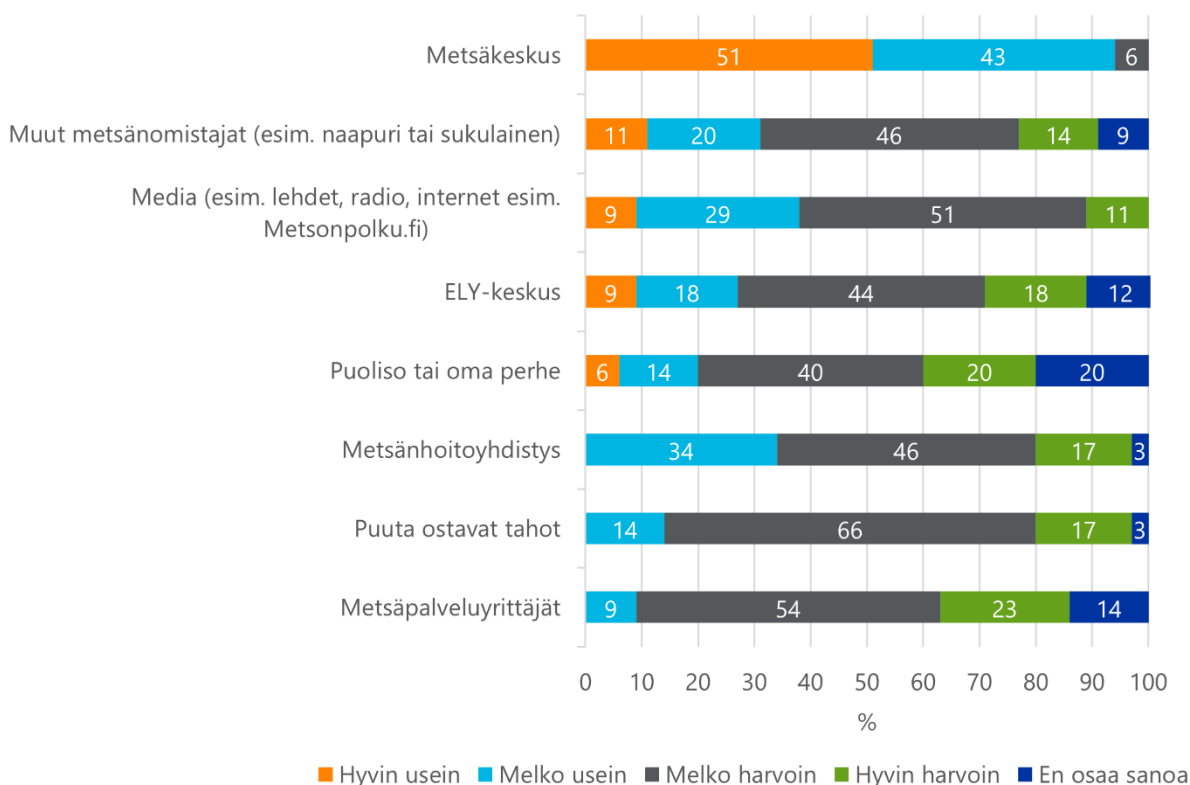
Niistä metsänomistajista, jotka ilmoittivat Metsäkeskuksen tärkeimmäksi tietolähteekseen, reilu kolmannes kertoi saaneensa tiedon asiakasneuvojan yhteydenoton kautta ja vajaa viidennes tiedotteella tai kirjeellä (Kuva 6 b). Avovastauksissa muina keinoina mainittiin oma aktiivisuus Metsäkeskukseen suuntaan, etenkin siinä vaiheessa, kun edellinen sopimus oli umpeutumassa, sekä metsäsuunnitelman tekeminen tai metsäsuunnitelmassa olevat tiedot.

Niistä metsänomistajista, jotka ilmoittivat tärkeimmäksi tietolähteeksi ympäristötuen hakemisen mahdollisuudesta metsänhoitoyhdistyksen, kolmannes oli saanut tiedon muun metsänhoitotyön, neljäsosa metsäsuunnitelman tekemisen yhteydessä, ja viidennes neuvojan yhteydenoton kautta (Kuva 6 c). Joka kuudes sai tiedon ympäristötuen mahdollisuudesta puunmyyntisuunnitelman ja metsänkäyttöilmoituksen tekemisen yhteydessä. Suurin osa vastaajista, jotka ilmoittivat median tärkeimmäksi tietolähteekseen mahdollisuudesta hakea ympäristötukea, oli saanut tiedon metsäalan lehdistä (Kuva 6 d). Metsäorganisaatioiden verkkosivut ja metsonpolku.fi -verkkosivut olivat myös osalle tietolähteenä.

Kuva 6. Ympyräkaavio a) kuvaa sitä, mistä tietolähteestä tai miltä taholta vastaaja sai tiedon mahdollisuudesta hakea ympäristötukea luontokohteen suojelemiseksi. Vaihtoehdoista pyydettiin valitsemaan vain yksi, tärkein taho, % vastaajista, n=537. Jos metsänomistaja ilmoitti tärkeimmäksi tietolähteekseen b) Metsäkeskuksen n=250, c) metsänhoitoyhdistyksen, n=104 tai d) median, n=55, häneltä kysyttiin tarkemmin, miten tieto oli saatu.

Metsäkeskuksen asiantuntijat arvioivat, että metsänomistajat saavat usein tai melko usein (yhteensä 94 %) Metsäkeskukselta tiedon mahdollisuudesta hakea ympäristötukea (Kuva 7). Myös media, muut metsänomistajat ja ELY-keskus arvioitiin osin tietolähteiksi. Kolmannes vastaajista arvioi, että tietolähteenä on melko usein metsänhoitoyhdistys. Muina tiedonlähteinä mainittiin metsänomistajille suunnatut tapahtumat ja erilaiset sosiaalisen median kanavat.

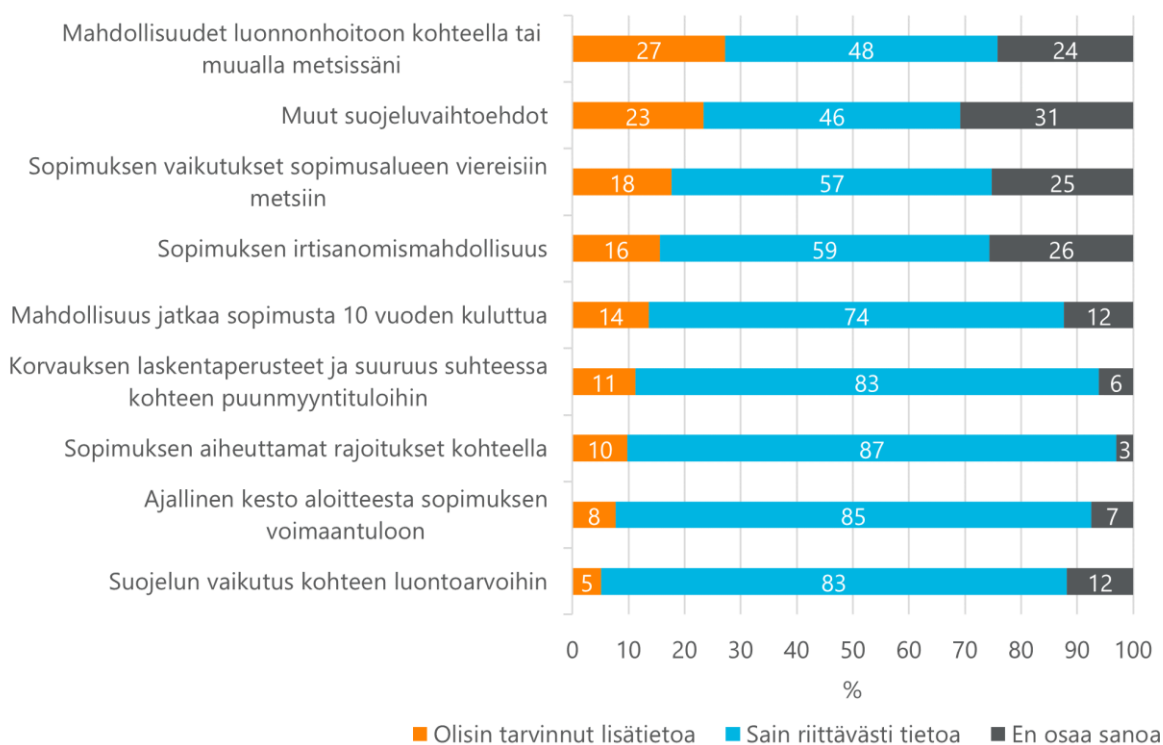

Kuva 7. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden arviot siitä, kuinka usein metsänomistaja saa eri tahoilta tiedon mahdollisuudesta hakea ympäristötukea, % vastaajista, n=34–35.

Metsänomistajilta kysyttiin, kuka tai mikä taho oli tehnyt heidän ympäristötukisopimuksensa hakemusvalmistelut. Kolme neljästä (76 %) metsänomistajasta kertoi, että hakemusvalmistelun oli tehnyt Metsäkeskuksen edustaja. Noin joka kymmenennen (12 %) hakemuksen valmistelijana oli toiminut metsänhoitoyhdistyksen edustaja ja vajaa kymmenenosa vastaajista (8 %) ilmoitti itse valmistelleensa hakemuksen. Muutama vastaaja ei osannut nimetä hakemuksen valmistellutta tahoa.

Metsänomistajilta kysyttiin, saivatko he ympäristötukisopimuksen valmistelun yhteydessä riittävästi tietoa sopimukseen liittyvistä asioista, taustatekijöistä ja sopimuksen vaikutuksista (Kuva 8). Aiheet, joista metsänomistajat olisivat useimmin tarvinneet lisätietoa, olivat luonnonhoitomahdollisuudet sopimuskohteella tai muualla metsissä ja muut suojeluvaihtoehdot. Myös sopimuksen vaikutukset sopimusalueen viereisiin metsiin ja sopimuksen irtisanomismahdollisuus olivat asioita, joihin liittyen osalle omistajista jäi tietotarpeita. Kuitenkin noin puolet metsänomistajista koki saaneensa riittävästi tietoa näistä tekijöistä ja noin neljännes ei osannut arvioida saamansa tiedon riittävyttä. Muina tiedontarpeina mainittiin esimerkiksi verotus sekä tieto siitä, miksi kohteita jätettiin pois sopimuksesta sopimuksen uusimisen yhteydessä.

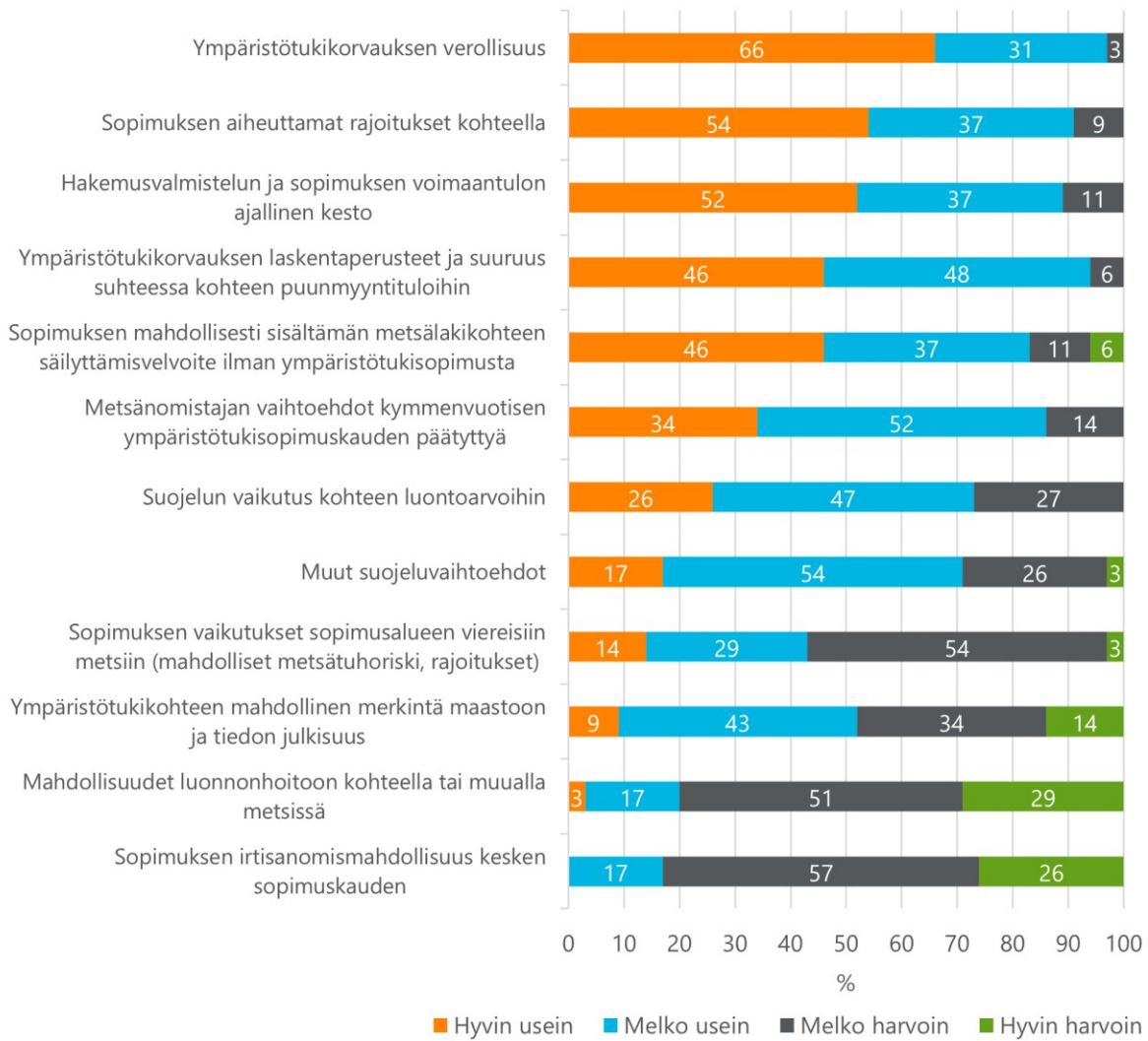
Metsänomistajista yli 80 prosenttia koki saaneensa riittävästi tietoa suojelun vaikutuksesta kohteen luontoarvoihin sekä sopimuksen aiheuttamista rajoituksista kohteella, prosessin ajallisesta kestosta aloitteesta sopimuksen voimaantuloon, korvauksen laskentaperusteesta ja suhteellisesta suuruudesta verrattuna puunmyyntituloihin (Kuva 8).

Kuva 8. Metsänomistajien näkemykset siitä, saivatko he ympäristötukihakemuksen valmisteluvaiheessa riittävästi tietoa sopimukseen liittyvistä asioista, taustatekijöistä ja sopimuksen vaikutuksista, % vastaajista, n=526–535.

Metsäkeskuksen asiantuntijoita pyydettiin arvioimaan sitä, kuinka usein kysymyksessä listatut aiheet nousevat keskusteluun, kun metsänomistajat tekevät päätöstä ympäristötukisopimuksen solmimisesta (Kuva 9). Lähes kaikkien vastanneiden Metsäkeskuksen asiantuntijoiden mukaan keskustelua käydään hyvin usein tai melko usein ympäristötukikorvauksen verollisuudesta, sopimuksen aiheuttamista rajoituksista kohteella, hakemusvalmistelujen ja voimaantumisen ajallisesta kestosta sekä tuen laskentaperusteista ja suuruudesta suhteessa puunmyyntituloihin. Sen sijaan sopimuksen irtisanomismahdollisuus tai mahdollisuudet luonnonhoitoon nousevat asiantuntijoiden mukaan keskusteluun vain melko tai hyvin harvoin.

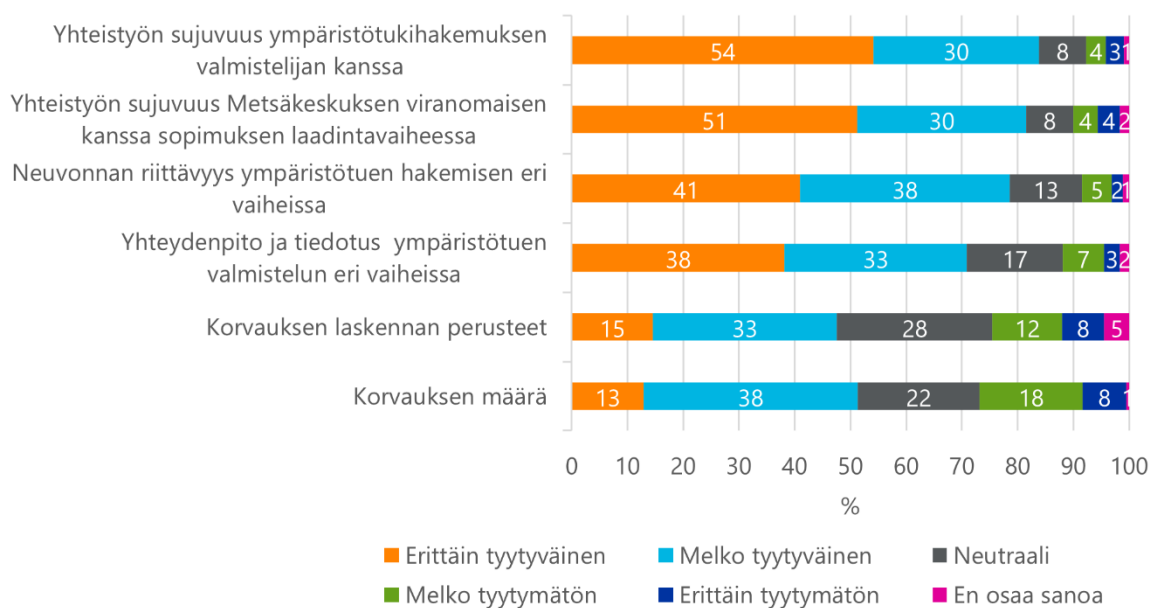

Kuva 9. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden arviot siitä, kuinka usein erilaiset aiheet nousevat keskusteluun metsäammattilaisen ja omistajan kesken, kun metsänomistaja tekee päätöstä tehdä ympäristötukisopimus, % vastaajista, n=34–35.

3.4. Tyytyväisyys ympäristötukisopimukseen

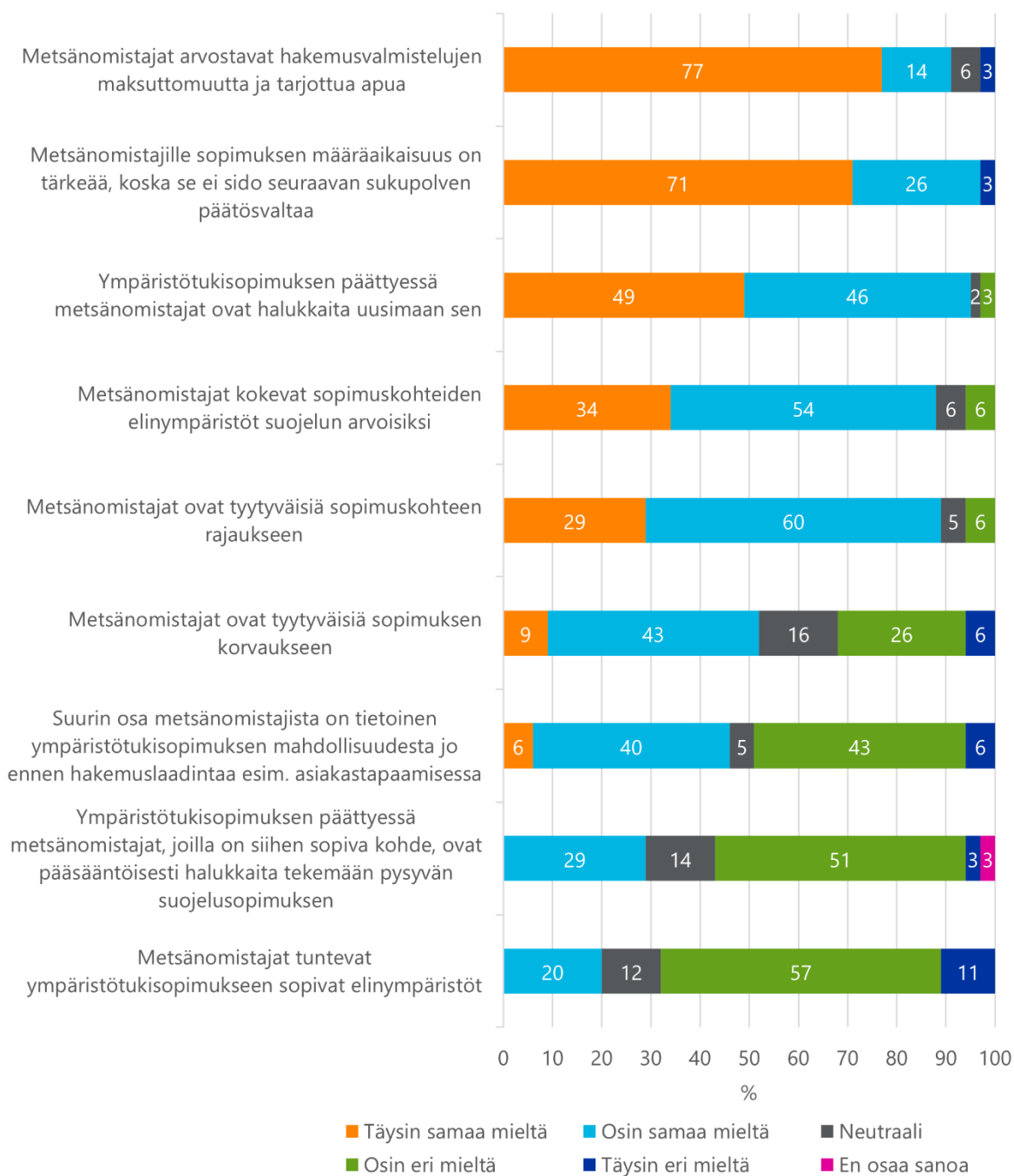
Metsänomistajilta kysyttiin kuinka tyytyväisiä he ovat ympäristötukisopimuksen tekemisen eri vaiheisiin ja sopimuksen sisältämään korvaukseen. Noin 80 prosenttia vastaajista oli erittäin tai melko tyytyväinen yhteistyön sujuvuuteen sekä ympäristötukihakemuksen valmistelijan että Metsäkeskuksen viranomaisen kanssa (Kuva 10). Myös neuvonnan riittävyteen ympäristötuen hakemisen eri vaiheissa oltiin lähes yhtä tyytyväisiä. Eniten tyytymättömyyttä metsänomistajien keskuudessa herätti korvauksen määrä ja korvauksen laskennan perusteet. Korvauksen määrään oli erittäin tai melko tyytymättömiä oli noin neljäsosa vastaajista.

Kuva 10. Metsänomistajien tyytyväisyys ympäristötukisopimuksen tekemisen eri vaiheisiin ja korvaukseen, % vastaajista, n=529–536.

Metsäkeskuksen asiantuntijoille esitettiin metsänomistajien ympäristötukisopimukseen liittyviä näkemyksiä koskevia väittämiä, joihin asiantuntijat vastasivat kokemuksiinsa perustuen (Kuva 11). Asiantuntijoista 77 prosenttia oli täysin samaa mieltä siitä, että metsänomistajat arvostavat hakemusvalmistelujen ja avun maksuttomuutta, ja 71 prosenttia täysin samaa mieltä siitä, että sopimuksen määräaikaisuus on metsänomistajille tärkeää. Puolet asiantuntijoista oli täysin samaa mieltä siitä, että omistajat ovat halukkaita uusimaan ympäristötukisopimuksen sen päättyessä. Vajaa kolmannes asiantuntijoista oli osin samaa mieltä väittämästä, että metsänomistajat ovat ympäristötukisopimuksen päättyessä pääsääntöisesti halukkaita tekemään pysyvän suojelusopimuksen ja noin puolet oli tästä eri mieltä.

Kyselyn lopussa esitettyyn avokysymykseen Metsäkeskuksen asiantuntijat kirjasivat ympäristötukisopimusten onnistumisiksi sen, että mahdollisuus ympäristötukeen on löydetty hyvin metsänomistajien keskuudessa ja metsänomistajien tarjoamien kohteiden määrä on kasvanut. Metsänomistajien todettiin olevan melko myönteisiä ympäristötukisopimusta kohtaan, kun asian perustelee heille hyvin. Metsänomistajilta saatu palaute on ollut suurelta osin positiivista.

Kuva 11. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden näkemykset väittämistä koskien metsänomistajia ja ympäristötukisopimuksia, perustuen heidän kokemuksiinsa ympäristötukihakemuksiin liittyvässä neuvonnassa ja sopimusten laadinnassa, % vastaajista, n=35.

Metsänomistajilta kysyttiin, kuinka kauan siitä, kun he ilmoittivat kiinnostuksensa tehdä ympäristötukisopimus, kesti sopimuksen voimaantuloon. Kolmanneksella (34 %) vastaajista tämä prosessi oli kestänyt yhdestä kolmeen kuukautta ja samoin noin kolmanneksella (35 %) neljästä viiteen kuukautta. Loppujen vastaajien sopimusprosesseissa oli kulunut aikaa kuudesta kahdeksaan kuukautta (18 %) tai yli kahdeksan kuukautta (13 %). Yli kaksi kolmannesta (70 %) metsänomistajista piti ajallista kestoa sopivana, 15 prosenttia hieman liian pitkänä ja 9 prosenttia aivan liian pitkänä. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden antamissa avovastauksissa prosessin

kestoja pitkittävinä tekijöinä nostettiin esiin rahoitustarkastuskierroksen hitaus sekä viiveet kiinteistötietojen päivittymisessä Metsäkeskuksen järjestelmään.

Puolet metsänomistajista oli osallistunut ympäristötukihakemuksen valmisteluun maastossa. Vastaajista, jotka eivät osallistuneet maastokäyntiin, 41 prosenttia olisi halunnut osallistua siihen ja 38 prosenttia ilmoitti, ettei olisi halunnutkaan osallistua.

3.5. Ympäristötukisopimusten vaikutukset ja vaikuttavuus

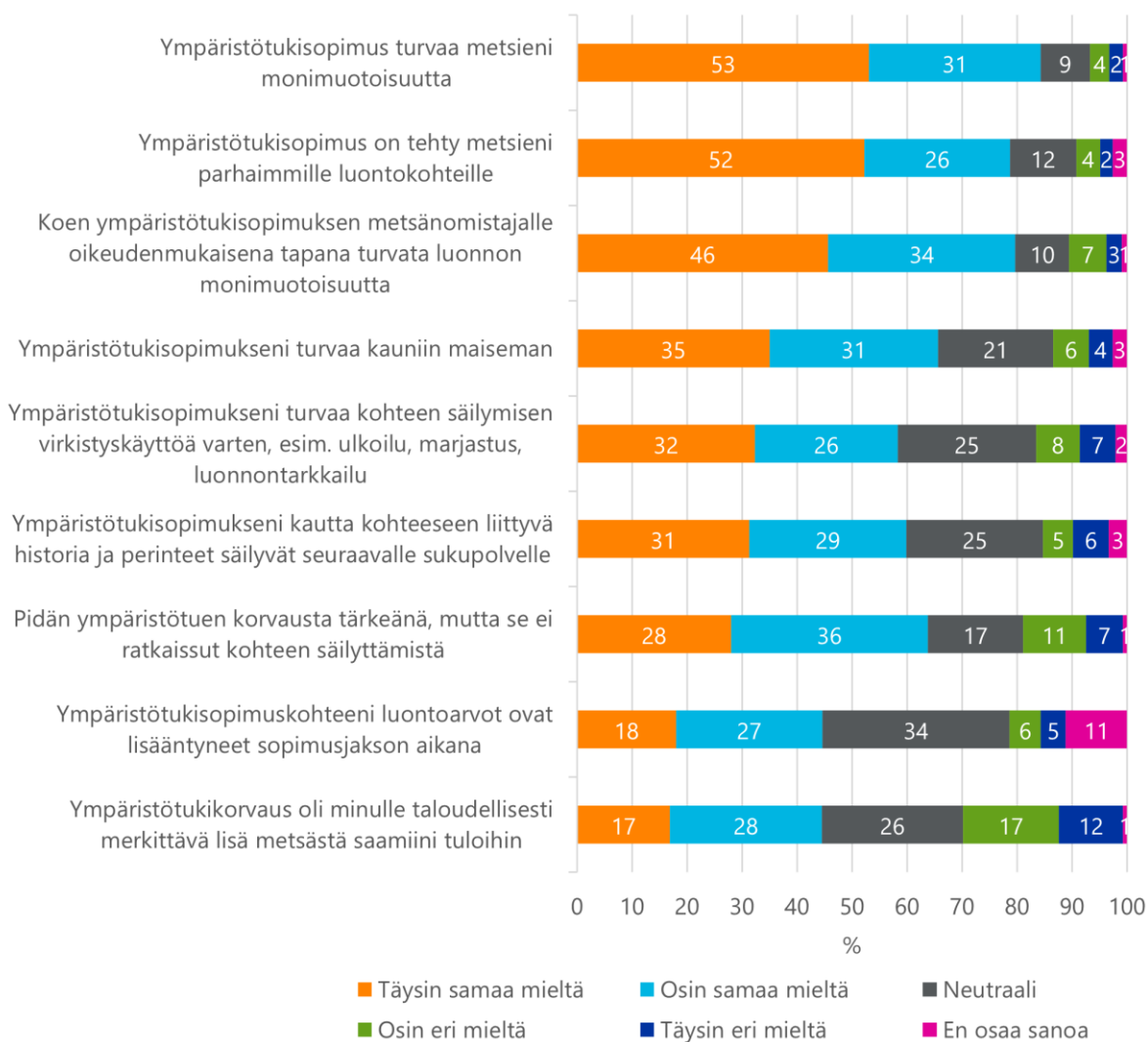
Puolet (53 %) metsänomistajista vastasi, että hän tai joku hänen lähipiiristään käy ympäristötukisopimuskohteella muutaman kerran vuodessa ja vajaa neljäsosa vastasi, että kohteella käydään tätä useammin, joko kuukausittain (16 %) tai viikoittain (7 %). Noin neljäsosa kävi kohteella harvemmin kuin muutaman kerran vuodessa (23 %) ja yksi prosentti vastaajista ilmoitti, ettei käy kohteella koskaan.

Metsänomistajille ja Metsäkeskuksen asiantuntijoille esitettiin ympäristötukisopimusten vaikutuksiin liittyviä väittämiä. Metsänomistajille esitetyt väittämät liittyivät heidän omaan ympäristötukisopimukseensa ja asiantuntijoille esitetyt väittämät ympäristötukisopimukseen ylipäänsä. Valtaosa sekä metsänomistajista (84 %) että Metsäkeskuksen asiantuntijoista (91 %) oli täysin tai osin samaa mieltä siitä, että ympäristötukisopimukset turvaavat metsien monimuotoisuutta (Kuvat 12 ja 13). Valtaosa metsänomistajista oli sitä mieltä, että sopimus on tehty heidän metsiensä parhaille luontokohteille ja että ympäristötukisopimus on metsänomistajille oikeudenmukainen tapa turvata luonnon monimuotoisuutta (Kuva 12). Väittämiä luontoarvojen lisääntymisestä sopimusjakson aikana herätti epätietoisuutta metsänomistajien keskuudessa (en osaa sanoa 11 %, neutraali 34 %), kuitenkin vajaa puolet metsänomistajista oli ainakin osin samaa mieltä väittämästä. Sen sijaan asiantuntijat olivat vahvemmin samaa mieltä siitä, että kohteiden luontoarvot lisääntyvät sopimusjakson aikana (91 % täysin tai osin samaa mieltä, Kuva 13).

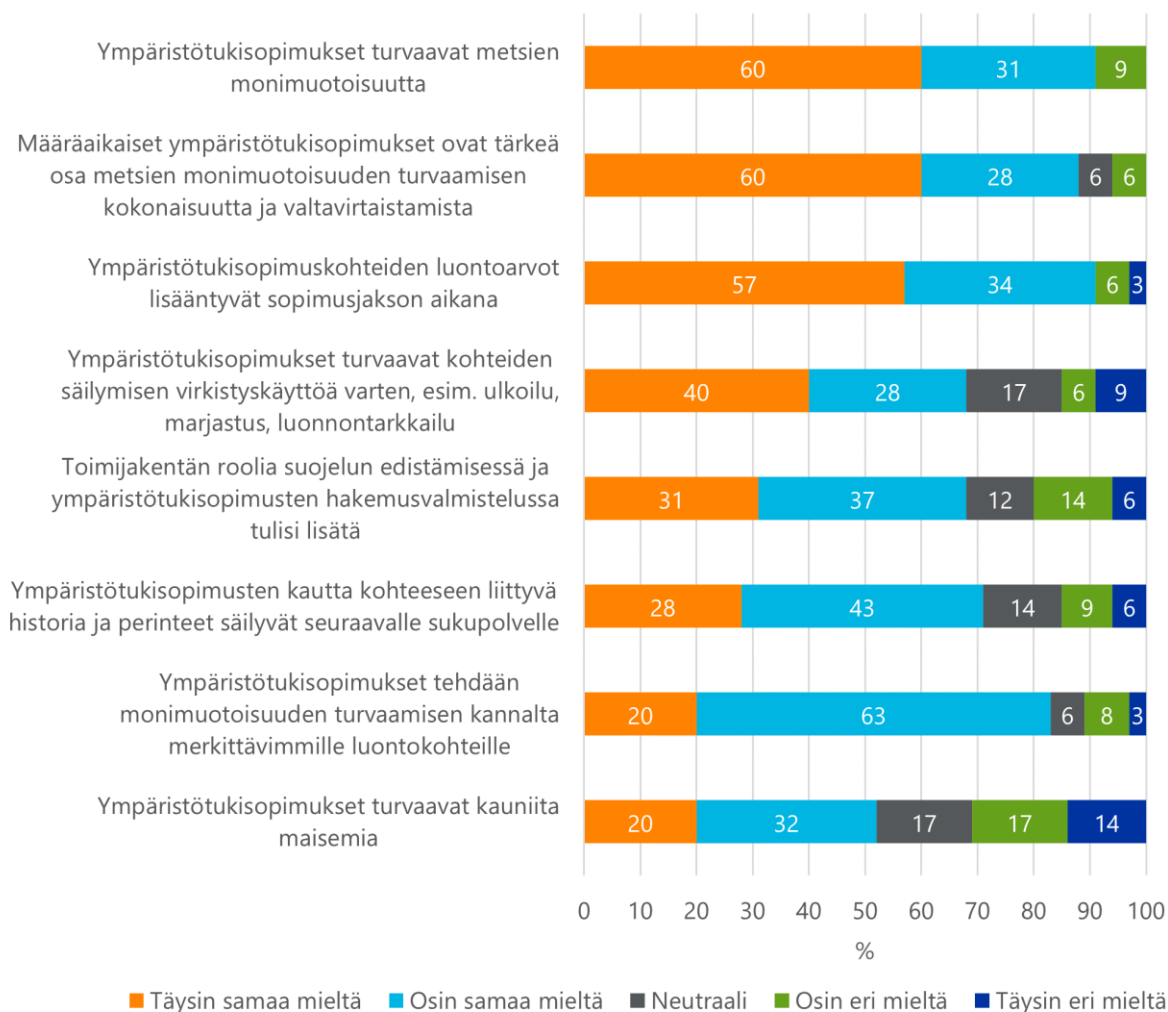
Metsänomistajista kaksi kolmasosaa oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että heidän tekemänsä ympäristötukisopimus turvaa kaunista maisemaa, kun asiantuntijoista tätä mieltä oli 52 prosenttia (Kuvat 12 ja 13). Sen sijaan asiantuntijoista hieman suurempi osa kuin metsänomistajista oli sitä mieltä, että sopimukset turvaavat kohteiden säilymistä virkistyskäyttöä varten (68 % vs. 58 %) ja säilyttävät kohteisiin liittyvää historiaa ja perinteitä seuraavalle sukupolvelle (71 % vs. 60 %).

Vajaa puolet metsänomistajista (45 %) oli täysin tai osittain samaa mieltä ja vajaa kolmannes (29 %) täysin tai osittain eri mieltä väittämästä, jonka mukaan ympäristötukikorvaus on merkittävä taloudellinen lisä metsistä saataviin tuloihin (Kuva 12). Noin kaksi kolmasosaa omistajista oli samaa mieltä väittämästä, jonka mukaan ympäristötukikorvaus on tärkeä, mutta se ei ratkaissut kohteen säilyttämistä.

Metsäkeskuksen asiantuntijoista noin 90 prosenttia oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että määräaikaisten sopimukset ovat tärkeä osa monimuotoisuuden turvaamisen kokonaisuutta ja valtavirtaistamista (Kuva 13). Lähes 70 prosenttia asiantuntijoista oli ainakin osittain samaa mieltä siitä, että Metsäkeskuksen ulkopuolisen toimijakentän, eli tahojen, jotka voivat metsänomistajan pyynnöstä valmistella ympäristötukisopimuksia (esimerkiksi metsänhoitoyhdistykset), roolia suojelun edistämiseksi ja ympäristötukisopimusten hakemusvalmistelussa tulisi lisätä. Toisaalta viidesosa vastaajista oli tästä ainakin osittain eri mieltä (Kuva 13).

Kuva 12. Metsänomistajien mielipiteet ympäristötukisopimuksen vaikutuksiin liittyvistä väittämistä, % vastaajista, n=529–533.

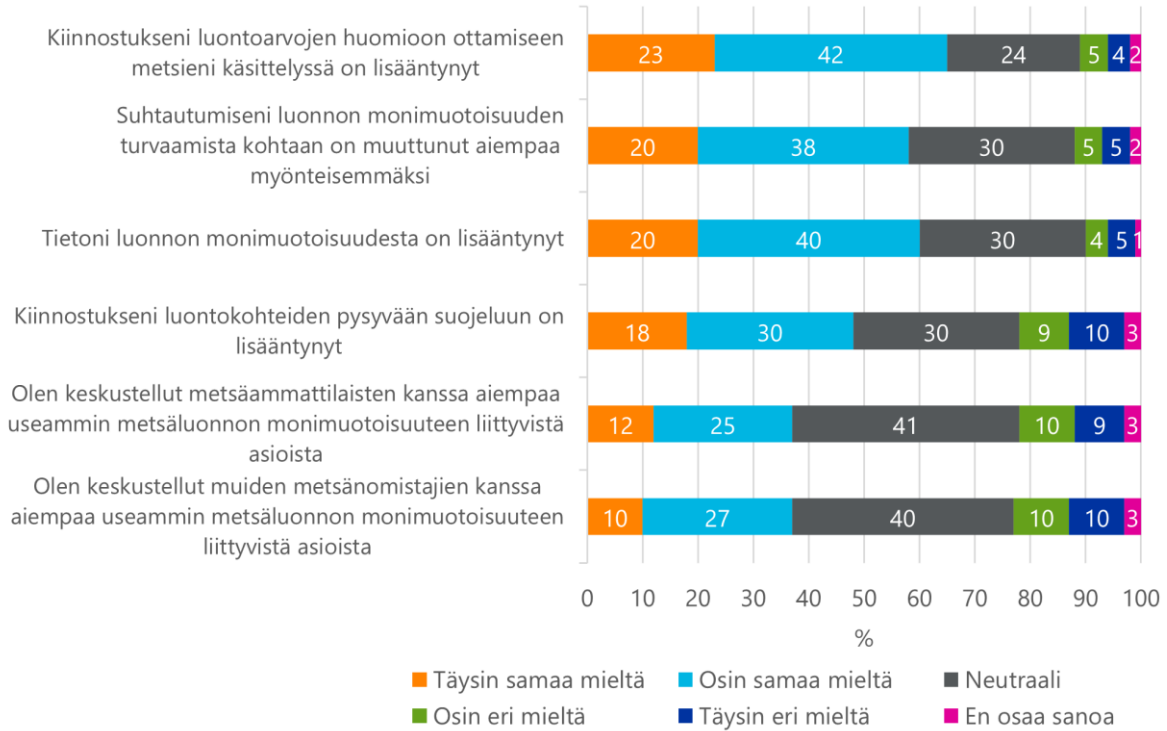

Kuva 13. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden näkemykset ympäristötukisopimusten vaikutuksiin liittyvistä väittämistä, % vastaajista, n=35.

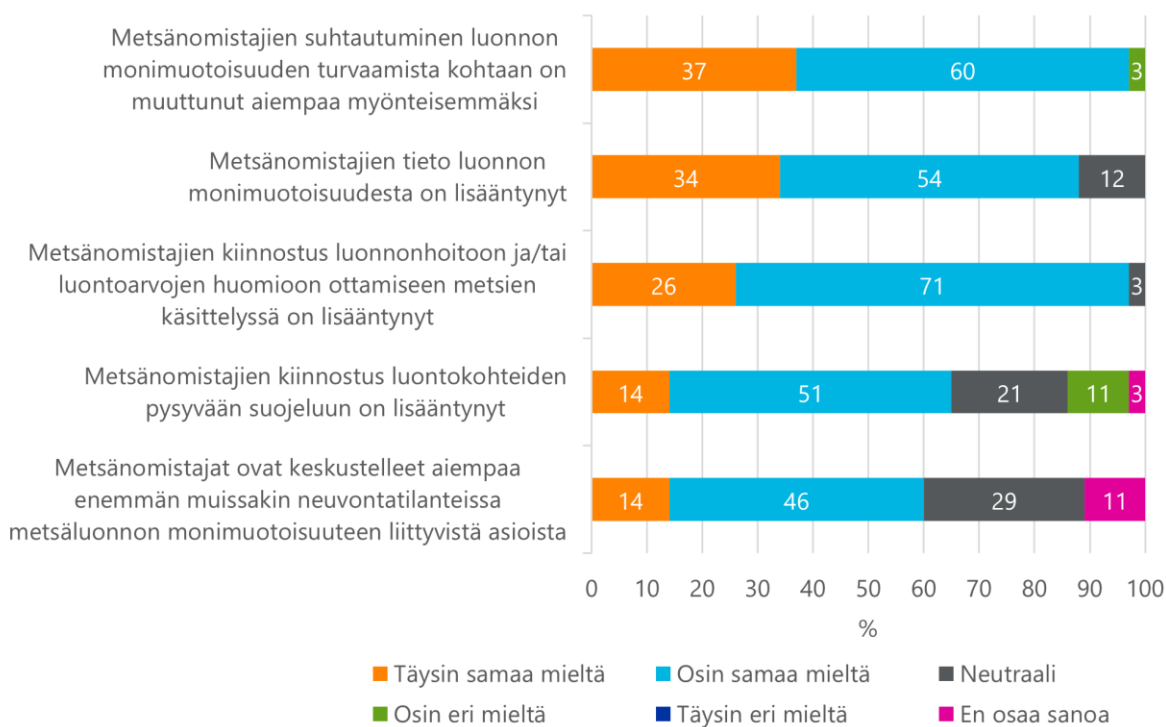
Metsänomistajilta ja Metsäkeskuksen asiantuntijoilta kysyttiin ympäristötukisopimuksen tekemisen vaikutuksista metsänomistajien suhtautumiseen ja kiinnostukseen metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamista kohtaan. Metsänomistajista noin 60 prosenttia oli ainakin osin samaa mieltä väittämistä, joiden mukaan ympäristötukisopimuksen tekeminen on vaikuttanut myönteisesti omaan kiinnostukseen ottaa luontoarvoja huomioon metsien käsittelyssä, muuttanut suhtautumista monimuotoisuuden turvaamista kohtaan aiempaa myönteisemmäksi tai lisännyt tietoa luonnon monimuotoisuudesta (Kuva 14). Asiantuntijoista yli 90 prosenttia oli täysin tai osin samaa mieltä siitä, että metsänomistajien suhtautuminen luonnon monimuotoisuuden turvaamista kohtaan on muuttunut aiempaa myönteisemmäksi ja että heidän kiinnostuksensa luonnonhoitoon ja/tai luontoarvojen huomioon ottamiseen metsien käsittelyssä on lisääntynyt (Kuva 15).

Lähes puolet metsänomistajista oli ainakin osittain samaa mieltä siitä, että heidän kiinnostuksensa luontokohteiden pysyvää suojelua kohtaan oli lisääntynyt ympäristötukisopimuksen tekemisen myötä (Kuva 14). Asiantuntijoista 65 prosenttia täysin tai osin samaa mieltä väittämästä, että metsänomistajien kiinnostus luontokohteiden pysyvää suojelua kohtaan oli kasvanut (Kuva 15). Reilu kolmannes metsänomistajista oli ainakin osin sitä mieltä, että he ovat ympäristötukisopimuksen solmimisen myötä keskustelleet aiempaa useammin metsä-

ammattilaisten tai muiden metsänomistajien kanssa monimuotoisuuteen liittyvistä asioista (Kuva 14). Asiantuntijoista 60 prosenttia koki tällaisten keskustelujen lisääntyneen (Kuva 15). Kaikkien väittämien osalta metsänomistajien antamien neutraalien vastausten osuus oli suuri (24–41 prosenttia) (Kuva 14).

Kuva 14. Metsänomistajien näkemys siitä, miten ympäristötukisopimuksen tekeminen on vaikuttanut heidän suhtautumiseensa ja kiinnostukseensa metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamista kohtaan, % vastaajista, n=529–532.

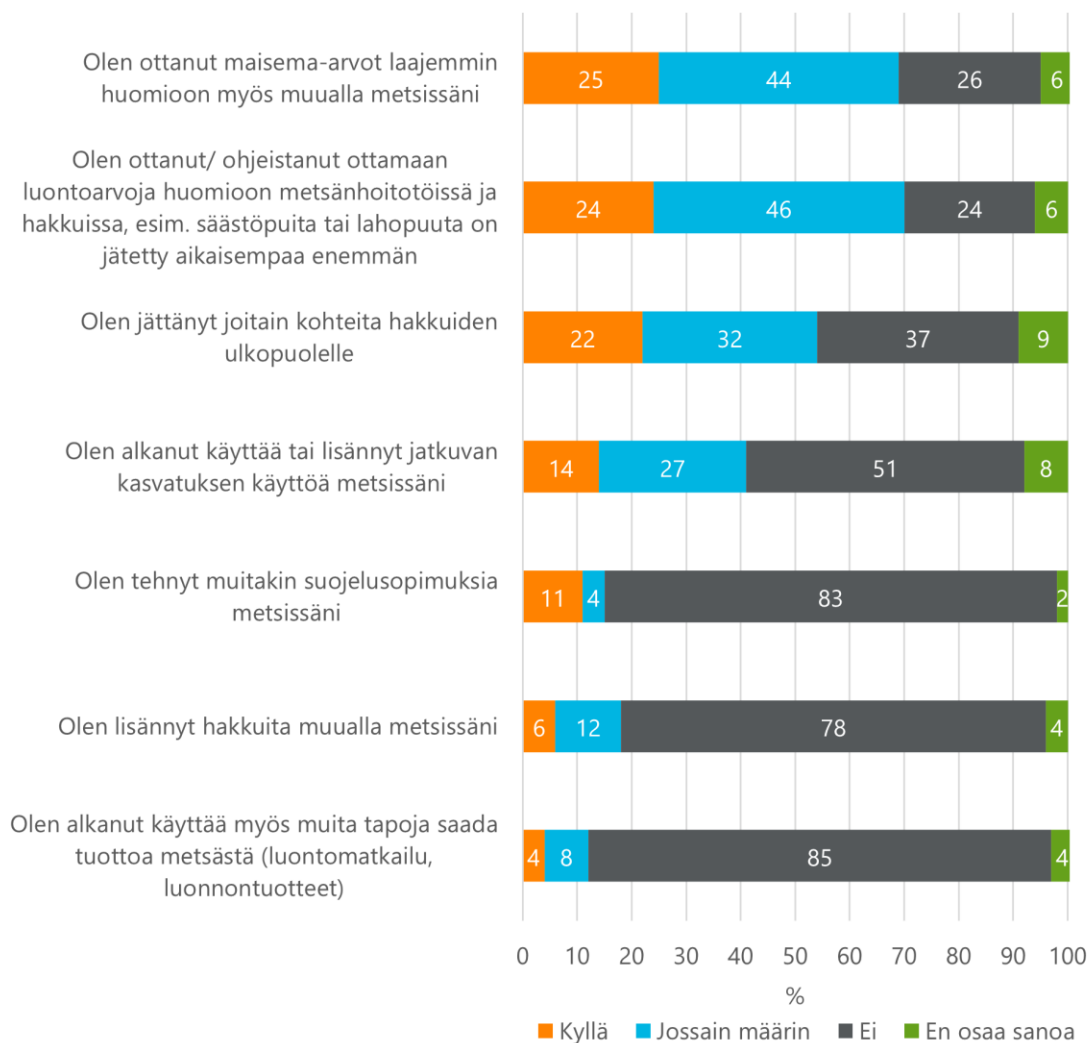

Kuva 15. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden arviot siitä, miten ympäristötukisopimuksen tekeminen on vaikuttanut metsänomistajien suhtautumiseen ja kiinnostukseen metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamista kohtaan, % vastaajista, n=35.

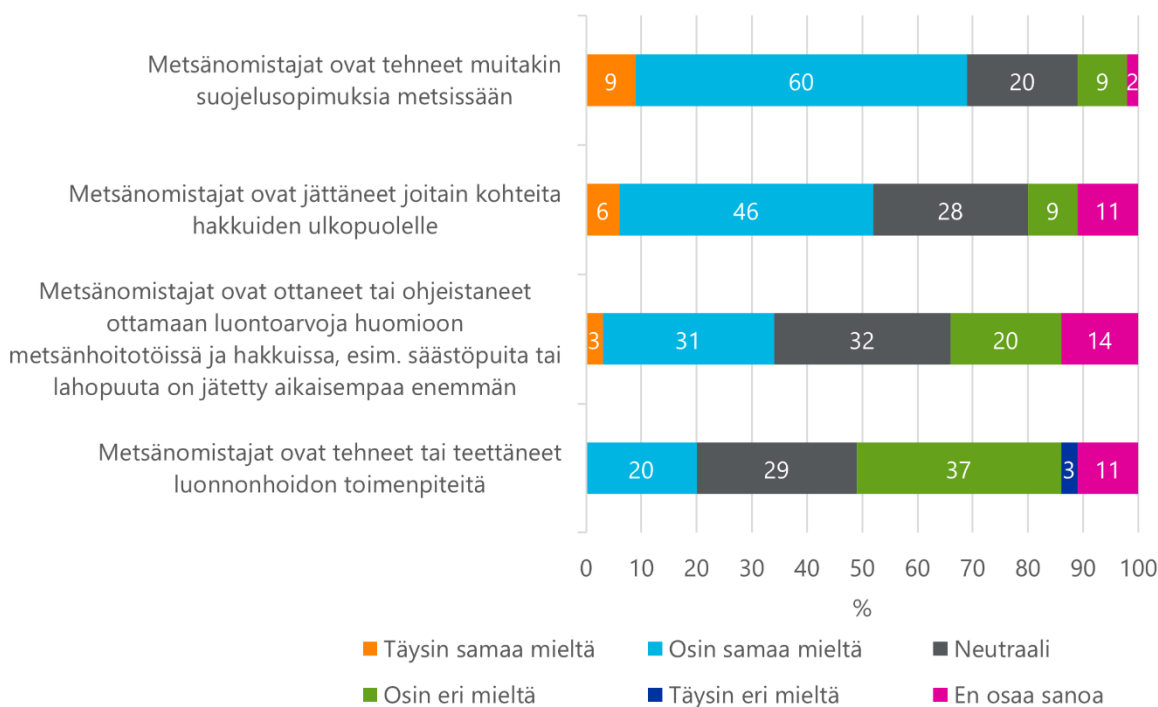
Sekä metsänomistajilta että Metsäkeskuksen asiantuntijoilta kysyttiin, miten ympäristötukisopimuksen solmiminen on vaikuttanut siihen, miten metsänomistajat toimivat sopimuksen ulkopuolisissa metsissään. Metsänomistajista neljäsosa ilmoitti, että ympäristötukisopimuksen tekemisen myötä he ovat aiempaa enemmän ottaneet metsänhoitotöissä ja hakkuissa luontoarvot huomioon tai että he ovat huomioineet maisema-arvot aiempaa laajemmin. Lisäksi kummankin väittämän osalta yli kaksi viidesosaa vastasi tehneensä näin ainakin jossain määrin (Kuva 16). Asiantuntijoista kolmasosa oli täysin (3 %) tai osin (31 %) samaa mieltä väitteestä, että metsänomistajat ovat lisänneet luontoarvojen huomioimista muissa metsissä ympäristötukisopimuksen tekemisen myötä (Kuva 17). Metsänomistajista reilu viidesos arvioi, että on ympäristötukisopimuksen solmimisen myötä jättänyt muualla metsissään joitain kohteita hakuiden ulkopuolelle. Asiantuntijoista noin puolet (6 % täysin ja 46 % osin) oli samaa mieltä väitteestä, että metsänomistajat ovat jättäneet muitakin kohteita hakuiden ulkopuolelle ympäristötukisopimuksen tekemisen myötä (Kuvat 16 ja 17).

Kaksi viidesosaa metsänomistajista ilmoitti ympäristötukisopimuksen tekemisen vaikuttaneen ainakin jossain määrin siten, että he ovat lisänneet jatkuvan kasvatuksen käyttöä (kuva 16). Sen sijaan valtaosa metsänomistajista ilmoitti, ettei ollut sopimuksen myötä lisännyt hakkuita muualla metsissä, tehnyt muita suojelusopimuksia tai alkanut käyttää muita kuin puuntuotannollisia keinoja (esim. luontomatkailu tai luonnontuotteet) saada taloudellista tuottoa metsästä. Metsäkeskuksen asiantuntijoista yhdeksän prosenttia oli täysin ja 60 prosenttia osittain samaa mieltä siitä, että ympäristötukisopimuksen myötä metsänomistajat ovat tehneet muitakin suojelusopimuksia metsissään (Kuva 17). Jokaisen väittämän kohdalla asiantuntijoista suurempi osuus valitsi vastausvaihtoehdon ”en osaa sanoa” verrattuna metsänomistajiin.

Kuva 16. Metsänomistajien arviot ympäristötukisopimuksen tekemisen vaikutuksesta siihen, miten he toimivat sopimuksen ulkopuolisissa metsissä, % vastaajista, n=526–531.

Kuva 17. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden arviot siitä, millaisia vaikutuksia ympäristötukisopi-muksen tekemisellä on ollut metsänomistajien toimintaan muualla tilansa alueella, % vastaa-jista, n=35.

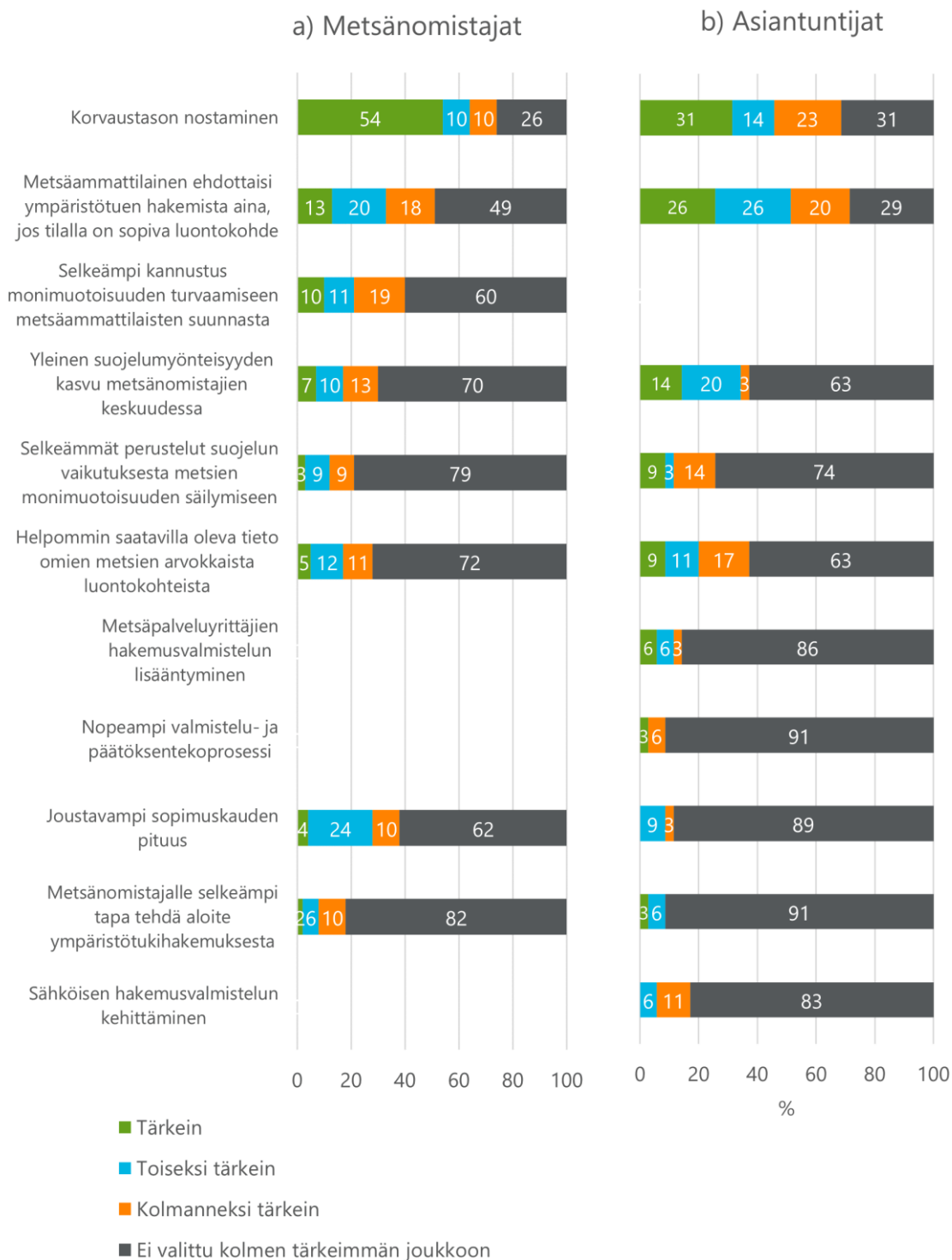
Metsänomistajista noin puolet suosittelisi ja vajaa kaksi viidesosaa jossain määrin suosittelisi ympäristötukisopimuksen tekemistä naapurille tai tutulle metsänomistajalle. Noin kolme vii-desosaa metsänomistajista ilmoitti keskustelleensa muiden metsänomistajien kanssa ympäris-tötukisopimuksesta ja sen tekemisestä.

3.6. Mikä kannustaa ympäristötuen hakemiseen ja mitä kohteelle olisi tehty ilman sopimusta

Metsänomistajia ja Metsäkeskuksen asiantuntijoita pyydettiin valitsemaan annetusta listasta tärkeysjärjestyksessä mielestään kolme tärkeintä tekijää, jotka voisivat lisätä metsänomistajien kiinnostusta ympäristötuen hakemiseen. Kolme neljäsosaa metsänomistajista koki korvausta-son nostamisen olevan kolmen tärkeimmän keinon joukossa (Kuva18a). Toiseksi useimmin kol-men tärkeimmän tekijän joukkoon valittiin metsäammattilaisen ehdotus ympäristötukihake-muksesta aina, kun siihen on tilalla sopiva kohde. Myös Metsäkeskuksen asiantuntijat valitsivat nämä kaksi tekijää useimmin tärkeimmiksi (Kuva18b). Metsänomistajien vastauksissa usein kol-men tärkeimmän joukkoon nousivat myös selkeämpi kannustus monimuotoisuuden turvaami-seen metsäammattilaisten suunnasta ja joustavampi sopimuskauden pituus. Metsäkeskuksen asiantuntijat näkivät myös suojelumuonteisuuden lisääntymisen metsänomistajien keskuudessa sekä helpommin saatavilla olevat tiedot omien metsien arvokkaista luontokohteista tärkeiksi seikoiksi.

Metsäkeskuksen asiantuntijoiden avoimeen kysymykseen kirjaamien kehittämissuositusten mukaan tiedottamista metsänomistajille ja monikanavaista neuvontaa monimuotoisuuden tär-keydestä ja ympäristötuen saatavuudesta tulisi lisätä. Lisääntyvä tieto arvokkaista elinympä-

ristöistä ja ympäristötukikohteiden kriteereistä vähentäisi myös tukeen soveltumattomien kohteiden suojeluservityspyyntöjä. Pitkän tähtäimen tavoitteeksi mainittiin se, että monimuotoisuuden kehittämisen ja erilaisten käyttömuotojen yhteensovittamisen tulisi olla entistä vahvemmin osa tavallista metsissä tehtävää toimintaa. Nähtiin, että tulevaisuudessa metsien monimuotoisuuden turvaamiseen tarvitaan koko metsäalan yhteinen päätös ja näkemys, eikä tavoitteita saavuteta pelkästään suojelurajusten keinoin. Metsäkeskuksen rooli metsien monimuotoisuuden edistämässä nähdään merkittävänä. Lisäksi kommentoitiin, että METSO-ohjelman tavoitteet alkavat joidenkin ELY-keskusten osalta täyttyä, jolloin kaikkia hyviä tarjolle tulevia kohteita ei pystytä suojelemaan pysyvästi. Jos näitä kohteita tarjotaan ympäristötukikohteiksi, tulevat ympäristötuen pinta-ala rajoitukset aiheuttamaan haasteita. Esitettiin myös, että vähäisen haitan määrittelyä ei kytkettäisi koko tilan puuston hakkuuarvoon. Mainittiin, että rahoitusohjeessa olisi hyvä myös huomioida alueiden erilaisuus elinympäristöjen yleisyyden tai harvinaisuuden ja ekologisten piirteiden osalta.

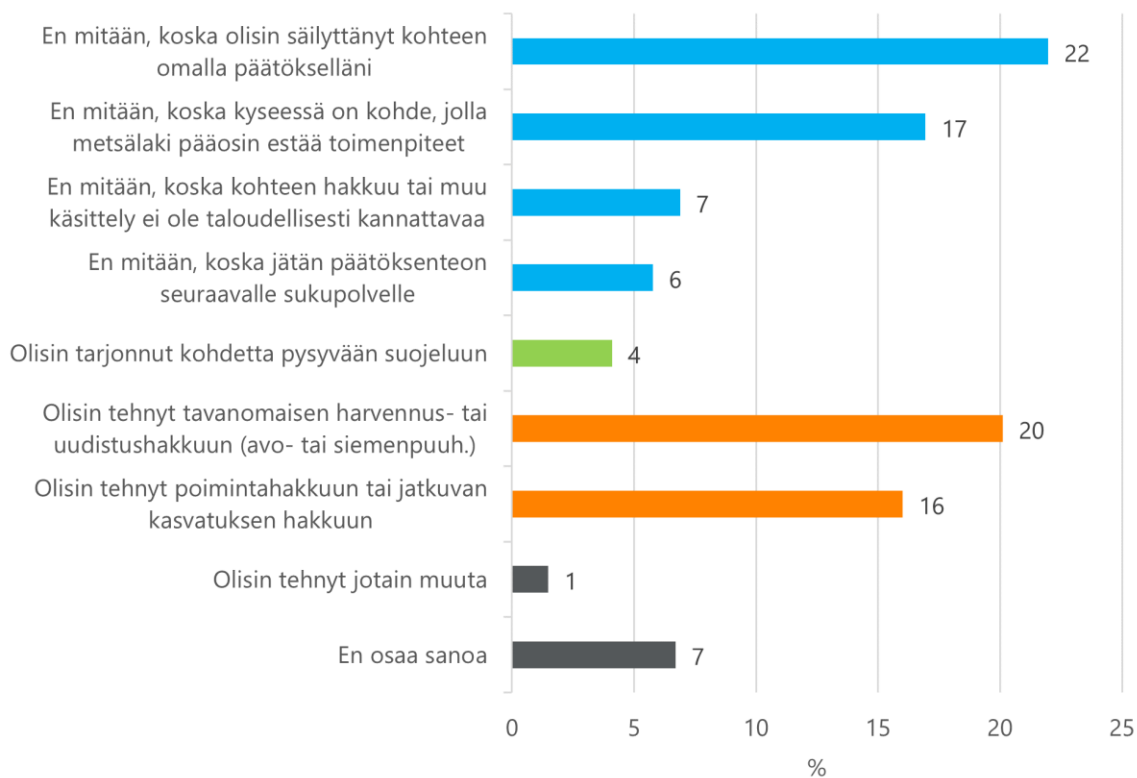

Kuva 18. Metsänomistajien (n=532) ja b) Metsäkeskuksen asiantuntijoiden (n=35) arviot siitä, mitkä asiat voisivat lisätä metsänomistajien kiinnostusta ympäristötuen hakemiseen. Vastaajat valitsivat vaihtoehdoista kolme tärkeintä, tärkeysjärjestyksessä. Kuvissa on esitetty kunkin vaihtoehdon saamien valintojen prosenttiosuudet. Tyhjät rivit tarkoittavat, että vaihtoehtoa ei esitetty molemmille vastaajaryhmille.

Metsänomistajilta kysyttiin, mitä toimenpiteitä he olisivat tehneet luontokohteella, ellei sille olisi tehty ympäristötukisopimusta. Yhteensä noin puolet vastaajista (52 %) ilmoitti, että he eivät olisi tehneet kohteella mitään toimenpiteitä (Kuva 19). Vastaukset jakautuivat siten, että

reilu viidennes olisi säilyttänyt kohteen omalla päätöksellään. Vajaa viidennes vastasi, että kyseessä on kohde, jolla metsälaki pääosin estää toimenpiteet ja kuusi prosenttia ilmoitti, että olisi jättänyt päätöksenteon seuraavalle sukupolvelle. Seitsemän prosenttia vastaajista ei olisi tehnyt mitään toimenpiteitä, koska katsoi, että tavanomainen metsätalous ei ole taloudellisesti kannattavaa tällä kohteella. Jollei kohteelle olisi tehty ympäristötukisopimusta, neljä prosenttia olisi tarjonnut kohdetta pysyvään suojeluun.

Vastanneista yhteensä reilu kolmannes ilmoitti, että ilman ympäristötukisopimusta he olisivat käsitelleet kohdetta jollakin tavalla. Vastaukset jakautuivat siten, että viidennes olisi tehnyt kohteella tavanomaisen hakkuun. Poiminta- tai jatkuvan kasvatuksen hakkuun olisi tehnyt 16 prosenttia vastaajista. Seitsemän prosenttia vastanneista ei osannut sanoa, mitä olisi kohteella tehnyt ilman ympäristötukisopimusta. "Jotain muuta" vastanneissa oli yksittäisiä mainintoja toimenpiteistä kohteen ominaispiirteet säilyttäen, kaatuneiden puiden korjaaminen, ojitus, osittainen hakkuu, uudistushakkuun ja FSC-sertifiointiprosessin käynnistys.

Kuva 19. Mitä toimenpiteitä metsäomistaja olisi tehnyt kohteella, ellei olisi tehnyt ympäristötukisopimusta, % vastaajista, n=537. Vaihtoehtoista voitiin valita vain yksi. Siniset palkit: Ei olisi tehnyt kohteella mitään eri syistä; Vihreä palkki: Olin tarjonnut kohdetta pysyvään suojeluun; Oranssit palkit: Olin tehnyt jonkinlaisen hakkuun.

4. Luonnonhoitohankkeita koskevien kyselyiden tulokset

4.1. Luonnonhoitohankkeiden piirteet ja kohdentaminen

Luonnonhoitohankkeisiin osallistuneille metsänomistajille kohdistettuihin kyselyihin vastasi yhteensä 42 vastaajaa. Heistä 23 vesiensuojeluhankkeita koskevaan kyselyyn, 13 elinympäristöjen kunnostushankkeita koskevaan kyselyyn ja kuusi kulotushankkeita koskevaan kyselyyn. Yleisin kyselyyn vastanneiden omistajien tiloilla vesiensuojeluhankkeissa tehty toimenpide oli laskeutusallas (noin puolet vesiensuojeluhankkeisiin osallistuneista). Vajaa kolmannes ilmoitti, että vesiensuojeluhankkeessa oli tehty pohjapato ja neljäsosalla kosteikko. Putkipatoja ja pintavalutuskenttiä oli vesiensuojeluhankkeissa tehty muutamien vastaajien tiloilla. Luonnonhoitohankkeita toteuttaneista yhdeksästä kyselyyn vastanneesta yritysten edustajasta viisi ilmoitti tehneensä toimenpiteitä vesiensuojeluhankkeissa. Yritykset olivat tehneet uusia tai korjanneet vanhoja laskeutusaltaita ja pohjapatoja tai toteuttaneet putkipatoja ja kosteikkoja. Lisäksi mainittiin oijen tukkimis- tai padottamistoimet, pintavalutuskenttiä koskevat toimet, vedenohjaus sekä tulvatasanteet.

Lähes puolet elinympäristöjen hoito- ja kunnostushankkeisiin osallistuneista metsänomistajista ilmoitti, että hankkeessa oli toteutettu puro- tai noroelinympäristöjen kunnostusta. Lehdon hoitoa oli sisällytynyt yli kolmannekseen vastaajien tiloilla tehdyistä hankkeista. Suon ennallistamista ja lähteen kunnostusta oli tehty luonnonhoitohankkeessa muutamien vastaajien tilalla. Kyselyyn vastanneiden metsänomistajien mailla luonnonhoitohankkeissa ei ollut tehty paahde-elinympäristöjen hoitotoimenpiteitä. Elinympäristöhankkeita toteuttaneet yritykset olivat tehneet pienvesiin, soiden ennallistamiseen ja lehtojen hoitoon liittyviä toimenpiteitä. He mainitsivat myös lähteiden kunnostuksen ja paahdeympäristöjen hoidon.

Metsänomistajista 90 prosenttia oli sitä mieltä, että hankkeen toiminta kohdistettiin hänen tilallaan juuri sille alueelle, jolle he sen halusivatkin kohdistettavan. Muutamissa tapauksissa kohdennukseen ei oltu tyytyväisiä ja kuusi prosenttia vastaajista ei osannut arvioida asiaa. Suurin osa (59 %) Metsäkeskuksen asiantuntijoista oli sitä mieltä, että luonnonhoitohankkeiden suunnittelu ja toteutus on onnistuttu kohdistamaan tärkeimpiin elinympäristöihin tai valuma-alueisiin melko hyvin, ja vajaan kolmasosan (32 %) mukaan kohdistaminen ei ole onnistunut hyvin eikä huonosti. Muutama prosentti vastaajista arvioi kohdentamisen onnistuneen erittäin hyvin ja samoin muutama prosentti arvioi kohdentamisen onnistuneen melko huonosti.

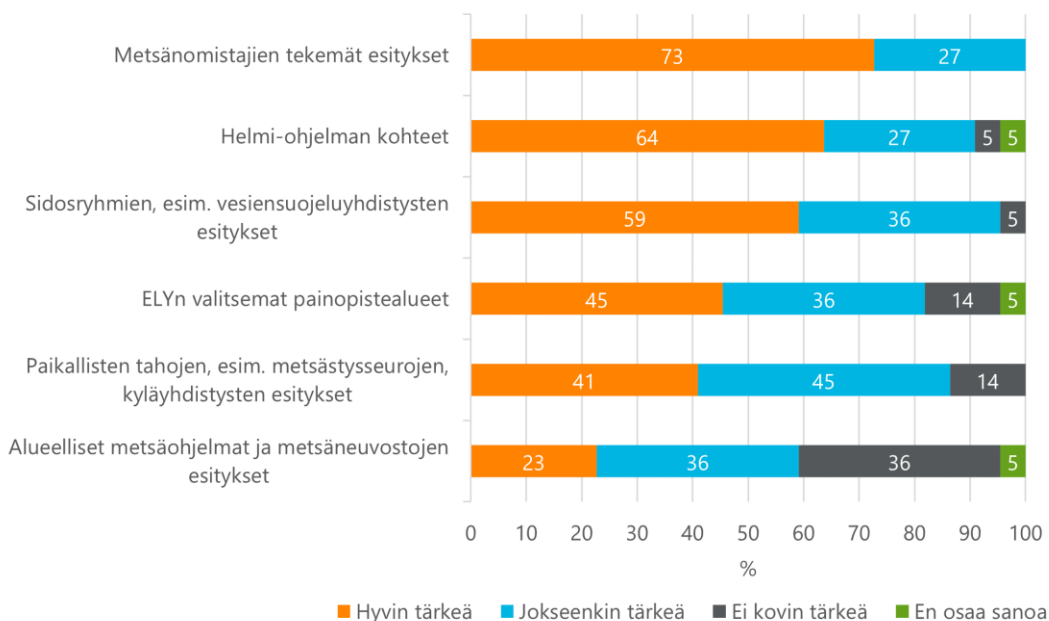
Metsäkeskuksen asiantuntijoilta kysyttiin, millaisiin kohteisiin luonnonhoitohankkeita tulisi jatkossa erityisesti kohdentaa. Vastaajat saivat valita annetulta listalta korkeintaan kolme elinympäristöä. Tärkeimpinä elinympäristöinä vastaajat pitivät herkkiä vesistöjä, kuten raaku- tai taimenympäristöjä tai muita arvokkaita pienvesiä (Kuva 20). Hankkeita tulisi heidän mukaansa kohdentaa myös laadultaan heikossa tilassa olevien vesistöjen valuma-alueille ja lehtometsiin. Asiantuntijoiden avoimeen kysymykseen kirjoittamien vastausten mukaan soiden ennallistamiskohteita tarjotaan melko usein, mutta tarjotut kohteet eivät täytä luonnonhoitohankkeelta vaadittavia kriteerejä. Lisäksi mainittiin, että luonnonhoitohankkeiden rahoitus painottuu liiaksi vesiensuojeluun.

Kuva 20. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden arvio siitä, mihin tai millaisiin elinympäristöihin tai valuma-alueille luonnonhoitohankkeita tulisi jatkossa erityisesti kohdentaa. Kukin vastaaja valitsi enintään kolme tärkeintä kohdetta. Pylväät kuvaavat kunkin vaihtoehdon valinneiden vastaajien osuutta kaikista vastanneista, % vastaajista, n=22.

Asiantuntijoiden mukaan jatkossa luonnonhoitohankkeita kohdennettaessa on hyvin tärkeää ottaa metsänomistajien tekemät esitykset huomioon (Kuva 21). Myös Helmi-ohjelman kohteita ja sidosryhmien esityksiä pidettiin tärkeinä luonnonhoitohankkeita kohdennettaessa. Alueelliset metsäohjelmat ja metsäneuvostojen esitykset koettiin edellisiä harvemmin tärkeiksi luonnonhoitohankkeiden kohdentamisessa.

Asiantuntijoiden kirjoittamissa avoimen kysymyksen vastauksissa ehdotettiin, että Metsäkeskuksen asiantuntijoille kohdistettaisiin lisää koulutusta potentiaalisten luonnonhoitokohteiden sekä vesiensuojelun kunnostuskohteiden ja kuormituspisteiden huomioimiseen. Lisäksi toivottiin luonnonhoitohankkeille lisää resursseja ja vähemmän rajoitteita. Koettiin, että tarvetta olisi vielä laaja-alaisemmalle kirjolle erilaisia luonnonhoitohankkeita kuin nyt on mahdollista toteuttaa. Osan kohdetyypeistä huomautettiin myös vaativan toistuvaa hoitoa, kuten lehdot ja harjut, ja tähän tulisi olla mahdollista saada tukea.

Kuva 21. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden käsitys siitä, kuinka tärkeää on eri tahojen esitysten tai tietojen ottaminen jatkossa huomioon luonnonhoitohankkeiden kohdentamisessa, % vastaajista, n=22.

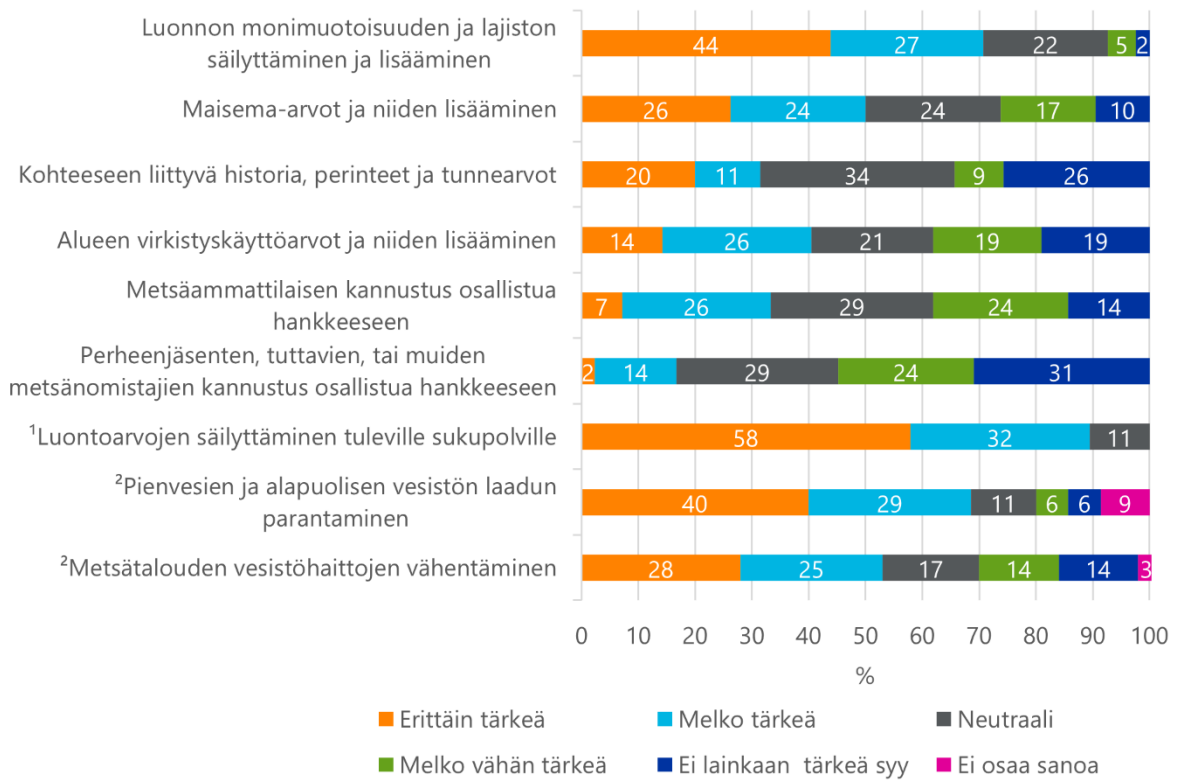
4.2. Luonnonhoitohankkeeseen osallistumisen syyt

Metsänomistajia pyydettiin arvioimaan erilaisten tekijöiden tärkeyttä heidän osallistumiselleen luonnonhoitohankkeeseen. Eri hanketyyppeihin osallistuneille metsänomistajille kohdistetuissa lomakkeissa listatut tekijät olivat pääosin samoja, mutta mukana oli myös erityisesti kuhunkin hanketyyppiin soveltuvia tekijöitä. Noin 70 prosenttia vastaajista piti luonnon monimuotoisuuden- sekä lajiston säilyttämistä ja lisäämistä erittäin tai melko tärkeänä syynä luonnonhoitohankkeeseen osallistumiselle (Kuva 22). Puolelle vastaajista kohteen maisema-arvot olivat erittäin tai melko tärkeä luonnonhoitohankkeeseen osallistumisen syy. Sen sijaan perheenjäsenten, tuttavien, muiden metsänomistajien tai metsäammattilaisten kannustusta osallistua luonnonhoitohankkeisiin ei koettu yhtä usein tärkeäksi syyksi osallistua.

Niistä vastaajista, joiden tilalla oli toteutettu elinympäristöjen hoito- ja kunnostus- tai kulotushanketta, noin 90 prosentille luontoarvojen säilyttäminen tuleville sukupolville oli erittäin tai melko tärkeä syy osallistua hankkeeseen. Kaikki kulotushankkeisiin osallistuneet pitivät kuluksen myönteistä vaikutusta maaperään ja metsänkasvuun sekä kulotusperinteen ylläpitämistä erittäin tai melko tärkeinä syinä osallistua hankkeeseen.

Noin kaksi kolmasosaa elinympäristöjen hoito- ja kunnostus- ja vesiensuojeluhankkeisiin osallistuneista vastaajista piti pienvesien ja alapuolisen vesistön laadun parantamista ja noin puolet metsätalouden vesistöhaittojen vähentämistä tärkeinä syinä osallistua hankkeeseen. Pelkäämään vesiensuojeluhankkeisiin osallistuneilta kysyttiin lisäksi sitä, kuinka tärkeiksi syyksi he kokivat vesieliöstön ja vesilintujen elinympäristön parantamisen. Yli puolelle vastaajista (55 %) se oli melko tai erittäin tärkeää syy osallistua vesiensuojeluhankkeeseen. Vesistöjen säilyttämistä hyvänä tuleville sukupolville piti erittäin tärkeänä syynä osallistua hankkeeseen 44 prosenttia ja melko tärkeänä syynä 39 prosenttia vesiensuojeluhankkeisiin osallistuneista vastaajista. Yhteensä 17 prosenttia piti tätä väitettä neutraalina tai ei osannut sanoa kantaansa.

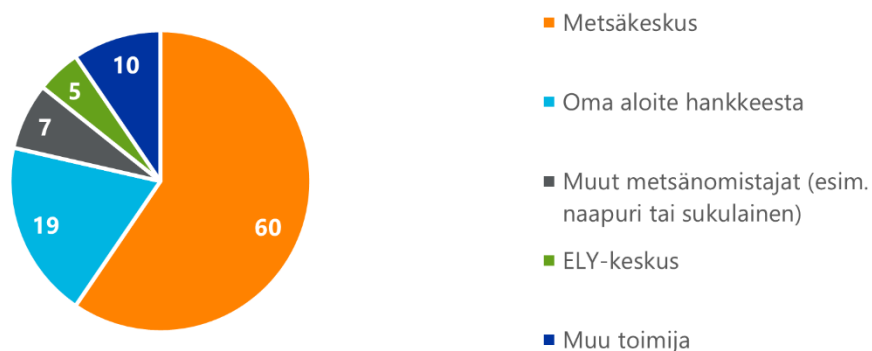

Kuva 22. Kuinka tärkeitä erilaiset syyt olivat metsänomistajan päätökselle osallistua luonnonhoitohankkeeseen, n=41–42. ¹Kysytty vain elinympäristöjen hoito ja kunnostus- ja kulotushankkeisiin osallistuneilta metsänomistajilta, n=19; ²Kysytty vain elinympäristöjen hoito ja kunnostus- ja vesiensuojeluhankkeisiin osallistuneilta metsänomistajilta, n=36.

4.3. Aloite luonnonhoitohankkeesta ja tiedonvälitys

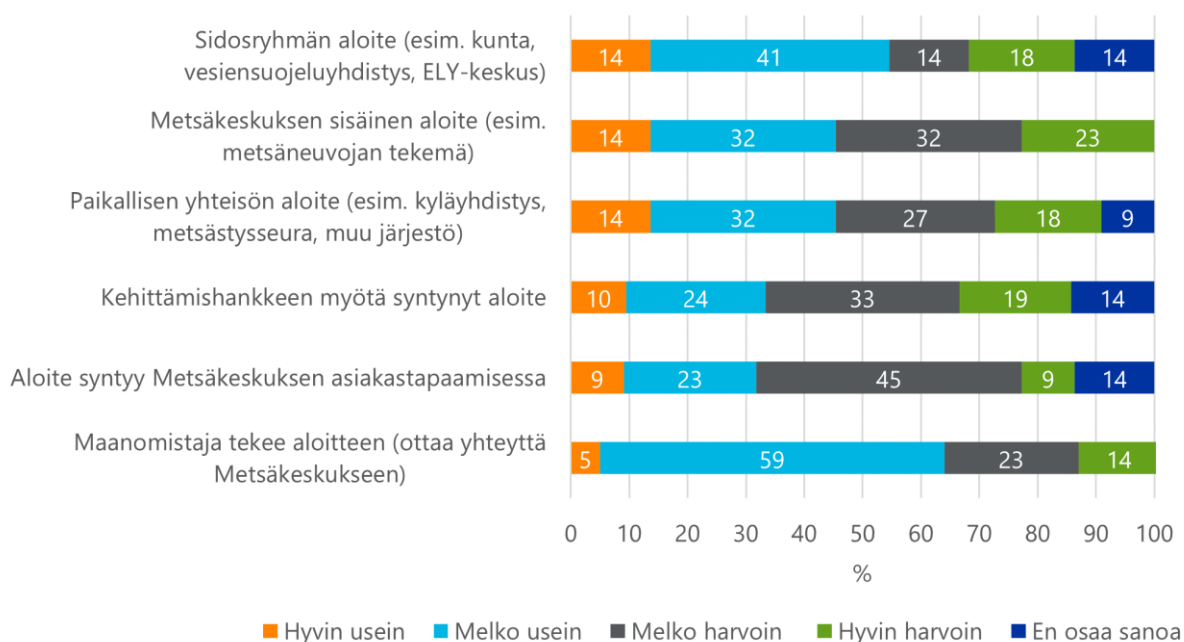
Suurin osa metsänomistajista oli saanut tiedon mahdollisuudesta osallistua luonnonhoitohankkeeseen Metsäkeskuksesta (Kuva 23). Viidennes metsänomistajista ilmoitti tehneensä itse aloitteen luonnonhoitohankkeesta. Pienempi osa vastaajista oli saanut tiedon osallistumismahdollisuudesta muilta metsänomistajilta tai ELY-keskuksesta. Muina tiedon lähteinä mainittiin lisäksi metsänhoitoyhdistys ja perheenjäsenet.

Kuva 23. Tärkein taho, josta metsänomistaja oli saanut tiedon mahdollisuudesta osallistua luonnonhoitohankkeeseen, % vastaajista. n=42.

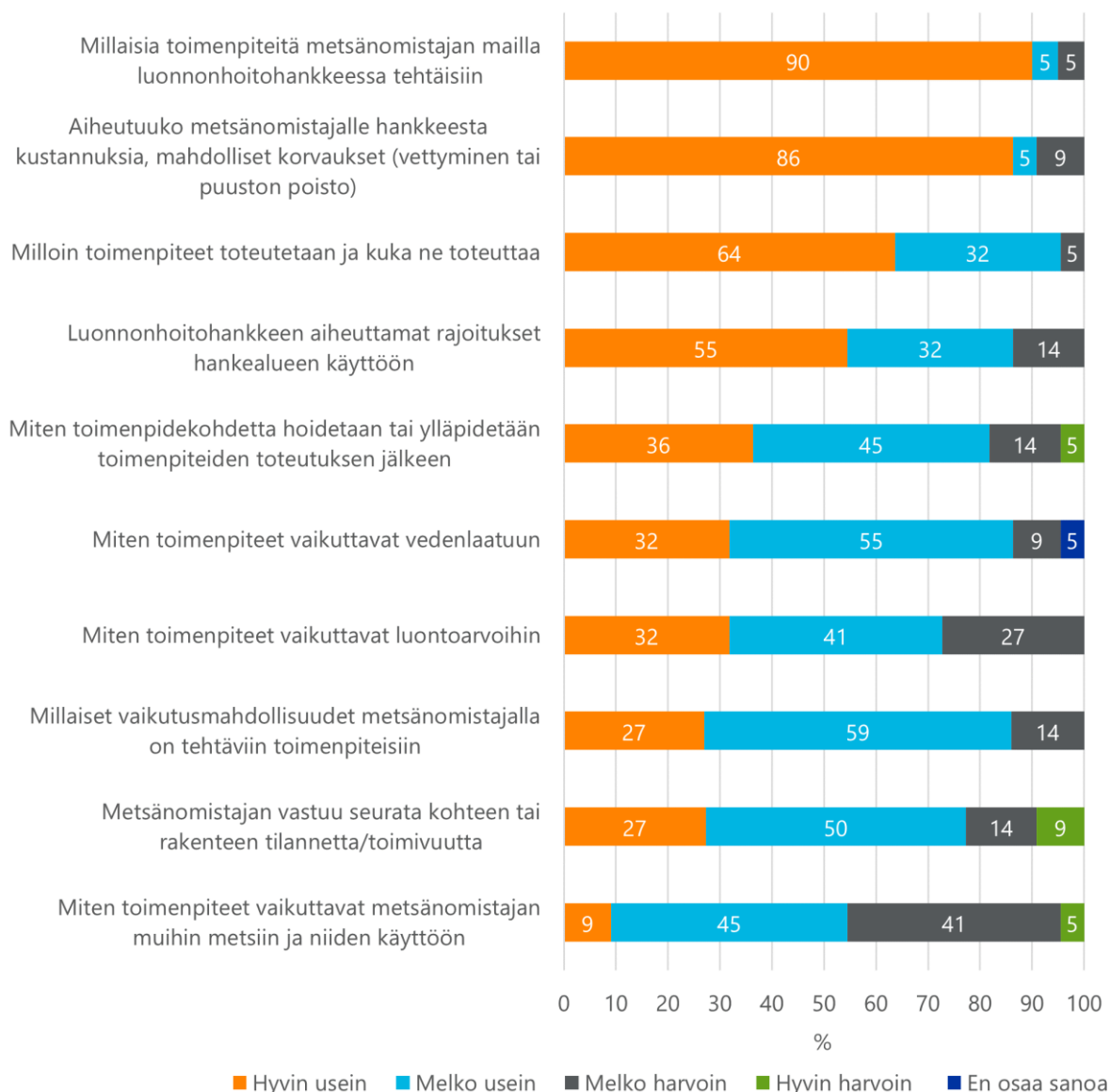
Niistä metsänomistajista, jotka olivat saaneet Metsäkeskukselta tiedon mahdollisuudesta osallistua luonnonhoitohankkeeseen, kaksi kolmannesta (65 %) oli saanut tiedon asiakasneuvojan yhteydenoton tai asiakastapaamisen yhteydessä. Viidennekselle (19 %) tiedonlähteenä oli toiminut Metsäkeskuksen lähettämä tiedote tai kirje. Myös Metsäkeskuksen järjestämät koulutustilaisuudet (8 %) sekä verkkosivut (4 %) olivat olleet tiedonsaannin kanavia.

Metsäkeskuksen asiantuntijat arvioivat, että luonnonhoitohanke käynnistyy melko usein metsänomistajan omasta aloitteesta (Kuva 24). Hankkeet käynnistyvät tyypillisesti myös erilaisten sidosryhmien tai paikallisten yhteisöjen aloitteesta.

Kuva 24. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden arvio siitä, miten usein luonnonhoitohanke käynnistyy erilaisilla tavoilla, % prosenttia vastaajista, n=21–22.

Metsäkeskuksen asiantuntijoilta kysyttiin sitä, kuinka usein kysymyksessä listatut asiat nousevat keskusteluun, kun metsänomistajat tekevät päätöstä osallistumisesta luonnonhoitohankkeeseen. Lähes kaikkien asiantuntijoiden mukaan keskusteluun nousee hyvin usein se, mitä toimenpiteitä metsänomistajan mailla hankkeessa tehtäisiin (Kuva 25). Hyvin usein keskustellaan myös siitä, aiheutuuko metsänomistajalle hankkeesta kustannuksia tai saako hän korvauksia mahdollisista toimista, kuten puuston poistamisesta. Asiantuntijoiden mielestä metsänomistajat olivat myös hyvin tai melko usein kiinnostuneita siitä, kenen toimesta hankkeen toimenpiteet toteutetaan ja millaisella aikataululla. Listatuista asioista harvimminkin keskusteluun asiantuntijoiden mukaan nousee se, miten luonnonhoidon toimenpiteet vaikuttavat metsänomistajan muihin metsiin ja niiden käyttöön.

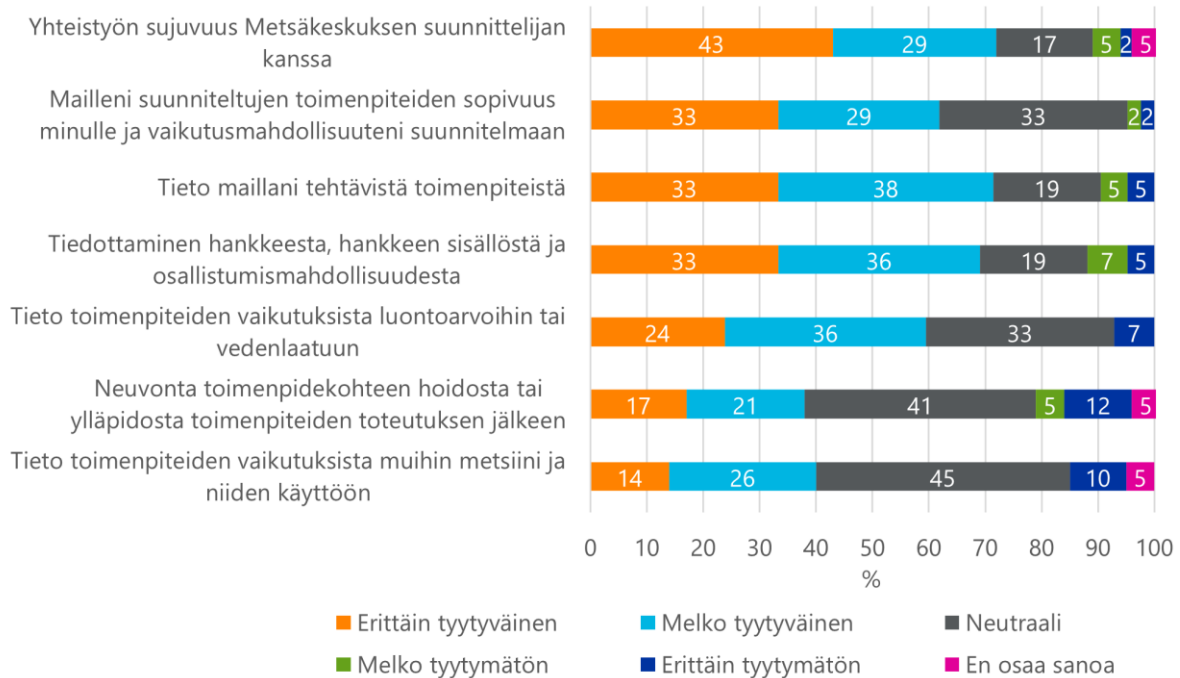
Kuva 25. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden arviot siitä, kuinka usein tietyt aiheet nousevat keskusteluun metsäammattilaisen ja omistajan kesken, kun metsänomistaja tekevät päätöstä osallistumisesta luonnonhoitohankkeeseen, % vastaajista, n=22.

4.4. Tyytyväisyys luonnonhoitohankkeen suunnitteluvaiheeseen

Kolme viidesosaa metsänomistajista oli osallistunut maastokäyntiin luonnonhoitohankkeen suunnitteluvaiheessa. Vastaajilta, jotka eivät olleet mukana maastokäynnillä, kysyttiin jatkokysymyksenä, olisiko heillä ollut halukkuutta osallistua siihen. Puolet (47 %) heistä ilmoitti, että olisi halunnut osallistua maastokäynnille, viidesosa (18 %) ei olisi halunnutkaan osallistua ja loput (35 %) eivät osanneet sanoa kantaansa.

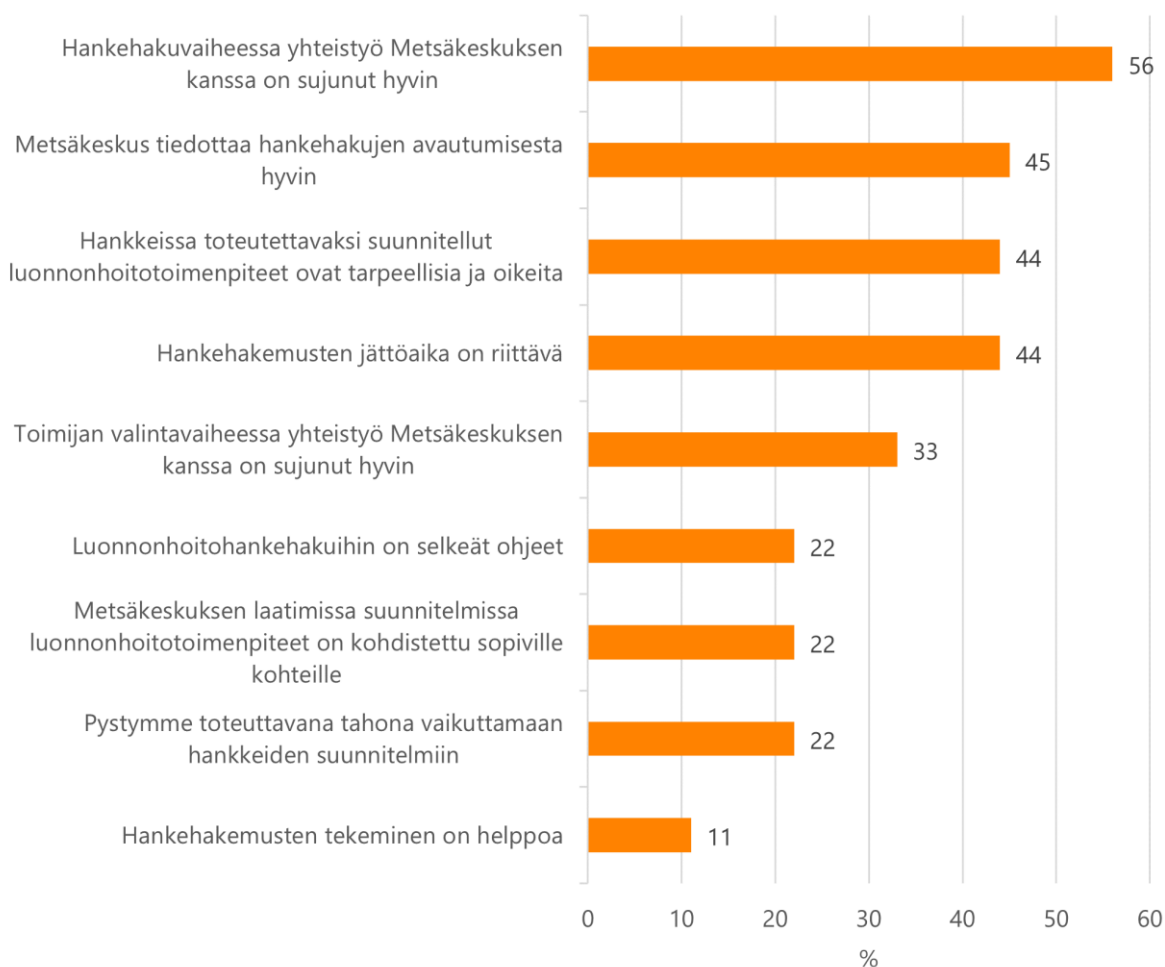
Metsänomistajilta kysyttiin heidän tyytyväisyytensä eri tekijöihin luonnonhoitohankkeen suunnitteluvaiheessa. Metsänomistajista suurin osa oli erittäin tai melko tyytyväisiä yhteistyöhön Metsäkeskuksen suunnittelijan kanssa, vaikutusmahdollisuuksiinsa toimenpiteiden suunnitteluun, tiedonsaantiin tehtävistä toimenpiteistä, tiedottamiseen hankkeesta sekä saamaansa

tietoon toimenpiteiden vaikutuksista luontoarvoihin tai vedenlaatuun (Kuva 26). Aivan yhtä tyytyväisiä ei oltu saatuun neuvontaan kohteen ylläpidosta ja hoidosta toimenpiteiden toteutuksen jälkeen tai saatuun tietoon toimenpiteiden vaikutuksista alueen ulkopuolisiin metsiin ja niiden käyttöön, vaan näiden tekijöiden osalta korostui neutraalien vastausten osuus.

Kuva 26. Metsänomistajien tyytyväisyys eri tekijöihin tai saamaansa tietoon luonnonhoitohankkeiden suunnitteluvaiheessa, % vastaajista, n=40–42.

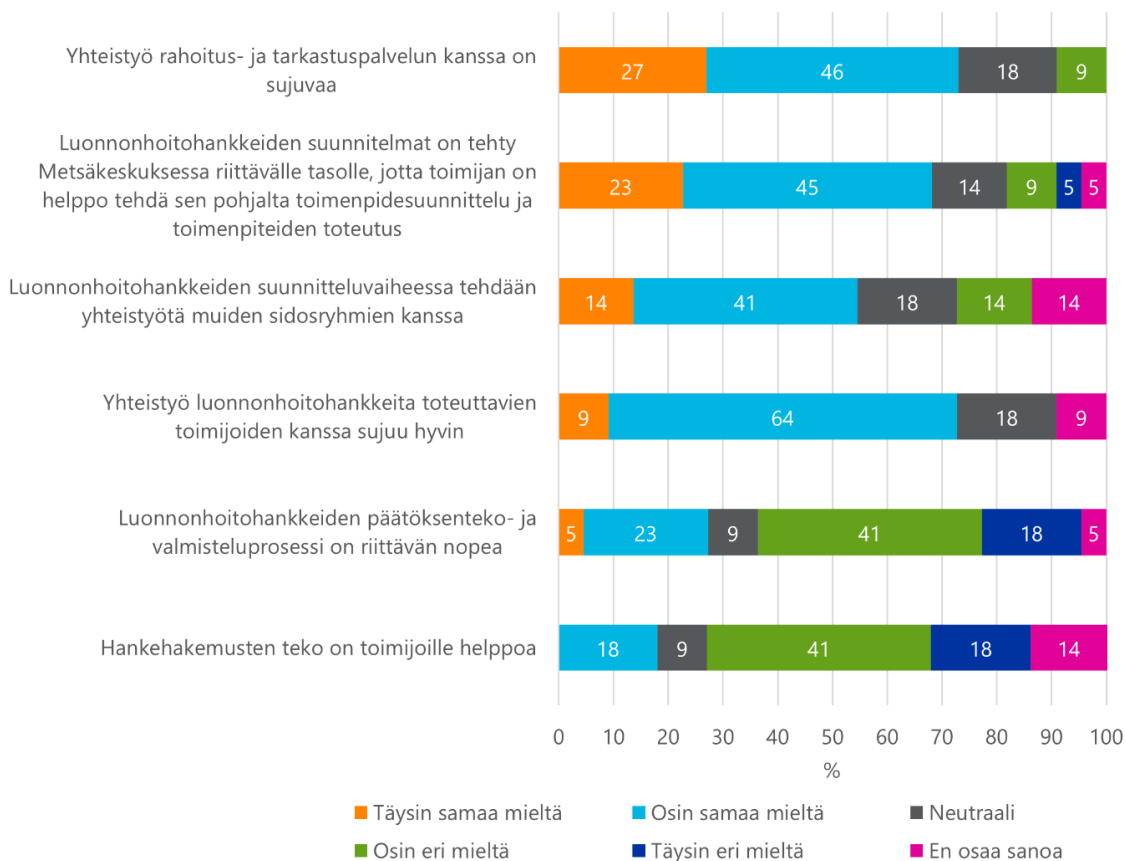
Luonnonhoitohankkeita toteuttaneilta yrittäjiltä kysyttiin heidän mielipiteitään hankehakuvaihetta koskevista väittämistä. Kyselyyn vastanneista yrittäjistä suurin osa (56 %) oli täysin samaa mieltä siitä, että hankehakuvaiheen yhteistyö Metsäkeskuksen kanssa sujui hyvin (Kuva 27). Lähes puolet vastanneista oli täysin samaa mieltä siitä, että Metsäkeskus tiedottaa hankehakujen avautumisesta hyvin, hankkeissa toteutettavaksi suunnitellut toimet ovat tarpeellisia ja oikeita, sekä siitä, että hankehakemusten jättöaika on riittävä. Vähiten samaa mieltä oltiin siitä, että hankehakemusten teko on helppoa.

Kuva 27. Hankkeita toteuttaneiden toimijoiden näkemykset luonnonhoitohankkeiden hakuvaihetta koskevista väittämistä. Kuvassa esitetään niiden hanketoimijoiden prosenttiosuus, jotka olivat täysin samaa mieltä esitettyjen väittämien kanssa (vastausvaihtoehdot: täysin eri mieltä, osin eri mieltä, neutraali, osin samaa mieltä, täysin samaa mieltä, en osaa sanoa), n=9.

Metsäkeskuksen asiantuntijoilta kysyttiin, mitä mieltä he ovat luonnonhoitohankkeiden päätöksentekyä sekä toimija- ja muuta yhteistyötä koskevista väittämistä. Lähes kolme neljäsosaa asiantuntijoista oli täysin tai osin samaa mieltä siitä, että yhteistyö rahoitus- ja tarkastuspalvelun kanssa on sujuvaa. Noin 70 prosenttia oli sitä mieltä, että suunnitelmat on tehty riittävälle tasolle, niin että toimijoiden on helppo suunnitella ja toteuttaa toimenpiteet (Kuva 28). Enemmistö asiantuntijoista oli osittain samaa mieltä siitä, että yhteistyö hankkeita toteuttavien yrittäjien kanssa sujuu hyvin. Eniten eri mieltä asiantuntijat olivat väittämistä, joiden mukaan hankehakemusten teko on toimijoille helppoa ja siitä, että hankkeiden päätöksenteko- ja valmistusprosessi on riittävän nopea (Kuva 28).

Asiantuntijoiden antamissa luonnonhoitohankkeiden toteuttamista koskevissa avovastauksissa nostettiin esiin näkemys siitä, että luonnonhoitohankkeiden hankehakumenettely on liian monivaiheinen, raskas ja hidas tapa suunnitella ja toteuttaa luonnonhoitohankkeita. Myös sopimustekstiin toivottiin selkeytystä. Metsänomistajan tulisi ennen suunnitelman hyväksymistä tietää, mitä hänen maillaan tullaan konkreettisesti tekemään. Karttajärjestelmien toimivuutta tulisi kehittää, jotta pystytäisiin tuottamaan selkeitä karttoja metsänomistajille ja toimijoille, jotka toteuttavat hankkeiden toimenpiteet.

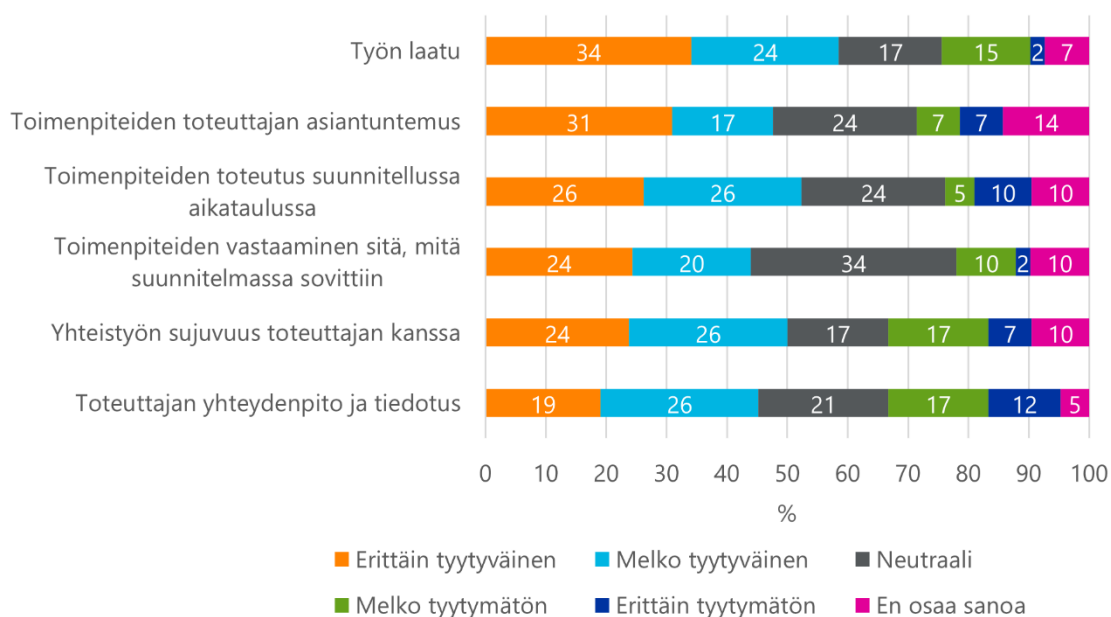
Kuva 28. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden käsitykset luonnonhoitohankkeen päätöksäsitelyä ja yhteistyötä koskevista väittämistä, % vastaajista, n=22.

4.5. Tyytyväisyys luonnonhoitohankkeen toteutukseen

Kyselyyn vastanneista metsänomistajista 83 prosenttia ilmoitti, että luonnonhoitohanke omalla tilalla oli kyselyn toteutushetkellä jo toteutettu kokonaan. Reilu kymmenes (12 %) vastaajista ei osannut sanoa, missä vaiheessa luonnonhoitohanke oli ja muutama vastaaja ilmoitti, että hankkeen toteutus ei ollut vielä käynnistynyt.

Metsänomistajilta kysyttiin, kuinka tyytyväisiä he olivat tilallaan tehdyn luonnonhoitohankkeen toteutukseen ja sen osa-alueisiin (Kuva 29). Vähintään puolet vastaajista oli joko erittäin tai melko tyytyväinen omalla tilallaan toteutetun luonnonhoitohankkeen työn laatuun, toimenpiteiden toteutukseen suunnitellussa aikataulussa, sekä yhteistyön sujuvuuteen toteuttajan kanssa. Toisaalta vajaa viidennes vastanneista metsänomistajista oli työn laatuun melko tai erittäin tyytymätön. Myös toteuttajan asiantuntemukseen, suunnitelman ja toteutuksen vastaavuuteen sekä toteuttajan tiedotukseen ja yhteydenpitoon hankkeesta olivat erittäin tai melko tyytyväisiä lähes puolet vastaajista. Toteuttajan yhteydenpito ja tiedotus, sekä yhteistyön sujuvuus olivat kuitenkin tekijöitä, joihin metsänomistajat olivat useimmin tyytymättömiä.

Metsänomistajien avokysymykseen kirjaamien vastausten perusteella osassa hankkeista aloitus ja hankkeen toteutus venyivät sovittua pidemmälle ja osa sovituista toimenpiteistä jäi hanketta toteuttaneilta toimijalta tekemättä tai havaitut puutteet jäivät korjaamatta. Joitakin metsänomistajia jäi harmittamaan myös vähäinen yhteydenpito hanketta toteuttaneen toimijan taholta sekä vaihtuvat toimijat.

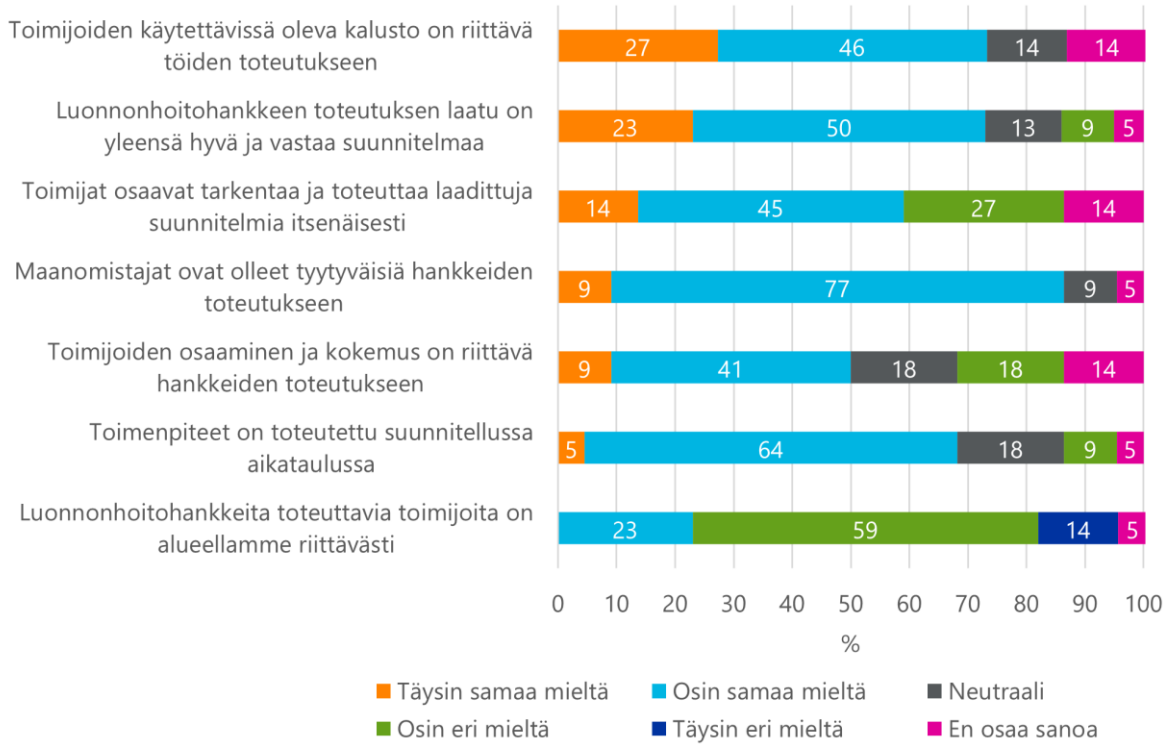
Kuva 29. Metsänomistajien tyytyväisyys omalla tilallaan tehdyn luonnonhoitohankkeen toteutukseen ja sen osa-alueisiin, % vastaajista, n=41–42.

Kaksi kolmasosaa kulotushankkeisiin osallistuneista metsänomistajista oli saanut haittakorvausta hankkeen toimenpiteiden johdosta. Kulotushankkeiden toimenpiteistä korvausta saaneet pitivät saamaansa haittakorvausta riittävänä. Vesiensuojeluhankkeissa haittakorvausta oli maksettu vain yksittäisissä tapauksissa, koska vain osassa niistä tehtiin toimia, jotka aiheuttivat tulonmenetystä omistajille. Niistä vastaajista, joille ei vesiensuojeluhankkeissa maksettu haittakorvausta, kolme viidesosaa olikin sitä mieltä, ettei korvauksen maksamiselle ollut hankkeen toimenpiteiden vuoksi tarvetta. Viidennes kuitenkin ajatteli, että korvaus olisi ollut paikallaan – ainakin jossakin määrin.

Sekä Metsäkeskuksen asiantuntijoille että luonnonhoitohankkeita toteuttaneille yrittäjille esitettiin luonnonhoitohankkeiden toteutusta koskevia väittämiä. Yrittäjiä pyydettiin arvioimaan kokemuksiaan hankkeiden toteuttamisesta viimeisen viiden vuoden ajalta. Lähes kolme neljäsosaa Metsäkeskuksen asiantuntijoista oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että luonnonhoitohankkeita toteuttavien toimijoiden (yrittäjien) käytettävissä oleva kalusto on riittävä töiden toteutukseen (Kuva 30). Yrittäjistä selkeästi suurempi osa oli väitteestä täysin samaa mieltä (78 %) (Kuva 31). Täysin (23 %) tai osittain (50 %) samaa mieltä Metsäkeskuksen asiantuntijat olivat siitä, että hankkeiden toteutuksen laatu oli yleensä hyvä ja vastaa suunnitelmaa (Kuva 30). Yrittäjistä 56 prosenttia oli täysin samaa mieltä väitteestä, että toimenpiteiden toteutus on onnistunut suunnitelman mukaisesti ja kaksi kolmasosaa täysin samaa mieltä siitä, että maanomistajat ovat olleet tyytyväisiä töiden toteutukseen (Kuva 31). Metsäkeskuksen asiantuntijoista yhdeksän prosenttia oli täysin ja 77 prosenttia osin sitä mieltä, että maanomistajat ovat tyytyväisiä toteutukseen (Kuva 30). Yrittäjien mukaan yhteistyö maanomistajien kanssa oli sujunut hyvin (56 %) ja kolmasosa arvioi tiedottamisen maanomistajalle onnistuneen hyvin (Kuva 31).

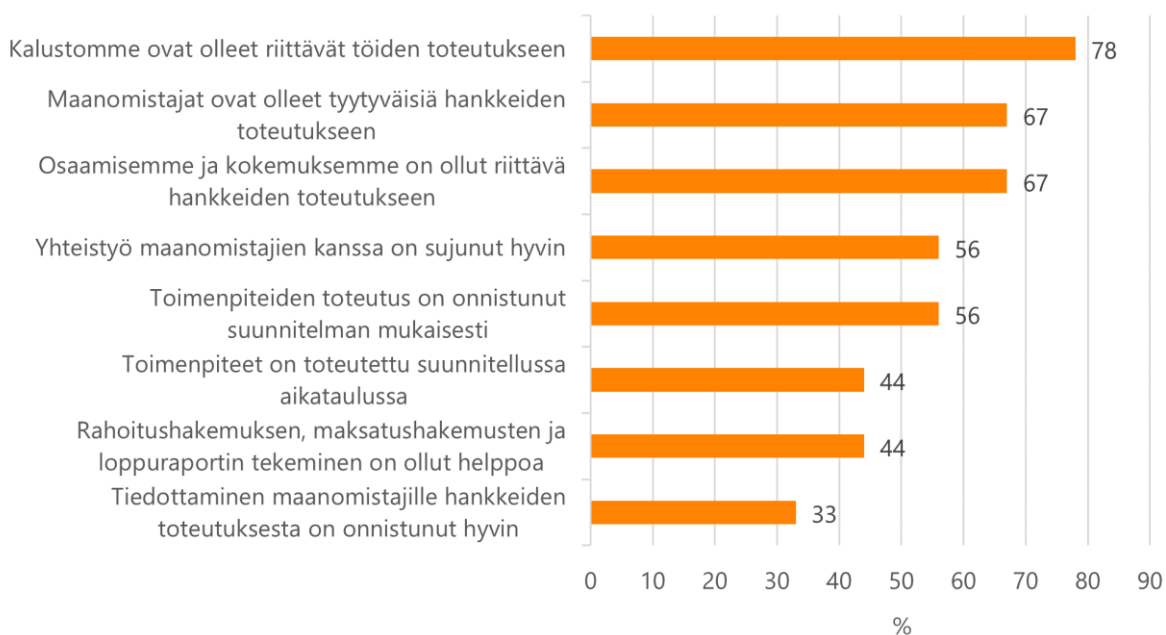
Metsäkeskuksen asiantuntijat näkivät haasteita etenkin luonnonhoitohankkeita toteuttavien yrittäjien määrässä, vastaajista noin kolme neljäsosaa oli osin tai täysin eri mieltä väittämästä, että hankkeita toteuttavia toimijoita on alueella riittävästi (Kuva 30). Avovastauksissa Metsäkeskuksen asiantuntijat arvioivat, että hankkeita maastossa toteuttavilla yrittäjillä ei välttämättä

aina ole riittävää osaamista luonnonhoidosta. Katsottiin, että Metsäkeskuksen asiantuntijoiden osaamisen vahvempi hyödyntäminen parantaisi työn lopputulosta ja lisäisi yrittäjien osaamista. Hankkeita toteuttaneet toimijat nostivat esiin sen, että puuston poisto luonnonhoidon rakenteiden tieltä tulisi olla hankkeen toteuttajan eikä maanomistajan vastuulla. Tällöin puustoa poistettaisiin heti riittävästi, rakenteet pystyttäisiin toteuttamaan alkuperäisen suunnitelman mukaan, eikä hankkeiden toteutusaika venyisi.

Kuva 30. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden arviot luonnonhoitohankkeiden toteutusta koskevista väittämistä, % vastaajista, n=22.

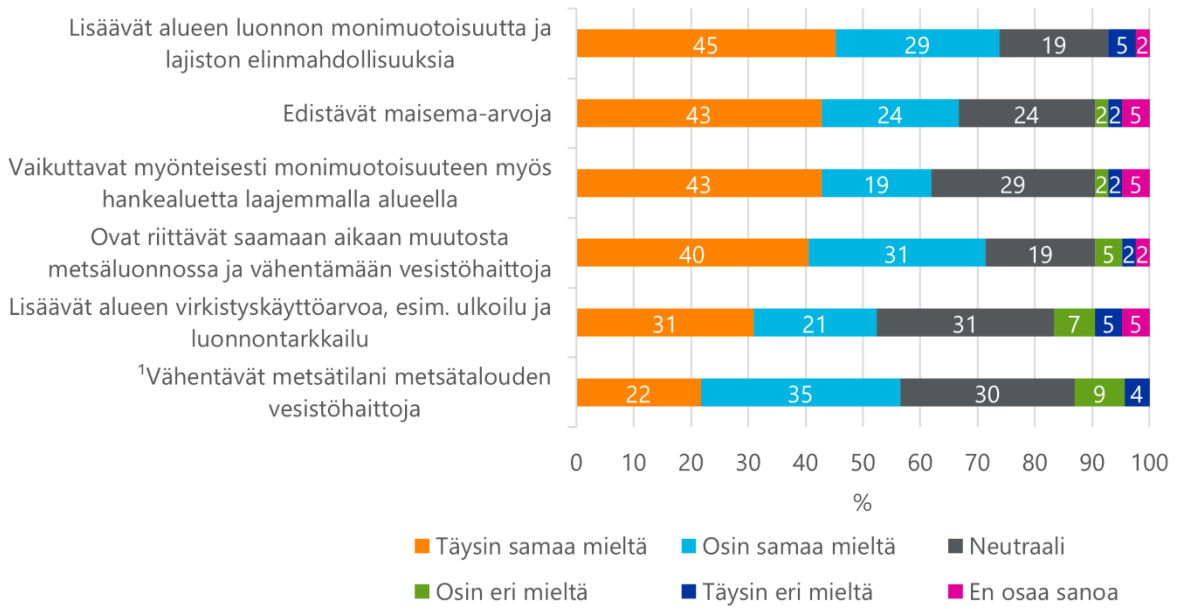

Kuva 31. Luonnonhoitohankkeita toteuttaneiden toimijoiden näkemys hankkeiden toteutukseen (viimeisen viiden vuoden aikana) liittyvistä väittämistä. Kuvassa on esitetty niiden toimijoiden prosenttiosuus, jotka olivat täysin samaa mieltä esitettyjen väittämien kanssa (vastausvaihtoehdot: täysin eri mieltä, osin eri mieltä, neutraali, osin samaa mieltä, täysin samaa mieltä, en osaa sanoa), n=9.

4.6. Luonnonhoitohankkeiden vaikutukset ja vaikuttavuus

Metsänomistajilta kysyttiin kuinka usein he tai joku heidän lähipiiristään käy tällä luonnonhoitohankkeen toteutusalueella. Vajaa puolet (43 %) vastaajista ilmoitti käyvänsä toteutusalueella muutaman kerran vuodessa ja vajaa kolmannes (29 %) kuukausittain. Viikoittain hankealueella kävi 17 prosenttia vastaajista ja harvemmin kuin muutaman kerran vuodessa 12 prosenttia.

Metsänomistajia pyydettiin arvioimaan heidän tilallaan tehdyn luonnonhoitohankkeen vaikutuksiin liittyviä väittämiä. Noin kolme neljäsosaa vastaajista oli täysin tai osin samaa mieltä väitteestä, että luonnonhoitohankkeet lisäävät alueen luonnon monimuotoisuutta ja lajiston elinmahdollisuuksia (Kuva 32). Vastaajista 70 prosenttia oli täysin tai osin samaa mieltä siitä, että luonnonhoitohankkeiden toimenpiteet ovat riittäviä saamaan aikaan myönteisiä muutoksia metsäluonnossa ja vähentämään vesistöhaittoja. Luonnonhoitohankkeiden nähtiin usein myös edistävän maisema-arvoja, sekä vaikuttavan myönteisesti monimuotoisuuteen hankealuetta laajemmin. Kaikkien väittämien osalta täysin tai osin samaa mieltä olevien osuus oli yli puolet vastaajista. Täysin tai osin eri mieltä olevien osuus kussakin väittämässä oli melko pieni (4–13 % vastaajista).

Kuva 32. Metsänomistajien näkemykset heidän maillaan tehdyn luonnonhoitohankkeen toimenpiteiden vaikutuksista, % vastaajista, n=42. ¹Väite esitetty vain vesiensuojeluhankkeisiin osallistuneille, n=23.

Kulotushankkeisiin osallistuneille metsänomistajille esitettiin kuvassa 32 mainittujen lisäksi väittämät: ”Toimenpiteet parantavat maaperää ja uuden metsän kasvuun lähtöä”, josta kaikki vastaajat olivat täysin tai osin samaa mieltä sekä ”Tämän kulotushankkeen toimenpiteet lisäävät kulotusammattitaidon säilymistä ja siirtymistä nuoremmille sukupolville”, josta lähes kaikki olivat osin tai täysin samaa mieltä.

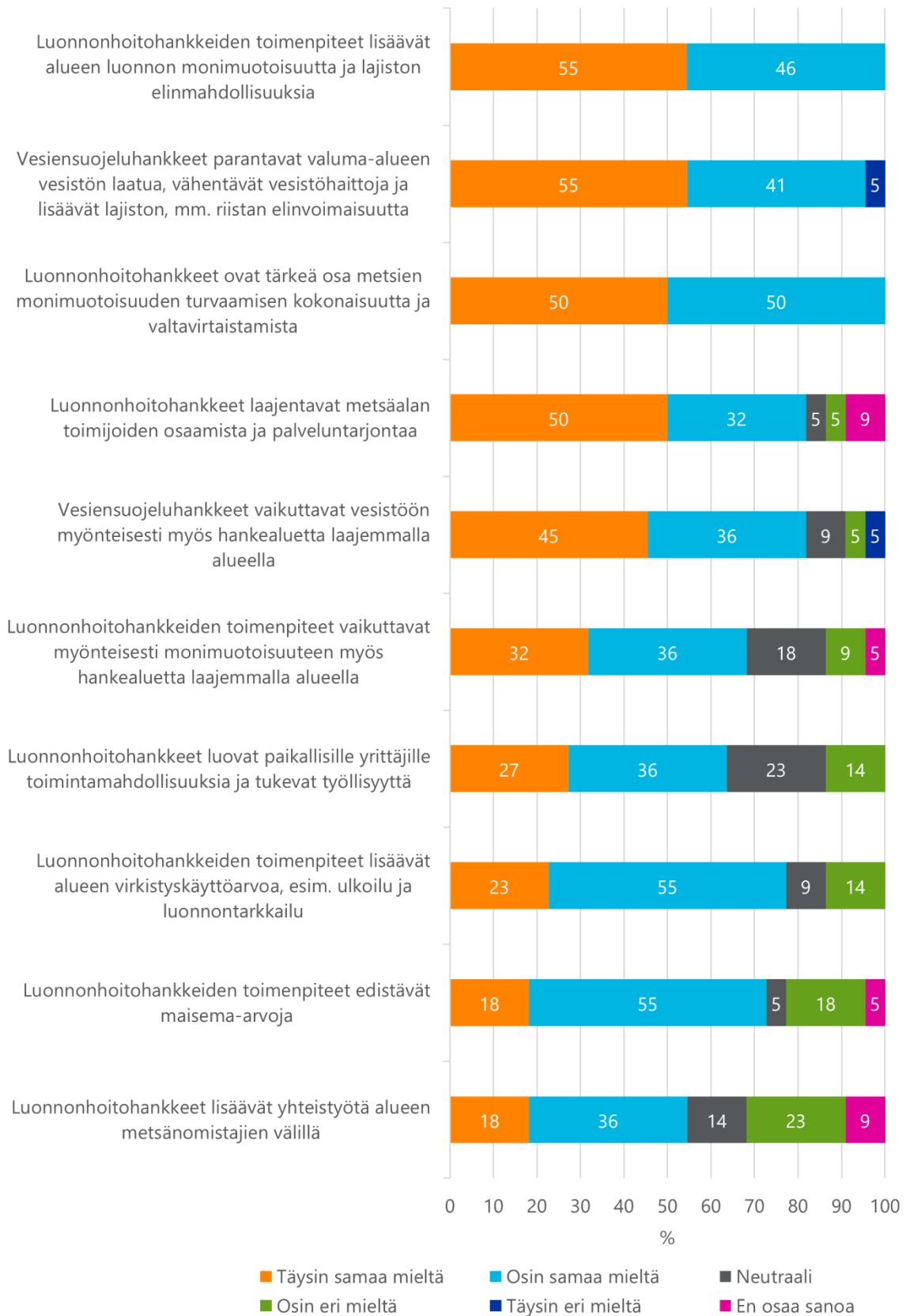
Myös luonnonhoitohankkeita toteuttaneita toimijoita pyydettiin arvioimaan hankkeiden vaikutuksia. Lähes kaikki vesiensuojeluhankkeita toteuttaneet yrittäjät olivat täysin samaa mieltä siitä, että vesiensuojeluhankkeiden toimenpiteet vähentävät metsätalouden vesistöhaittoja. Kuitenkaan kukaan toimijoista ei ollut täysin samaa mieltä väittämästä, että vesiensuojeluhankkeiden toimenpiteet parantavat riittävästi valuma-alueen vesistön laatua ja vähentävät vesistöhaittoja. Suuri osa vesiensuojeluhankkeita toteuttaneista yrittäjistä oli ainakin osin samaa mieltä siitä, että vesiensuojeluhankkeiden toimet lisäävät alueen luonnon monimuotoisuutta; parantavat metsänomistajien tietämystä vesiensuojelusta; lisäävät riistan elinvoimaisuutta; sekä lisäävät hankealueiden virkistyskäyttö- ja maisema-arvoja; ja vaikuttavat myönteisesti vesistöihin myös hankealuetta laajemmin.

Elinympäristöhankkeita toteuttaneet yrittäjät olivat joko täysin tai osin samaa mieltä siitä, että elinympäristöhankkeiden toimenpiteet lisäävät hankealueen luonnon monimuotoisuutta ja lajiston elinmahdollisuuksia. Suurin osa oli täysin tai osin samaa mieltä väittämistä, joiden mukaan toimenpiteet ovat riittävät saamaan aikaan muutosta metsäluonnossa; vaikuttavat myönteisesti monimuotoisuuteen myös hankealuetta laajemmin ja että ne lisäävät metsänomistajan tietämystä elinympäristöjen hoidosta ja kunnostuksesta.

Kaikki kulotushankkeita toteuttaneet yrittäjät olivat täysin samaa mieltä väittämistä, että kulotushankkeiden toimenpiteet lisäävät metsänomistajien tietämystä kulotuksesta; lisäävät kulotusammattitaidon säilymistä ja siirtymistä nuoremmille; sekä lisäävät hankealueen luonnon monimuotoisuutta. Kaikki olivat myös samaa tai osin samaa mieltä siitä, että kulotus-

toimenpiteet parantavat maaperää ja metsän kasvuun lähtöä; ovat riittäviä saamaan aikaan muutosta metsäluonnossa; sekä vaikuttavat myönteisesti monimuotoisuuteen hankealuetta laajemmin. Aivan yksimielisiä yrittäjät eivät olleet siitä, että kulotustoimenpiteet edistävät maisema-arvoja tai lisäävät hankealueen virkistyskäyttöarvoja.

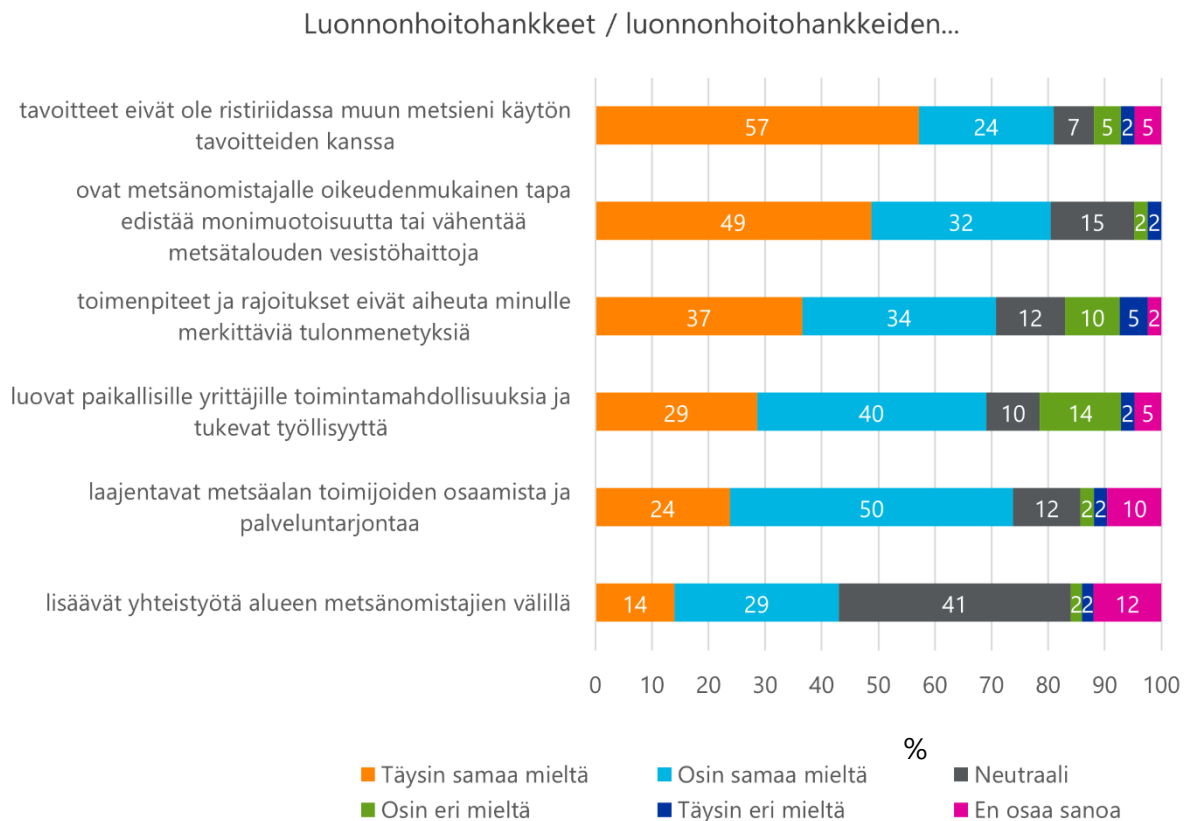
Kaikki Metsäkeskuksen asiantuntijat olivat täysin tai osittain samaa mieltä väittämistä, että luonnonhoitohankkeiden toimenpiteet lisäävät alueen luonnon monimuotoisuutta ja lajiston elinmahdollisuuksia sekä siitä, että luonnonhoitohankkeet ovat tärkeä osa metsien monimuotoisuuden turvaamisen kokonaisuutta ja valtavirtaistamista (Kuva 33). Asiantuntijat olivat samanmielisiä myös siitä, että vesiensuojeluhankkeet parantavat valuma-alueen vesistön laatua, vähentävät vesistöhaittoja ja lisäävät lajiston, kuten riistan elinvoimaisuutta. Kaksi kolmasosaa oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että luonnonhoitohankkeiden toimenpiteet vaikuttavat myönteisesti monimuotoisuuteen myös hankealuetta laajemmalla alueella. Harvimminkin samaa mieltä asiantuntijat olivat väittämistä, joiden mukaan luonnonhoitohankkeet lisäävät maisema-arvoja ja lisäävät metsänomistajien välistä yhteistyötä.

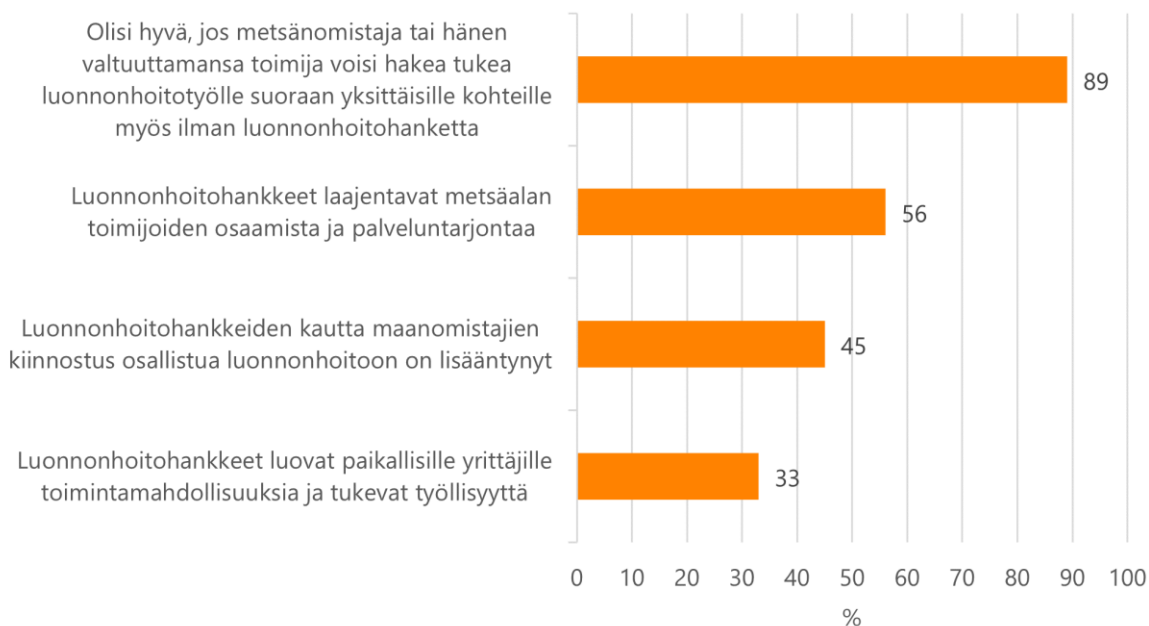
Kuva 33. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden näkemykset luonnonhoitohankkeiden vaikutuksiin liittyvistä väittämistä, % vastaajista, n=22.

Metsänomistajille ja luonnonhoitohankkeita toteuttaneille toimijoille esitettiin väittämiä liittyen luonnonhoitohankkeiden vaikutuksiin (Kuvat 34 ja 35). Noin 80 prosenttia metsänomistajista oli täysin tai osin samaa mieltä siitä, että luonnonhoitohankkeiden tavoitteet eivät ole ristiriidassa oman metsän käytön tavoitteiden kanssa, sekä siitä, että luonnonhoitohankkeet ovat oikeudenmukainen tapa edistää monimuotoisuutta (Kuva 34). Lisäksi noin 70 prosenttia metsänomistajista oli joko täysin tai osin samaa mieltä siitä, että luonnonhoitotoimenpiteet eivät aiheuta heille merkittäviä tulomenetyksiä, hankkeet laajentavat yrittäjien osaamista ja palveluntarjontaa, sekä siitä että hankkeet luovat paikallisille yrittäjille toimintamahdollisuuksia ja tukevat työllisyyttä.

Hankkeita toteuttaneista toimijoista reilu puolet oli täysin samaa mieltä väitteestä, että hankkeet laajentavat metsäalan toimijoiden osaamista ja palveluntarjontaa. Kolmasosa yrittäjistä oli sitä mieltä siitä, että hankkeet luovat paikallisille yrittäjille toimintamahdollisuuksia ja tukevat työllisyyttä. Lähes kaikki luonnonhoitohankkeita toteuttaneet yrittäjät oli täysin samaa mieltä, väittämästä että olisi hyvä, jos metsänomistaja voisi hakea tukea luonnonhoitotöille myös ilman luonnonhoitohanketta (Kuva 35).

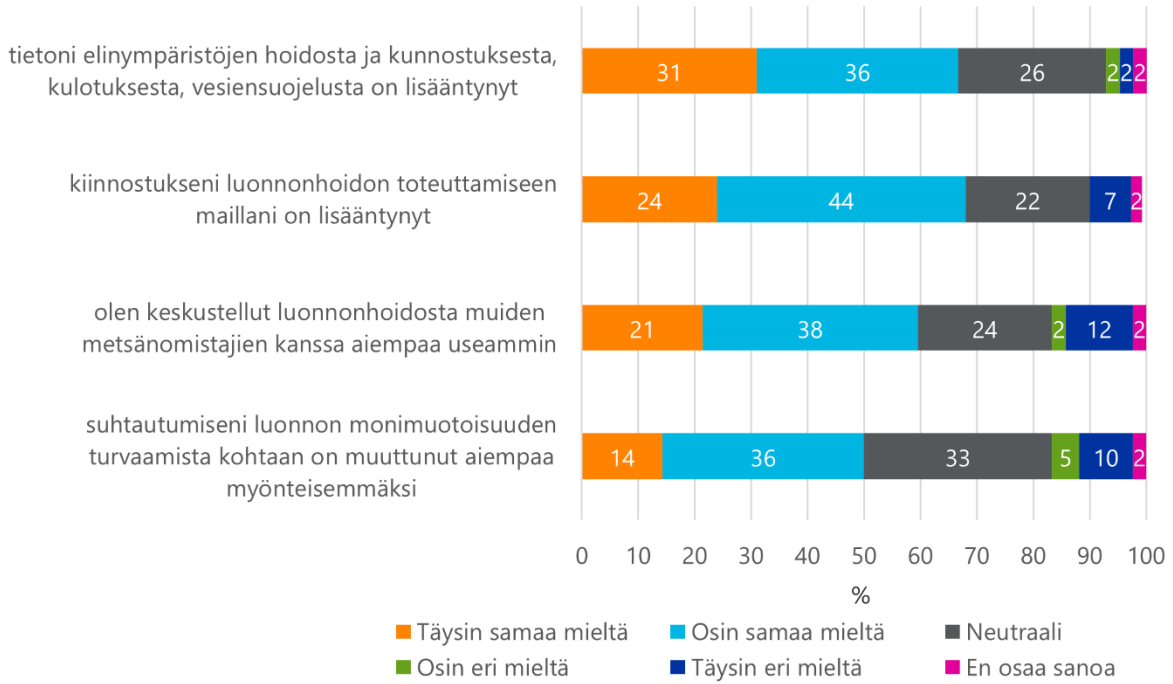
Kuva 34. Metsänomistajien näkemykset luonnonhoitohankkeiden vaikutuksia kuvaavista väittämistä, % vastaajista, n=41–42.

Kuva 35. Luonnonhoitohankkeita toteuttaneiden yrittäjien näkemykset luonnonhoitohankkeita koskevista väittämistä. Kuvassa esitetään, kuinka suuri prosenttiosuus vastanneista yrittäjistä oli täysin samaa mieltä väittämien kanssa (vastausvaihtoehdot: täysin eri mieltä, osin eri mieltä, neutraali, osin samaa mieltä, täysin samaa mieltä, en osaa sanoa), n=9.

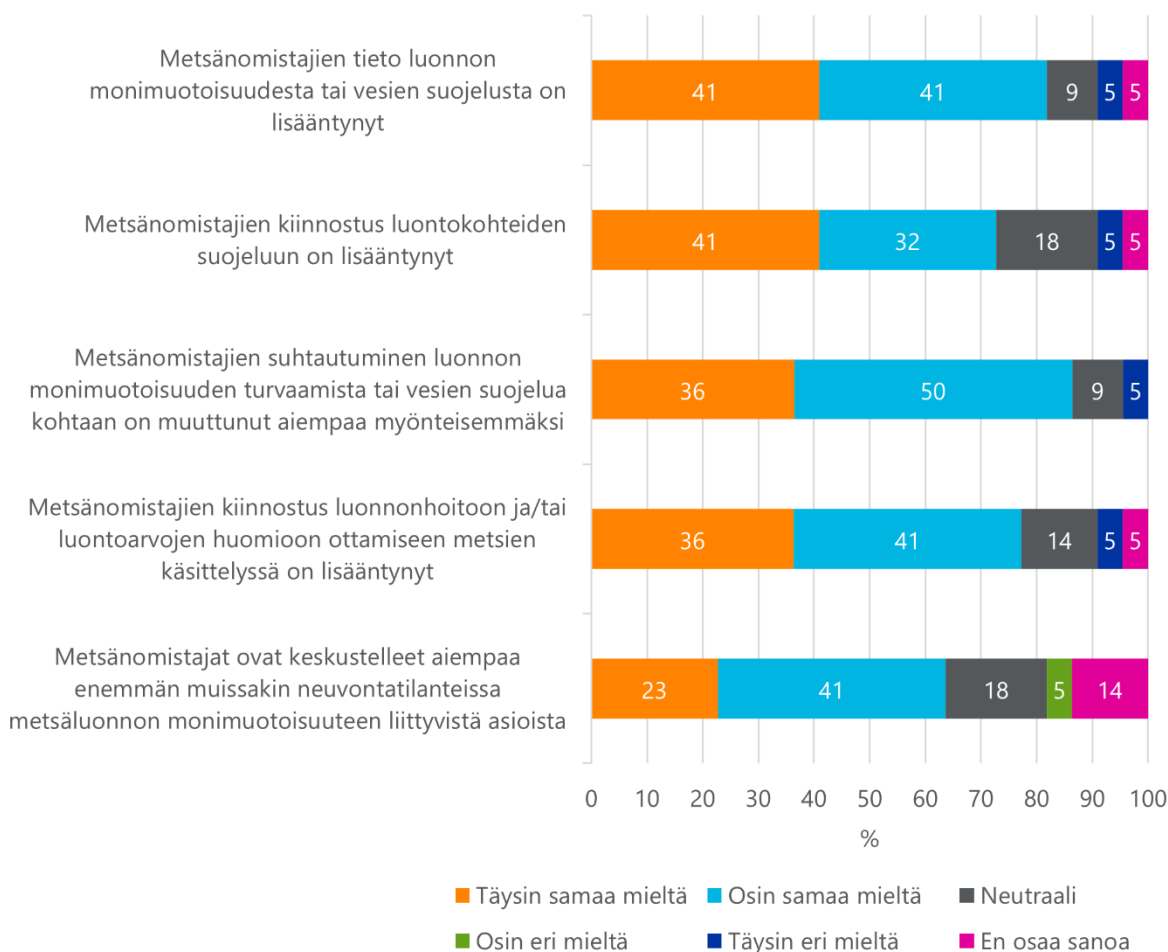
Metsänomistajista kaksi kolmasosaa oli ainakin osittain samaa mieltä siitä, että luonnonhoitohankkeeseen osallistumisen myötä heidän tietonsa elinympäristöjen hoidosta ja kunnostuksesta, kulutuksesta ja vesiensuojelusta on lisääntynyt ja kiinnostuksensa luonnonhoidon toteuttamiseen omilla mailla oli kasvanut (Kuva 36). Kolme viidesosaa arvioi keskustelleensa luonnonhoidosta muiden metsänomistajien kanssa aiempaa enemmän ja puolet arvioi suhtautumisensa monimuotoisuuden turvaamista kohtaan muuttuneen myönteisemmäksi.

Luonnonhoitohankkeen myötä...

Kuva 36. Metsänomistajien kokemus siitä, miten osallistuminen luonnonhoitohankkeeseen on vaikuttanut heidän tietoihinsa ja näkemyksiinsä luonnon monimuotoisuuteen liittyen, % vastaajista, n=41–42.

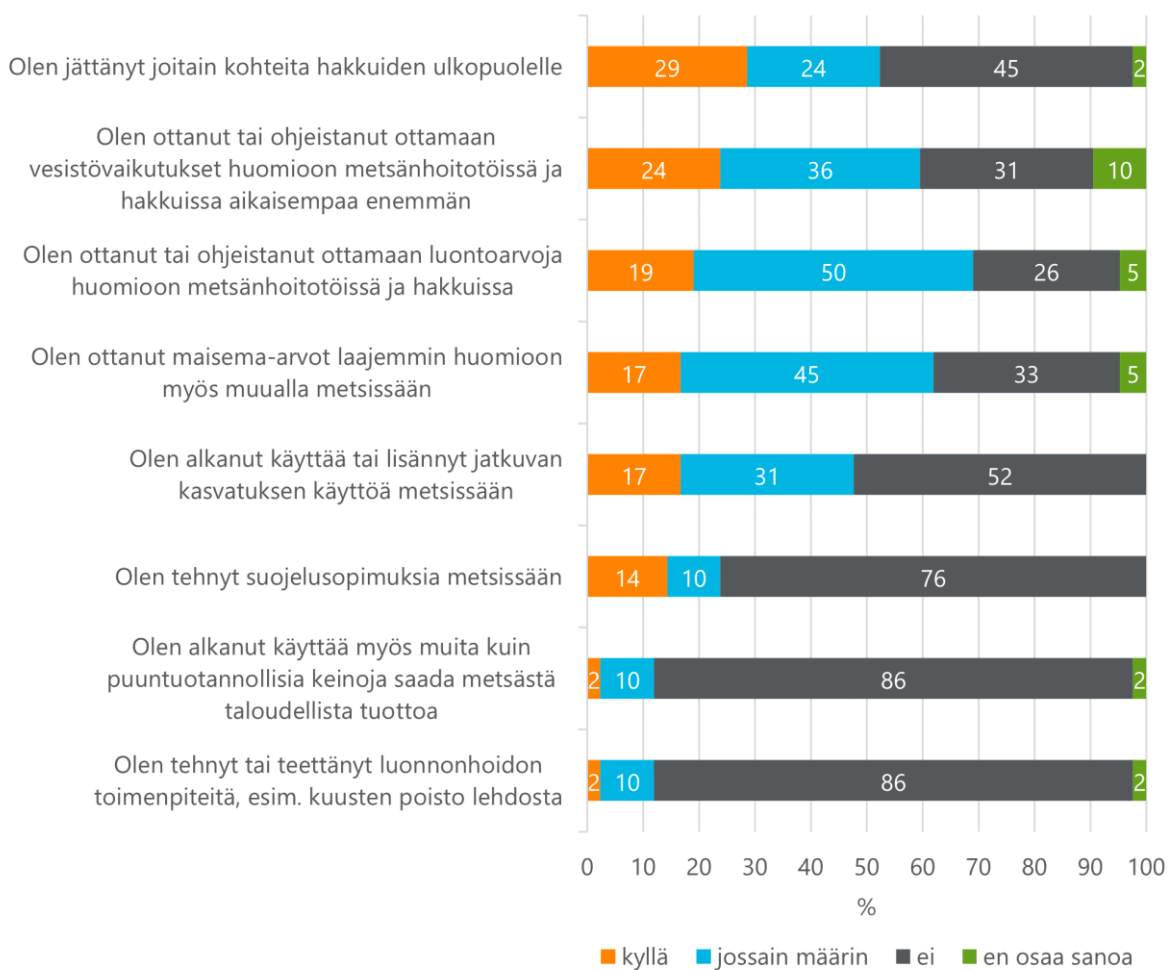
Metsäkeskuksen asiantuntijat olivat sitä mieltä, että osallistuminen luonnonhoitohankkeisiin oli lisännyt sekä metsänomistajien tietoa luonnon monimuotoisuuden ja vesien suojelusta, että heidän kiinnostustaan luontokohteiden suojelua kohtaan (Kuva 37). Luonnonhoitohankkeiden uskottiin myös muuttaneen metsänomistajien suhtautumista monimuotoisuuden turvaamista ja vesien suojelua kohtaan myönteisemmäksi. Suuri osa vastaajista oli samaa mieltä siitä, että osallistuminen luonnonhoitohankkeisiin oli lisännyt metsänomistajien kiinnostusta luonnonhoitoa kohtaan tai kiinnostusta luontoarvojen huomioimiseen metsien käsittelyssä. Metsänomistajien koettiin myös keskustelevan ainakin jossakin määrin aikaisempaa enemmän monimuotoisuuteen liittyvistä asioista neuvontatilanteissa.

Kuva 37. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden arvio siitä, millaisia vaikutuksia luonnonhoitohankkeeseen osallistumisella on ollut metsänomistajien näkemyksiin luonnon monimuotoisuuteen liittyviä asioita kohtaan, % vastaajista, n=22.

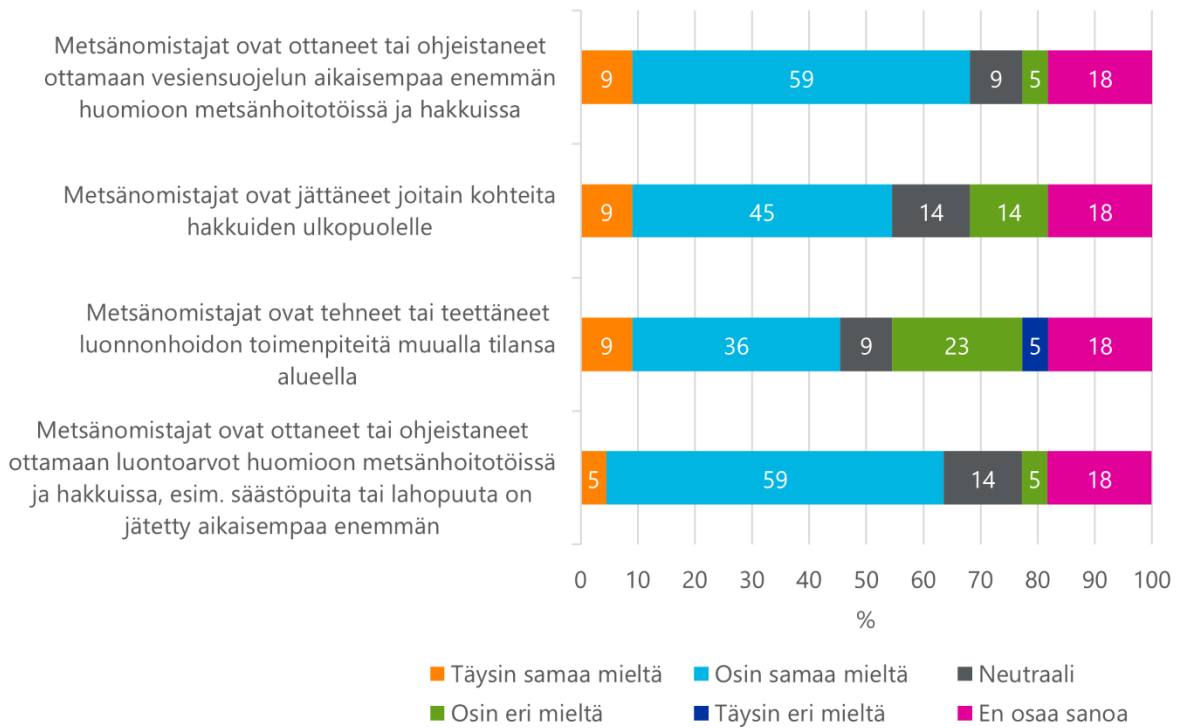
Metsänomistajia pyydettiin arvioimaan, onko luonnonhoitohankkeeseen osallistuminen vaikuttanut siihen, miten he toimivat omissa metsissään luonnonhoitohankealueen ulkopuolella. Vajaa kolmasosa metsänomistajista ilmoitti luonnonhoitohankkeeseen osallistumisen myötä jättäneensä kohteita hakkuiden ulkopuolelle hankealueen ulkopuolisissa metsissään (Kuva 38). Neljäsosa koki hankkeen vaikuttaneen siten, että oli ottanut tai ohjeistanut ottamaan vesistövaikutuksia huomioon metsänhoitotöissä ja hakkuissa aikaisempaa enemmän. Viidesosa arvioi ottaneensa luonnonhoitohankkeeseen osallistumisen vaikutuksesta luontoarvoja aikaisempaa enemmän huomioon metsänhoitotöissä tai hakkuissa ja puolet arvioi vaikutusta olleen jossain määrin. Vajaa viidesosa ilmoitti ottaneensa metsissään maisema-arvot aikaisempaa laajemmin huomioon ja lähes puolet arvioi luonnonhoitohankkeeseen osallistumisen vaikuttaneen maisema-arvojen huomioimiseen jossain määrin. Sen sijaan suurin osa (86 %) vastasi, etteivät he ole luonnonhoitohankkeisiin osallistumisen vaikutuksesta tehneet tai teettäneet muitakin luonnonhoitotoimenpiteitä, tai alkaneet käyttää myös muita kuin puuntuotannollisia keinoja saada metsästä taloudellista tuottoa. Vastaajista 14 prosenttia ilmoitti, että oli tehnyt suojelusopimuksen metsissään hankealueen ulkopuolella luonnonhoitohankkeeseen osallistumisen vaikutuksesta.

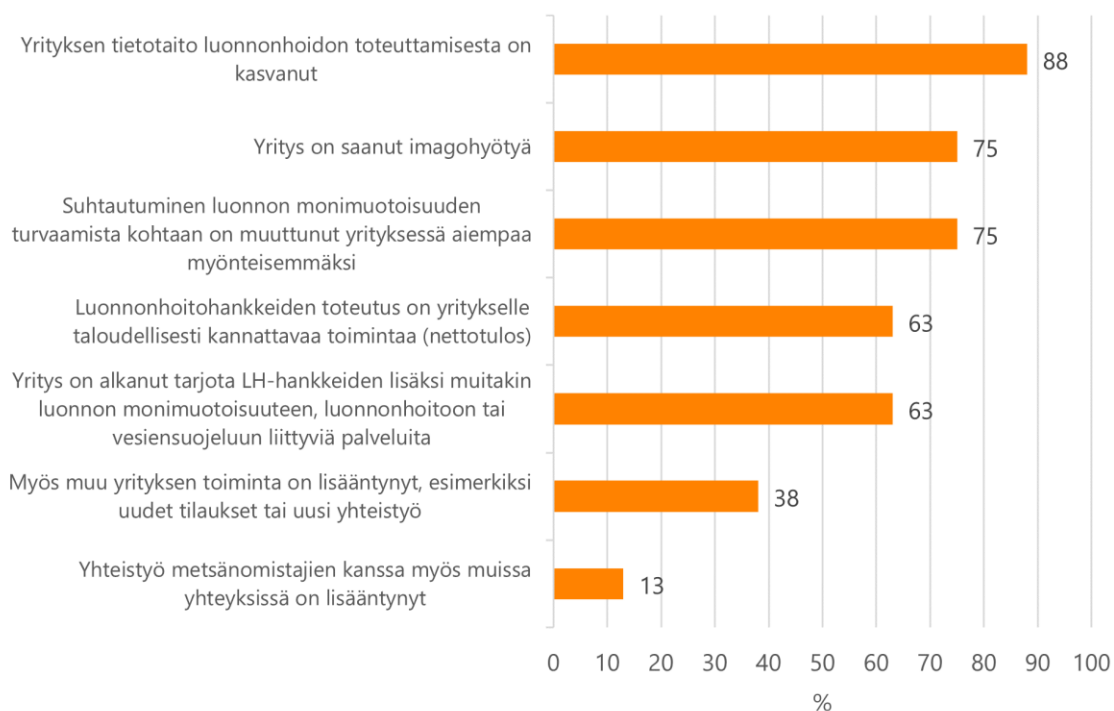
Kuva 38. Metsänomistajien arviot siitä, onko luonnonhoitohankkeeseen osallistuminen vaikuttanut siihen, miten he toimivat luonnonhoitohankealueen ulkopuolisissa oman tilansa metsissä, % vastaajista, n=42.

Metsäkeskuksen asiantuntijoilta kysyttiin sitä, millaisia vaikutuksia he arvioivat luonnonhoitohankkeeseen osallistumisella olleen metsäomistajan toimintaan muualla tilansa alueella. Asiantuntijoista suurin osa oli osin tai täysin samaa mieltä väittämistä, joiden mukaan metsänomistajat ovat ottaneet tai ohjeistaneet ottamaan vesistövaikutukset tai luontoarvot aiempaa enemmän huomioon metsänhoitotöissä ja hakkuissa (Kuva 39). Metsäkeskuksen asiantuntijoista yli puolet oli samaa mieltä siitä, että hankkeen vaikutuksesta metsänomistajat ovat jättäneet muita tilansa kohteita hakkuiden ulkopuolelle, ja lähes puolet siitä, että omistajat ovat tehneet tai teettäneet luonnonhoitotoimenpiteitä myös muualla tilansa alueella. Jokaisen väittämän kohdalla vajaa viidesosa vastaajista ei osannut arvioida luonnonhoitohankkeeseen osallistumisen vaikutuksia metsänomistajien toimintaan (Kuva 39).

Kuva 39. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden arvio siitä, millaisia vaikutuksia luonnonhoitohankkeeseen osallistumisella on ollut metsänomistajien toimintaan muualla tilansa alueella, % vastaajista, n=22.

Toimijoita pyydettiin arvioimaan, millaisia vaikutuksia luonnonhoitohankkeiden toteuttamisella on ollut heidän edustamassaan yrityksessä (Kuva 40). Toimijoista suurin osa arvioi, että luonnonhoitohankkeiden toteuttaminen on lisännyt yrityksen tietotaitoa luonnonhoidosta. Lisäksi vastaajat arvioivat, että yritys oli saanut imagohyötyä, ja että myönteinen suhtautuminen monimuotoisuuden turvaamiseen on yrityksessä lisääntynyt. Noin kaksi kolmasosaa vastaajista arvioi, että hankkeiden toteutus on yritykselle taloudellisesti kannattavaa toimintaa ja että luonnonhoitohankkeiden toteuttamisen myötä yritys on alkanut tarjota muitakin luonnonhoitoon liittyviä palveluja. Luonnonhoitohankkeiden ei sen sijaan nähty yhtä vahvasti lisänneen muuta yrityksen toimintaa tai yhteistyötä metsänomistajien kanssa muissa yhteyksissä.

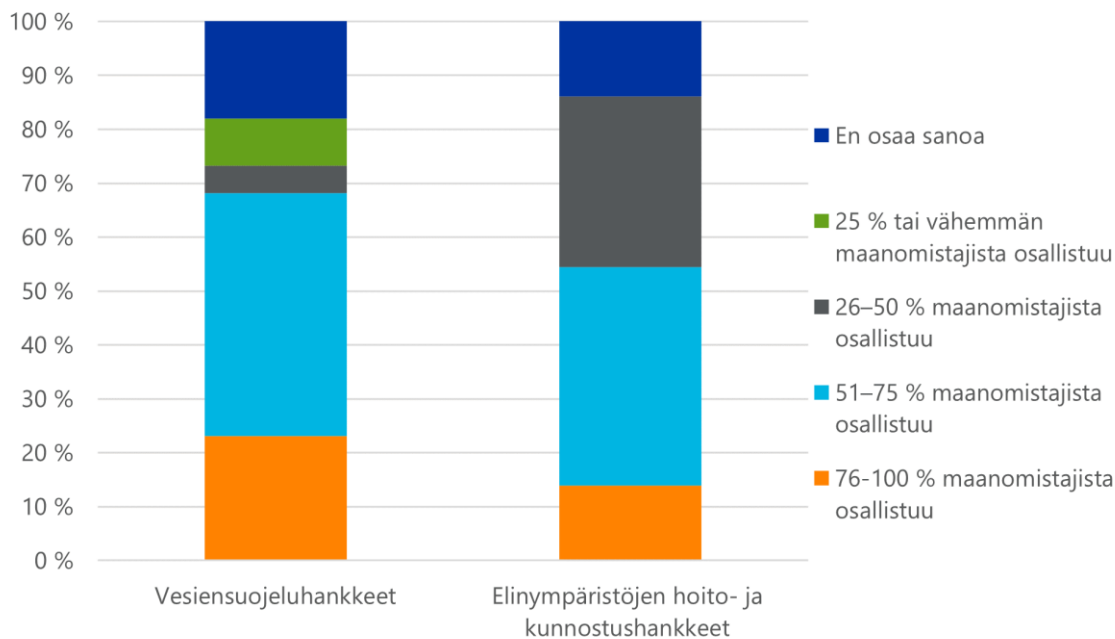

Kuva 40. Luonnonhoitohankkeita toteuttaneiden yrittäjien arviot hankkeiden toteuttamisen vaikutuksista heidän edustamassaan yrityksessä. Kuvan pylväät kuvaavat esitettyihin kohtiin kyllä-vaihtoehdon valinneiden prosenttiosuutta vastanneista (vastausvaihtoehdot ei, kyllä, en osaa sanoa), n=8.

4.7. Miten kiinnostusta luonnonhoitoa kohtaan voitaisiin lisätä

Metsänomistajilta kysyttiin, olisiko heillä kiinnostusta tehdä tai teettää osallistumansa luonnonhoitohanketyypin (vesiensuojelu-, elinympäristöjen hoito- ja kunnostus tai kulutus) toimenpiteitä tämän hankealueen ulkopuolella. Noin kolme viidesosaa (57 %) vastaajista oli kiinnostunut toimenpiteiden toteuttamisesta, jos sopivia kohteita löytyy, ja lisäksi 29 prosenttia vastaajista ilmoitti olevansa mahdollisesti kiinnostunut, jos tilalla on sopiva kohde. Yksikään vastaaja ei valinnut vaihtoehtoa, ettei haluaisi enää luonnonhoidon toimenpiteitä mailleen. Vesiensuojeluhankkeisiin osallistuneista reilu viidennes kuitenkin ilmoitti, ettei heillä ole kiinnostusta vesiensuojelutoimenpiteiden toteuttamiseen, koska sopivia kohteita ei heidän mailtaan enää löydy.

Metsäkeskuksen asiantuntijoilta kysyttiin arviota siitä, kuinka suuri osuus metsänomistajista osallistuu luonnonhoitohankkeisiin, kun heille tarjotaan siihen mahdollisuus Vesiensuojeluhankkeiden osalta asiantuntijoista lähes neljäsosa arvioi, että 76–100 prosenttia metsänomistajista lähtee hankkeeseen mukaan, kun heille tarjotaan siihen mahdollisuus (Kuva 41). Elinympäristöjen hoito- ja kunnostushankkeiden osalta 14 prosenttia asiantuntijoista arvioi, että 76–100 prosenttia maanomistajista lähtee hankkeeseen mukaan, kun mahdollisuutta siihen tarjotaan.

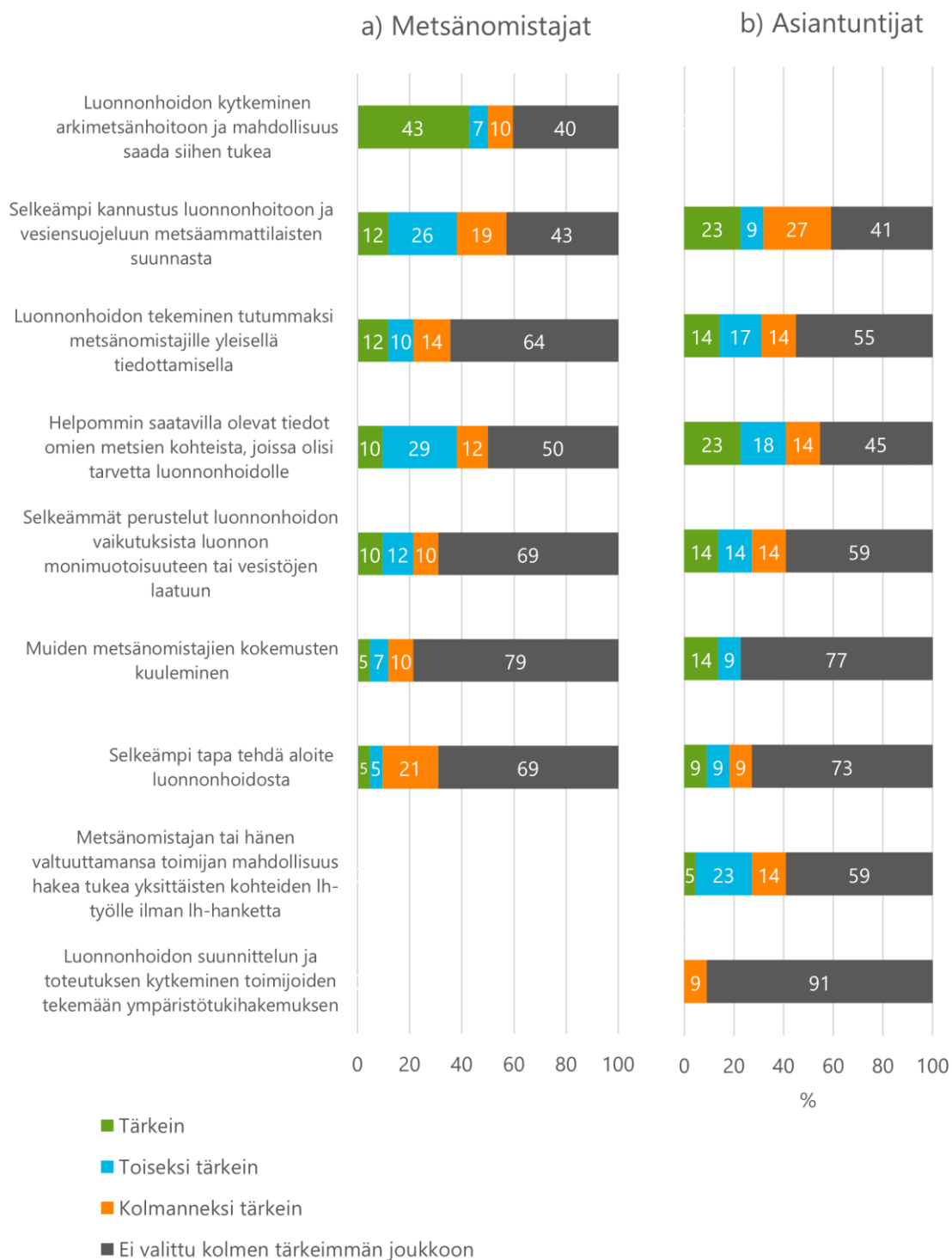

Kuva 41. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden arviot niiden metsänomistajien prosenttiosuudesta, jotka osallistuvat vesiensuojeluhankkeeseen tai elinympäristöjen hoito- ja kunnostushankkeeseen, kun heille tarjotaan siihen mahdollisuus, n=22.

Metsänomistajilta kysyttiin, suosittelisivatko he luonnonhoitohankkeeseen osallistumista naapurille tai tutulle metsänomistajalle. Vastaajista kaksi kolmesta (67 %) suosittelisi luonnonhoitohankkeeseen osallistumista varauksetta ja viidesosa suosittelisi osallistumista jossain määrin. Kymmenesosa ei suosittelisi luonnonhoitohankkeeseen osallistumista.

Sekä metsänomistajille että Metsäkeskuksen asiantuntijoille esitettiin erilaisia vaihtoehtoja lisätä metsänomistajien kiinnostusta toteuttaa luonnonhoitoa ja vesiensuojelua maillaan (Kuva 42a). Vastaajia pyydettiin valitsemaan näistä kolme tärkeintä tekijää tärkeysjärjestyksessä. Metsänomistajien keskuudessa luonnonhoidon toimenpiteiden kytkeminen arkimetsänhoitoon ja mahdollisuus saada siihen tukea valittiin useimmin tärkeimmäksi keinoksi lisätä kiinnostusta luonnonhoidon toteuttamiseen. Tärkeänä keinona pidettiin myös sitä, että metsämattilaiset kannustaisivat metsänomistajia selkeämmin luonnonhoitoon ja vesiensuojeluun sekä sitä että tiedot omien metsien mahdollisista luonnonhoitokohteista olisivat helpommin saatavilla. Sen sijaan muiden metsänomistajien kokemusten kuuleminen nousi harvemmin kolmen tärkeimmän keinon joukkoon.

Metsäkeskuksen asiantuntijat arvioivat, että metsänomistajien selkeämpi kannustus luonnonhoitoon ja vesiensuojeluun metsämattilaisten suunnalta sekä metsänomistajille helpommin saatavilla olevat tiedot heidän metsiensä luonnonhoitoa kaipaavista kohteista ovat tärkeimpiä keinoja, joilla metsänomistajien kiinnostusta luonnonhoitoa kohtaan voitaisiin lisätä (Kuva 42b). Myös luonnonhoidon tutuksi tekeminen tiedottamisella ja selkeämmät perustelut luonnonhoidon vaikutuksista nousivat tärkeiksi keinoiksi.

Kuva 42. (a) Metsänomistajien n=42) ja (b) Metsäkeskuksen asiantuntijoiden n=22) arviot siitä, mitkä asiat voisivat lisätä metsänomistajien kiinnostusta toteuttaa luonnonhoitoa ja vesiensuojelua maillaan. Vastaajat valitsivat vaihtoehdoista kolme tärkeintä, tärkeysjärjestyksessä. Kuvassa on esitetty kunkin vaihtoehdon saamien valintojen prosenttiosuudet. Tyhjä rivi tarkoittaa, että vaihtoehtoa ei esitetty tämän ryhmän kysymyksessä.

Metsäkeskuksen asiantuntijoilta pyydettiin avoimella kysymyksellä kehittämissuhteita luonnonhoitohankkeisiin liittyen. Vastauksissa luonnonhoitohankeprosessia pidettiin hitaana ja monet toivoivat sen keventämistä ja lyhentämistä. Vastauksissa ehdotettiin, että yrittäjät voisivat hakea suoraan muiden tekemiensä metsätaloustoimenpiteiden yhteydessä Metsäkeskuksesta tukea vesistö- ja rakenteiden, kuten laskeutusaltaiden ja pohjapatojen tekemiseen. Katsottiin, että olisi helpompaa, jos vain yksi urakoitsija suorittaisi työn alueella, jolloin tarjouspyyntömenettelyä ei tarvittaisi joka kerralla. Lisäksi vastauksissa ehdotettiin, että yhdelle tilalle kohdistuvissa hankkeissa metsänomistaja voisi itse vaikuttaa enemmän hankkeen toteuttajan valintaan. Nostettiin myös esille, että luonnonhoitohankkeiden suunnittelijan tulee olla joustava, omattava hyvät vuorovaikutustaidot ja soviteltava maastokäynnit metsänomistajan aikataulu huomioon ottaen.

Luonnonhoitohankkeita toteuttaneilta toimijoilta kysyttiin, olisiko heidän edustamallaan yrityksellä jatkossa kiinnostusta hakea luonnonhoitohankkeiden toteuttajaksi eri hanketyyppeihin. Suurin osa toimijoista oli kiinnostunut elinympäristöhankkeiden ja vesiensuojeluhankkeiden toteuttamisesta jatkossakin. Kulotushankkeiden osalta osuus oli hieman pienempi, toimijoista noin puolet oli kiinnostunut ja neljäsosa mahdollisesti kiinnostunut jatkamaan.

Luonnonhoitohankkeita toteuttaneita toimijoita pyydettiin vastaavasti valitsemaan annetulta listalta kolme tärkeintä seikkaa, jotka lisäisivät heidän kiinnostustaan luonnonhoitohankkeiden toteuttamiseen. Kaikkein useimmin tärkeimpänä annetuista vaihtoehdoista pidettiin sitä, että eri maakunnissa olisi tarjolla enemmän haettavia hankkeita. Tärkeinä tekijöinä pidettiin myös sitä, että luonnonhoitohankkeiden toteuttamisen korvaus olisi suurempi, ja että hakuprosessi kevyempi. Sen sijaan Metsäkeskuksen ohjaus hankkeen toteutusvaiheessa tai paremmat ohjeet hakuvaiheessa, toimijoille suunnattu luonnonhoidon koulutus tai toimijahakujen tekeminen yrittäjille tutummiksi eivät nousseet kaikkein tärkeimmiksi arvioitujen keinojen joukkoon. Yksikään vastaajista ei valinnut kaluston saatavuuden lisäämistä yritysten välisen yhteistyön avulla kolmen tärkeimmän tekijän joukkoon. Erilliseen kysymykseen siitä, olisiko hankkeita toteuttavien yritysten henkilöstöllä tarvetta luonnonhoidon lisäkoulutukseen, vastasi kolmasosa luonnonhoitohankkeita toteuttaneista toimijoista myöntävästi. Kulutusosaamisen kehittäminen mainittiin koulutustarpeena. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että yrityksellä tai heidän yhteistyökumppaneillaan on riittävä kalusto luonnonhoitohankkeiden toteuttamiseen.

5. Yhteenveto

5.1. Hankkeen tavoitteet ja toteutus

Tämän hankkeen tavoitteena oli selvittää metsänomistajien, luonnonhoitohankkeita toteuttaneiden toimijoiden sekä Metsäkeskuksen asiantuntijoiden arvioiden pohjalta metsätalouden ympäristötukisopimusten ja luonnonhoitohankkeiden vaikutuksia ja vaikuttavuutta. Lisäksi tarkasteltiin näihin luonnon monimuotoisuuden turvaamiskeinoihin liittyviä näkemyksiä sekä karotettiin, millaisia kehittämistarpeita ympäristötukisopimusten ja luonnonhoitohankkeiden toteutusprosesseissa on. Hanke toteutettiin Luonnonvarakeskuksen ja Suomen metsäkeskuksen yhteistyönä maa- ja metsätalousministeriön rahoittamana palvelusopimushankkeena.

METSO-ohjelmassa on vuosina 2008–2020 tehty Kemeran ympäristötukisopimuksia kumulatiivisesti 46 503 hehtaarille ja tähän on käytetty 66,7 miljoonaa euroa. Luonnonhoitohankkeiden maastosuunnittelua on samalla aikajaksolla tehty 12 869 hehtaarilla ja luonnonhoitotöitä toteutettu METSO-elinympäristöissä yhteensä 4 983 hehtaarin alalla. Kaikkiaan vuosina 2008–2020 luonnonhoitohankkeisiin on käytetty 17,8 miljoonaa euroa, josta 0,9 miljoonaa vuonna 2020 (Anttila ym. 2021). Näissä luvuissa ovat mukana kaikkien hanketyyppien kustannukset. Vesiensuojeluhankkeiden kustannusvaikutus on noin 75 prosenttia luonnonhoitohankkeiden kokonaiskustannuksista. Vesiensuojeluhankkeita on toteutettu vuosittain keskimäärin 15–20 kpl ja niiden vaikutus- ja toimenpidekohteiden määrä on vaihdellut valuma-alueen tarpeen ja koon mukaan.

Hankkeessa koottiin kyselylomakeaineistot kolmelta vastaajaryhmältä: metsänomistajilta, luonnonhoitohankkeita toteuttaneilta toimijoilta (yrityksiltä) sekä Metsäkeskuksen asiantuntijoilta. Ympäristötukisopimuksia koskeva metsänomistajakysely lähetettiin metsänomistajille, joiden tilalla oli tehty metsätalouden ympäristötukisopimus vuosina 2016–2019. Luonnonhoitohankkeita koskevat metsänomistajakyselyt lähetettiin omistajille, jotka olivat osallistuneet vuosina 2016–2019 rahoitettuihin vesiensuojelu-, elinympäristöjen hoito- ja kunnostus-, tai kulotushankkeisiin. Luonnonhoitohankkeiden toteuttajakysely lähetettiin kaikille niille yritysten yhteyshenkilöille, jotka olivat tehneet luonnonhoitohankkeen rahoitushakemuksen vuosien 2016–2019 aikana. Metsäkeskuksessa ympäristötukisopimuksia ja luonnonhoitohankkeita koskevat kyselyt osoitettiin niille metsän- ja luonnonhoidon asiakasneuvojille, luonnonhoidon asiantuntijoille ja asiakkuuspäälliköille, jotka ovat tehneet ympäristötukisopimukseen liittyvää neuvontaa, opastaneet toimijalaatijoita, toimineet luonnonhoitohankkeen suunnittelijoina tai osallistuneet hankehaun toimijavalintaan tai luonnonhoitotöiden työnohjaukseen. Kyselyt toteutettiin Webropol-ohjelmalla. Saatekirje ja linkki kyselyyn lähetettiin sähköpostitse.

Ympäristötukisopimuksia koskevaan kyselyyn vastanneet metsänomistajat olivat usean taustatekijän suhteen melko samanlaisia kuin suomalaiset metsänomistajat keskimäärin (Karpainen ym. 2020). Ympäristötukisopimuskyselyyn vastaajat olivat kuitenkin useammin korkeasti koulutettuja. Ympäristötukisopimuskyselyyn vastanneet ja kyselyyn vastaamattomat otokseen kuuluneet metsänomistajat eivät eronneet selkeästi Metsäkeskuksen rekisteritietojen perusteella toisistaan tilan metsämaan pinta-alan tai metsänomistajan iän suhteen, sen sijaan naiset olivat vastanneissa aliedustettuna. Ympäristötukisopimuskyselyyn vastanneista kaksi kolmasosaa ja luonnonhoitohankkelyselyyn vastanneista neljä viidesosaa oli myynyt tilaltaan puuta ajanjaksolla 2017–2020.

Luonnonhoitohankkeita koskevien kyselyjen vastausprosentit jäivät alhaisiksi. Tämä on otettava huomioon tarkasteltaessa tuloksia ja niiden yleistettävyyttä. Osassa kyselyistä myös

kyselyn perusjoukko oli jo lähtökohtaisestikin pieni, kuten kulotushankkeisiin osallistuneet metsänomistajat tai luonnonhoitohankkeita toteuttaneet yritykset.

Tässä hankkeessa vaikutuksilla tarkoitetaan ympäristötukisopimuskohteen tai luonnonhoitohankkeen toteutusalueella tapahtuvaa suoraa vaikutusta, kuten esimerkiksi metsänomistajan havaitsemaa elinympäristöjen elpymistä tai vaikutuksia maisemaan tai virkistyskäyttömahdollisuuksiin. Vaikuttavuutena pidetään suoraa vaikutusta laajempaa ja epäsuoraa muutosta, kuten tiedon ja kokemuksen kertymisen tai asenteiden ja toimintatapojen muuttumisen kautta tapahtuva käyttäytymisen muutos ja sen tuomat hyödyt luonnon monimuotoisuudelle. Vaikuttavuutta voi näin määriteltynä olla esimerkiksi hyvin sujuneen ympäristötukisopimusprosessin seurauksena metsänomistajan asennemuutoksen myötä tapahtuva luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja lisääminen myös varsinaisten sopimus- ja hankealueiden ulkopuolella sekä laajemmin ajateltuna monimuotoisuuden ylläpidolle ja edistämiseksi yhteiskunnassa asetettujen tavoitteiden parempi saavuttaminen.

Tämän hankkeen puitteissa ei ollut mahdollista hyödyntää ekologisia kartoituksia tai muita aineistoja, tai koota tietoa niistä varsinaisista toimenpiteistä, joita metsänomistaja on tehnyt muissa metsissään. Ympäristötukisopimusten ja luonnonhoitohankkeiden vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen koskevat tulokset perustuvat metsänomistajien, Metsäkeskuksen asiantuntijoiden ja luonnonhoitohankkeita toteuttaneiden yritysten edustajien kokemuksiin ja arvioihin vaikutuksista. On myös huomioitava, että vaikutusten ja erityisesti vaikuttavuuden tunnistaminen ja muutokseen tai toimintaan ensisijaisesti vaikuttaneen lähteen identifiointi on usein haastavaa. Osalle metsänomistajia myös luontoarvojen tunnistaminen ja erityisesti niiden kehittymisen seuraaminen voi olla haasteellista.

Esittämällä samoja tai samantyyppisiä kysymyksiä sekä metsänomistajille, Metsäkeskuksen asiantuntijoille, että luonnonhoitohankkeita toteuttaneille toimijoille, pystyttiin kokoamaan useamman tahon näkemys tietystä aiheesta. Metsänomistajat vastasivat kyselyyn omasta ja siten yhden prosessin näkökulmasta, mutta asiantuntijoilla ja toimijoilla on tyypillisesti kokemusta useasta sopimusprosessista tai hankkeesta pitemmällä aikavälillä, mikä jossain määrin mahdollistaa yleisen ajallisen muutoksen tarkastelun.

5.2. Ympäristötukisopimuksia koskevat kyselyt - päätulokset

5.2.1. Metsänomistajat pääsääntöisesti tyytyväisiä ympäristötukisopimusprosessiin

Metsänomistajien tärkein tietolähde mahdollisuudesta hakea ympäristötukea oli Metsäkeskus, josta tieto oli saatu useimmin joko asiantuntijan yhteydenoton tai omistajalle suunnatun tiedotteen kautta. Toiseksi tärkeimmät metsänomistajien tietolähteet ympäristötukisopimuksen mahdollisuudesta olivat sekä metsänomistaja- että asiantuntijakyselyn mukaan metsänhoitoyhdistykset ja media. Metsänhoitoyhdistyksistä tietoa ympäristötuen mahdollisuudesta oli saatu metsänhoitotyön tai metsäsuunnitelman tekemisen yhteydessä ja mediasta etenkin metsäalan lehtien kautta.

Ympäristötukisopimusten valmistelussa neuvoi metsänomistajien mukaan pääsääntöisesti Metsäkeskus, harvemmin metsänhoitoyhdistys. Metsänomistaja teki valmistelun harvoin itse. Valtaosa metsänomistajista oli tyytyväinen yhteistyön sujuvuuteen hakemuksen valmisteluvaiheessa, sekä yhteistyöhön sopimuksen laadintavaiheessa Metsäkeskuksen viranomaisen kanssa. Neuvonnan riittävyteen ympäristötuen hakemisen eri vaiheissa metsänomistajat olivat

pääasiassa tyytyväisiä. Metsäkeskuksen asiantuntijoiden mukaan sopimusvalmistelujen yhteydessä metsänomistajien kanssa keskustellaan usein ympäristötukikorvauksen verollisuudesta, sopimuksen aiheuttamista rajoituksista kohteella, hakemusvalmistelun ja sopimuksen voimaantumisen ajallisesta kestosta sekä tuen laskentaperusteista ja suuruudesta suhteessa puunmyyntituloihin. Metsänomistajien kirjaamien avovastausten mukaan osa metsänomistajista olisi kuitenkin tarvinnut vielä lisätietoa ympäristötukisopimukseen liittyvästä verotuksesta. Hakemuksen valmisteluvaiheessa osa metsänomistajista olisi tarvinnut lisätietoa myös luonnonhoitomahdollisuuksista sopimuskohteella tai muualla metsissä, muista suojeluvaihtoehdoista sekä sopimuksen vaikutuksista sopimusalueen viereisiin metsiin.

Asiantuntijat uskoivat omistajien arvostavan hakemusvalmistelujen maksuttomuutta ja tarjottua apua. Ympäristötukisopimuksen määräaikaisuuden arvioitiin olevan metsänomistajille tärkeää. Ympäristötuen korvauksen määrä ja korvauksen laskennan perusteet herättivät metsänomistajien keskuudessa jonkin verran tyytymättömyyttä. Kuitenkin puolet omistajista oli ainakin melko tyytyväinen korvauksen määrään, ja samoin asian näkivät myös Metsäkeskuksen asiantuntijat.

5.2.2. Ympäristötuella sopimusaluetta laajempaa vaikuttavuutta

Metsänomistajille tärkeimmät syyt tehdä ympäristötukisopimus olivat luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja luontoarvojen säilyttäminen tuleville sukupolville. Sekä metsänomistajat ja Metsäkeskuksen asiantuntijat olivat sitä mieltä, että ympäristötukisopimukset turvaavat metsien monimuotoisuutta ja etenkin asiantuntijat näkivät kohteiden luontoarvojen lisääntymisen sopimusjakson aikana, metsänomistajat olivat tästä epävarmempia. Maiseman säilyttäminen oli metsänomistajille yksi tärkeimmistä syistä, kun he tekivät päätöstä hakea ympäristötukea. He myös kokivat, että ympäristötukisopimuksella on onnistuttu turvaamaan maisema-arvoja ja sopimuksen myötä he ovat lisänneet maiseman huomioon ottamista myös muualla metsissään. Metsäkeskuksen asiantuntijat eivät arvioineet ympäristötukisopimusten vaikutusta maiseman säilyttämiseen yhtä vahvaksi. Muiden metsänomistajien tai metsäammattilaisen antama kannustus ei ollut metsänomistajille tärkeä syy tehdä ympäristötukisopimusta, vaan ratkaisu tehtiin pääosin muilla perusteilla.

Ympäristötukisopimuksilla on metsänomistaja- ja asiantuntijakyselyjen mukaan pääosin myönteinen vaikutus metsänomistajien kiinnostukseen ottaa luontoarvoja huomioon metsien käsittelyssä. Ympäristötukisopimusten tekemisen arvioitiin lisäävän myönteistä suhtautumista luonnon monimuotoisuuden turvaamista kohtaan sekä kasvattavan luonnon monimuotoisuuteen liittyvää tietotasoa. Osa metsänomistajista arvioi ympäristötukisopimuksen tekemisen tai luonnonhoitohankkeeseen osallistumisen myötä ottaneensa luontoarvoja huomioon myös muualla metsissään. Näin sopimuksilla ja luonnonhoitohankkeilla on mahdollista saavuttaa myös kohderajausta tai toteutusaluetta laajempaa vaikuttavuutta. Viidesosa ympäristötukisopimuksen tehneistä ja kyselyyn vastanneista metsänomistajista ilmaisi selkeän kiinnostuksensa lisätä kohteensa luontoarvoja luonnonhoidolla.

Metsäkeskuksen asiantuntijat arvioivat, että metsänomistajilla on selkeästi halukkuutta uuteen ympäristötukisopimukseen sopimusajan umpeutuessa. Neljä prosenttia metsänomistajista olisi tarjonnut kohdetta pysyvään suojeluun, ellei ympäristötukisopimusta olisi tehty. Osa kohteista ei välttämättä olisi ollutkaan pysyvän suojelun kriteereihin sellaisenaan soveltuvia, ja osa metsänomistajista on voinut olla tästä tietoinen. Tämä on saattanut vähentää kohteen tarjoamista ELY-keskukselle harkinneiden osuutta. Asiantuntijoista puolet oli osin tai täysin eri mieltä väittämästä, että metsänomistajat ovat pääsääntöisesti halukkaita tekemään siihen sopivalle kohteelle pysyvän suojelusopimuksen ympäristötukisopimuksen päättyessä, mutta sekä

asiantuntijoiden että metsänomistajien mukaan suhtautuminen pysyvää suojelua kohtaan on kuitenkin muuttunut ympäristötukisopimuksen myötä metsänomistajien keskuudessa osin myönteisemmäksi. Asiantuntijat pitivät ympäristötukea tärkeänä osana monimuotoisuuden turvaamisen kokonaisuutta ja valtavirtaistamista.

Metsänomistajakyselyn mukaan suurin osa metsänomistajista oli tyytyväinen ympäristötukisopimuksensa kohdentamiseen ja sopimukset oli heidän mielestään tehty heidän metsiensä parhaille luontokohteille. Myös Metsäkeskuksen asiantuntijoista enemmistö oli sitä mieltä, että nykyinen rahoitusohje ohjaa ympäristötukisopimuksia arvokkaimpiin luontokohteisiin. Osa metsänomistajista ei kuitenkaan ollut tyytyväinen rajaukseen ja useimmin syynä oli se, että kohde rajattiin pienempänä kuin metsänomistaja toivoi tai aiemmin sopimukseen kuuluvia alueita jätettiin rajauksen ulkopuolelle. Myös asiantuntijat olivat sitä mieltä, että monimuotoisuuden kannalta toimivien kokonaisuuksien luominen on joskus haastavaa ja osa arvokkaista kohteista jää rajausten ulkopuolelle kriteerien tiukkuuden vuoksi. Asiantuntijat mainitsivat puronvarret, joille jätetyt suojavyöhykkeet ovat uusien tulkintasuositusten mukaan liian kapeita, jotta ne voisivat ylläpitää metsälain edellyttämiä erityisiä kasvuolosuhteita ja tulla luokitelluiksi erityisen tärkeiksi elinympäristöiksi (ks. myös Siitonen ym. 2021). Laajempien ja kytkeytyneiden ympäristötukisopimuskohteiden aikaansaaminen edellyttäisi kuitenkin resurssien merkittävää lisäämistä.

Vajaa puolet metsänomistajista piti ympäristötukikorvausta merkittävänä taloudellisena lisänä metsistä saataviin tuloihin. Ympäristötukisopimus koettiin metsänomistajille oikeudenmukaiseksi tavaksi turvata luonnon monimuotoisuutta. Suuri osa metsänomistajista arvioi ympäristötukikohteen säilyttävän kohteisiin liittyvää historiaa ja perinteitä seuraavalle sukupolvelle. Puolet metsänomistajista vastasi, että hän tai joku hänen lähipiiristään käy ympäristötukisopimuskohteella muutaman kerran vuodessa ja vajaa neljäsosa vastasi, että kohteella käydään tätä useammin. Kohteiden merkitys virkistyskäyttöön vaikuttaisi olevan hyvin maltillinen. Metsänomistajista kolme viidesosaa koki tietotasonsa luonnon monimuotoisuudesta kasvaneen sopimuksen tekemisen myötä. Metsänomistajista reilu kolmasosa ilmoitti keskustelleensa monimuotoisuusasioista sopimuksen myötä aiempaa enemmän toisten metsänomistajien tai metsäammattilaisten kanssa. Noin puolet suosittelisi naapurille tai tutulle metsänomistajalle ympäristötukisopimuksen tekemistä, ja vajaa kaksi viidesosaa suosittelisi jossain määrin.

Metsänomistajat pitivät korvaustason nostamista ja metsäammattilaisen ehdotusta ympäristötuesta, aina kun siihen on tilalla sopiva kohde, tärkeimpinä tekijöinä, jotka voisivat lisätä metsänomistajien keskuudessa kiinnostusta ympäristötuen hakemista kohtaan. Näiden tekijöiden lisäksi metsänomistajat nostivat esiin kannustuksen metsäammattilaisen suunnasta ja sopimuskauden joustavamman pituuden. Asiantuntijoiden mukaan kiinnostusta ympäristötukisopimusten hakemiseen lisäsivät myös helpommin saatavilla olevat tiedot metsien arvokkaista luontokohteista ja ylipäänsä suojelumyönteisyyden lisääntyminen metsänomistajien keskuudessa. Asiantuntijat pitivät tärkeinä keinoina myös monikanavaista neuvontaa sekä sitä, että erilaisten käyttömuotojen yhteensovittaminen saadaan osaksi ns. arkimetsänhoitoa.

5.3. Luonnonhoitohankkeita koskevat kyselyt - päätulokset

5.3.1. Tarve kevyemmälle hankehauulle

Metsäkeskuksen asiantuntijoiden mukaan luonnonhoitohankkeet käynnistyvät usein sidosryhmien, paikallisyhteisöjen tai metsänomistajien aloitteiden kautta. Metsänomistajien mukaan tieto mahdollisuudesta osallistua luonnonhoitohankkeeseen tuli pääosin Metsäkeskukselta,

joko asiakasneuvonnan tai heille lähetetyn tiedotteen kautta. Viidennes kyselyyn vastanneista metsänomistajista ilmoitti tehneensä itse aloitteen luonnonhoitohankkeesta.

Metsäkeskuksen asiantuntijoiden mukaan siinä vaiheessa, kun metsänomistaja tekee päätöstä osallistumisesta luonnonhoitohankkeeseen, hänen kanssaan usein keskustellaan hankkeessa tehtävistä toimenpiteistä, metsänomistajalle mahdollisesti aiheutuvista kustannuksista ja mahdollisista korvauksista sekä toimenpiteiden tekijästä ja aikataulusta. Metsänomistajat kokivat, että toimenpidekohteiden hoito ja ylläpito hankkeen jälkeen sekä hankkeen toimenpiteiden vaikutukset muihin metsiin ovat asioita, joista he eivät saaneet riittävästi tietoa luonnonhoitohankkeen suunnitteluvaiheessa. Neutraalien vastausten suuri määrä voi kertoa myös siitä, että nämä tekijät olivat jääneet vieraiksi metsänomistajille, eivätkä he osanneet arvioida saamansa tiedon riittävyttä.

Hankkeiden suunnittelu- ja hankehakuvaiheessa sekä metsänomistajat, hankkeita toteuttaneet yrittäjät ja Metsäkeskuksen asiantuntijat olivat pääosin tyytyväisiä yhteistyön sujumiseen. Yrittäjät olivat osittain tyytymättömiä mahdollisuuksiinsa vaikuttaa hankkeiden suunnitelmiin. Sekä yrittäjät että asiantuntijat kokivat, että hankehakemusten teko ei ole aina yrittäjille helppoa. Haasteena nähtiin myös hankkeiden valmistelu- ja päätöksentekoprosessin aikaa vievyys. Asiantuntijoiden ja yrittäjien mukaan luonnonhoitohankkeiden hankehakumenettelyn vaiheita tulisi saada vähennettyä ja nopeutettua.

Luonnonhoitohankkeita toteuttaneiden toimijoiden mielestä yhteistyö metsänomistajien kanssa oli sujunut hyvin. Metsäkeskuksen asiantuntijat ja erityisesti yrittäjät uskoivat metsänomistajien olleen pääosin tyytyväisiä hankkeiden toteutukseen. Puolet metsänomistajista olikin tyytyväisiä hankkeiden toteutuksen eri osatekijöihin. Neutraalien vastausten suuri osuus voi tosin kertoa myös siitä, että metsänomistajien on vaikea arvioida esimerkiksi vastaavatko tehdyt toimenpiteet sitä, mitä suunnitelmassa on sovittu. Eniten tyytymättömyyttä metsänomistajissa herättivät haasteet yhteistyön sujuvuudessa hanketta toteuttavan yrityksen kanssa sekä puutteet yrityksen yhteydenpidossa ja tiedotuksessa.

Yrittäjät kokivat kalustonsa, osaamisensa ja kokemuksensa olleen riittävä hankkeiden toteuttamiseen. Myös Metsäkeskuksen asiantuntijat olivat yhtä mieltä kaluston riittävydestä, mutta osa oli eri mieltä tai ei osannut arvioida, onko toimijoiden osaaminen ja kokemus riittävä hankkeiden toteutukseen.

5.3.2. Luonnonhoidon toteuttajia tarvitaan lisää ja luonnonhoito osaksi arkimetsänhoitoa

Metsäkeskuksen asiantuntijoiden mukaan luonnonhoitohankkeiden kohdistamisessa tärkeisiin elinympäristöihin tai valuma-alueisiin on onnistuttu pääosin melko hyvin. Metsänomistajien mielestä hankkeet oli kohdistettu suurelta osin heidän toiveidensa mukaan, ja asiantuntijat pitivät metsänomistajien tekemien esitysten kuulemista tärkeänä myös jatkossa. Hankkeita tulisi asiantuntijoiden mukaan jatkossa kohdistaa erityisesti esimerkiksi arvokkaisiin pienvesiin, heikossa tilassa olevien vesistöjen valuma-alueille ja lehtometsiin.

Metsänomistajille luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, lajiston lisääminen ja säilyttäminen myös tuleville sukupolville olivat tärkeitä syitä osallistua luonnonhoitohankkeisiin. Vesien- suojeluhankkeissa korostuivat luonnollisesti motiiveina vesistön laadun parantaminen ja metsätalouden vesistöhaittojen vähentäminen. Lisäksi puolelle omistajista maisema-arvot olivat ainakin melko tärkeä syy osallistua. Syyt, joiden takia hankkeisiin osallistuttiin, olivat metsänomistajien arvion mukaan pitkälti myös toteutuneet. Luonnonhoitohankkeiden nähtiin lisääneen luonnon monimuotoisuutta ja lajiston elinmahdollisuuksia, vähentäneen vesistöhaittoja

ja parantaneen vesistöjen laatua. Etenkin metsänomistajat kokivat, että luonnonhoitohankkeet edistävät myös maisema-arvoja. Hankkeita toteuttaneet toimijat sekä Metsäkeskuksen asiantuntijat olivat pääosin samaa mieltä siitä, että vesiensuojeluhankkeet vähentävät metsätalouden vesistöhaittoja. Kulotushankkeita toteuttaneet toimijat kokivat hankkeilla olleen selkeän vaikutuksen metsänomistajien tietämykseen kulotuksesta ja kulotusammattitaidon säilymiseen. Asiantuntijoihin ja hankkeita toteuttaneisiin toimijoihin verrattuna metsänomistajat valitsivat useammin neutraalin vaihtoehdon eli he eivät olleet samaa, eivätkä eri mieltä hankkeiden vaikutuksia kartoittavien väittämistä kanssa.

Metsäkeskuksen asiantuntijat kokivat luonnonhoitohankkeet tärkeäksi osaksi monimuotoisuuden turvaamisen kokonaisuutta. Myös metsänomistajien mielestä luonnonhoitohankkeet ovat oikeudenmukainen tapa edistää monimuotoisuutta ja vähentää vesistöhaittoja. Vain pieni osa metsänomistajista oli sitä mieltä, että luonnonhoidon tavoitteet ovat ristiriidassa omistajien muun metsien käytön kanssa tai aiheuttavat merkittäviä tulonmenetyksiä.

Metsäkeskuksen asiantuntijat sekä metsänomistajat itse arvioivat luonnonhoitohankkeeseen osallistumisen lisänneen heidän tietojaan elinympäristöjen hoidosta, kulotuksesta ja vesiensuojelusta, mutta luonnonhoidon toimenpiteitä metsänomistajat eivät olleet juuri tehneet tai teettäneet hankealueen ulkopuolisissa metsissä. Tämä on odotettavaakin, koska monet luonnonhoidon toimenpiteistä ovat sen luonteisia, ettei yksittäinen metsänomistaja pysty niitä suunnittelemaan tai toteuttamaan ilman ammattilaisapua. Sen sijaan metsänomistajien mukaan luonnonhoitohankkeet ovat osin vaikuttaneet siihen, miten he muuten toimivat hankkeen ulkopuolisissa metsissä; vajaa kolmasosa metsänomistajista ilmoitti, että hankkeeseen osallistumisen myötä jättäneensä joitain kohteita hakkuiden ulkopuolelle. Neljäsosa koki hankkeen vaikuttaneen toimintaansa siten, että vesistövaikutukset otetaan metsänhoitotöissä ja hakkuissa huomioon aiempaa vahvemmin ja viidesosa ilmoitti huomioivansa luonto- ja maisema-arvoja aiempaa enemmän. Samansuuntaisia vaikutuksia ovat havainneet myös Metsäkeskuksen asiantuntijat.

Suuri osa metsänomistajista olisi jatkossakin kiinnostuneita tekemään tai teettämään luonnonhoitotoimia myös muualla tilallaan, jos sopivia kohteita löytyy. Metsänomistajista valtaosa myös suosittelisi muille omistajille osallistumista luonnonhoitohankkeeseen. Jatkossa metsänomistajia kannustaisi luonnonhoidon toteutukseen sen kytkeminen osaksi arkimetsänhoitoa ja mahdollisuus saada tukea sitä kautta. Myös hankkeita toteuttaneet toimijat ja Metsäkeskuksen asiantuntijat olivat sitä mieltä, että olisi hyvä, jos metsänomistaja voisi hakea tukea luonnonhoitotöille myös ilman luonnonhoitohanketta. Metsäammattilaisen selkeämpi kannustus luonnonhoitoon ja helpommin saatavilla olevat tiedot omien metsien luonnonhoitoa tarvitsevista kohteista nähtiin myös tekijöiksi, jotka voisivat kannustaa metsänomistajia toteuttamaan luonnonhoitoa maillaan aiempaa enemmän.

Yli puolet metsänomistajista oli sitä mieltä, että luonnonhoitohankkeeseen osallistuminen on lisännyt keskusteluja muiden metsänomistajien kanssa luonnonhoidosta ja alle puolet katsoi hankkeiden lisäävän yhteistyötä alueen metsänomistajien välillä. Muiden metsänomistajien kokemusten kuulemista ei nostettu ensimmäisten tekijöiden joukkoon, jotka voisivat lisätä metsänomistajien kiinnostusta luonnonhoitoon. Vaikuttaisi siltä, että prosessissa luotetaan vahvasti asiantuntijavetoisuuteen.

Kaikissa vastaajaryhmissä suurin osa oli ainakin osittain samaa mieltä siitä, että luonnonhoitohankkeet luovat paikallisille yrittäjille toimintamahdollisuuksia, tukevat työllisyyttä, laajentavat hankkeita toteuttavien yrittäjien osaamista ja palveluntarjontaa. Hankkeita toteuttaneet toimijat olivat pääsääntöisesti sitä mieltä, että yrityksessä tietotaito ja myönteinen suhtautuminen monimuotoisuuden turvaamiseen ovat hankkeiden myötä lisääntyneet. Luonnonhoito-

hankkeet nähtiin yrityksille pääasiassa taloudellisesti kannattavina ja niiden myötä osa yrityksistä oli alkanut tarjota myös muita luonnonhoitoon liittyviä palveluita. Jotta yrittäjät osallistuisivat hankkeisiin myös jatkossa enenevässä määrin, olisi heidän mielestään tärkeää, että toteutustyöhön voitaisiin myöntää nykytasoa korkeampaa tukea ja hakuprosessi olisi kevyempi.

Haasteena asiantuntijoiden mielestä oli se, että hankkeita toteuttavia yrittäjiä ei kaikilla alueilla ole riittävästi. Toisaalta toimijoiden mielestä maakunnissa tulisi olla tarjolla enemmän haettavia hankkeita. Hankkeiden ja yrittäjien määrä voi vaihdella maan eri osissa ja voi olla, että yrittäjän toimialueella ei tule hakuun sen tyyppisiä hankkeita, joiden toteuttamiseen yrityksellä olisi valmiudet. Luonnonhoidon osaamisen kehittäminen ja tarvittavan kaluston hankkiminen ja ylläpito vaatii yrittäjiltä investointeja, joita voi olla haasteellista tehdä, ellei lähialueella ole riittävästi taloudellisesti kannattavia mahdollisuuksia hyödyntää niitä yritystoiminnassa.

6. Johtopäätökset ja kehittämistarpeet

Hankkeen tulosten mukaan metsänomistajat ovat ympäristötukisopimusten ja luonnonhoitohankkeiden toteutukseen valtaosin tyytyväisiä ja ne luovat pääasiassa myönteistä ilmapiiriä metsänomistajien keskuudessa luonnon turvaamista kohtaan. Jotta päästäisiin METSO-ohjelmassa ympäristötukisopimuksille ja luonnonhoitohankkeille asetettuun 82 000 hehtaarin toteutustavoitteeseen vuoteen 2025 mennessä, tulisi Suomen metsäkeskuksen METSO-rahoitusta sekä henkilöstöresursseja nostaa huomattavasti ohjelman loppukaudelle. Lisäksi myös toimijoiden tekemää hakemusvalmistelua tulisi lisätä. Vuonna 2021 tehtiin ennätyksellisen paljon ympäristötukisopimuksia ja kiinnostus tätä tukimuotoa kohtaan on suuri metsänomistajien keskuudessa (Koskela ym. 2022, Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö 2022).

Tulosten mukaan luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja maisema-arvot sekä luonnonhoitohankkeiden osalta myös vesistöjen laadun parantaminen ja vesistöhaittojen vähentäminen olivat metsänomistajille tärkeitä motiiveja ympäristötukisopimuksen solmimiselle ja luonnonhoitohankkeeseen osallistumiselle. Sopimusten määräaikaisuus ja päätäntävällän säilyminen myös seuraavalla sukupolvella ovat tärkeitä tyytyväisyyttä luovia tekijöitä metsänomistajan tehdessä päätöstä suojelusta (Miljand ym. 2021), kuten havaittiin myös tässä hankkeessa ympäristötukisopimusten osalta. Myös rahallinen korvaus oli tärkeä kimmoke, kun metsänomistajat puntaroivat sopimuksen solmimista (ks. myös Juutinen ym. 2021; Miljand ym. 2021). Koskela ym. (2021) mukaan metsänomistajat suhtautuivat monimuotoisuuden edistämisen tavoista myönteisimmin luonnonhoitoon ja luontoarvojen huomioon ottamiseen metsien käsittelyssä sekä määräaikaisiin sopimuksiin. Luonnonhoito omissa metsissä kiinnosti lähes 60 prosenttia metsänomistajista ja yli puolet metsänomistajista ilmaisi kiinnostuksensa turvata monimuotoisuutta metsissään ottamalla luontoarvot erityisesti huomioon metsien hoidossa ja käsittelyssä. Saman tutkimuksen mukaan hieman yli kaksi viidesosaa metsänomistajista piti luontokohteen määräaikaista suojelua korvausta vastaan kiinnostavana vaihtoehtona, kolmasosa yksityisen suojelualueen perustamista ja vajaa viidesosa maan myymistä valtiolle. Metsänomistajien osallistumishalukkuuden kannalta on tärkeää, että käytössä on monenlaisia, metsänomistajien näkemyksiin sopivia metsien monimuotoisuuden turvaamisen keinovalikoimia (Koskela & Karppinen 2021). Keinovalikoimaa etenkin metsien osittaisen käsittelyn sekä samanaikaisen luontoarvojen ja maiseman huomioimiseen, voisi olla hyödyllistä lisätä (Pynnönen ym. 2018). Esimerkkejä tällaisista työkaluista voivat olla mm. säästöpuumetsätalous (Keto-Tokoi ym. 2021) tai luonnontuottometsä (Viitala ym. 2020).

Vuonna 2014 voimaan tulleen uudistetun metsälain (1085/2013) linjausten mukaan erityisen tärkeät elinympäristöt täyttävät elinympäristöittäin määritellyt ominaispiirteet, ovat luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia kohteita, jotka erottuvat ympäröivästä metsäluonnosta selvästi ja ovat pienialaisia tai metsätaloudellisesti vähämerkityksellisiä. Ympäristötuen rahoitustason laskiessa Metsäkeskuksen ohjeissa täsmennettiin, että ympäristötukikohteet ovat yleensä pienialaisia ja tuki kohdistetaan ensisijaisesti puustoisille metsälain 10 §:n kohteille (Suomen metsäkeskus 2015; Suomen metsäkeskus 2017; Suomen metsäkeskus 2021). Tuen ulkopuolelle on jäänyt vähäpuustoisia kohteita, joille hakkuu ei ole todellinen uhka ja monimuotoisuusarvo on puustoisia kohteita pienempi. Nämä linjaukset ovat rajanneet määräaikaisten sopimuskauden päättyessä osan aiemmin korvausta saaneista kohteista pois ympäristötuen piiristä ja supistanut joidenkin kohteiden osalta rajausta (Hänninen ym. 2021; Siitonen ym. 2021). Tämä on herättänyt tyytymättömyyttä ja epätietoisuutta metsänomistajien keskuudessa (Hänninen ym. 2021). Pinta-alaltaan laajoja kohteita pyritään turvaamaan ensisijaisesti pysyvän suojelun keinoin ja metsänomistajan niin halutessa Metsäkeskus välittää kohdetarjouksen alueen ELY-keskukselle. Tässä hankkeessa tehtyjen kyselyiden mukaan metsänomistajien lisäksi myös

Metsäkeskuksen asiantuntijat kokivat metsälain ja ympäristötuen rahoitusohjeen kriteerit osin haasteellisiksi ympäristötukisopimusten kohdentamisessa ja ekologisesti toimivien sopimusrajoitusten tekemisessä. Rahoitusehtojen kriteerien väljentäminen ja laajempien ja kytkeytyneiden sopimuskohteiden aikaansaaminen edellyttäisi ympäristötukirahoituksen merkittävää lisäämistä sekä riittäviä ja laajempia resursseja metsänomistajien neuvontaan ja hakemusten valmisteeluun.

Sekä Metsäkeskuksen asiantuntijat, että hankkeita toteuttaneet yrittäjät kokivat luonnonhoitohankkeiden toteutusprosessin liian monipolvisiksi. Raskasta hankehakumenettelyä tulisi yksinkertaistaa ja mahdollistaa luonnonhoidon toteuttaminen hallinnollisesti kevyemmällä mallilla. Metsänomistajat katsoivat, että luonnonhoidon tekeminen osana muuta metsien käyttöä ja hoitoa olisi hyvä kannuste lisäämään kiinnostusta luonnonhoitotoimia kohtaan. Luonnonhoidon edistämistä osana arkimetsänhoitoa on edistetty muun muassa Monimetsä-hankkeessa (Monimetsä, 2021). Myös uuden metsätalouden kannustejärjestelmän valmistelussa pyritään edistämään nykyistä kannustejärjestelmää paremmin metsien biologista monimuotoisuuden turvaamista muun muassa uusien työlajien, suometsänhoidon suunnittelun- ja luonnonhoitotyötuen, avulla (Metsätalouden kannustejärjestelmä 2020-luvulla 2021).

Ympäristötukisopimukset ja luonnonhoitohankkeet ovat lisänneet tietoa monimuotoisuudesta sekä metsänomistajien että luonnonhoitohankkeita toteuttaneiden yrittäjien keskuudessa, ja metsänomistajilla sekä yrittäjillä on kiinnostusta luonnonhoidon toteuttamiseen myös jatkossa. Ympäristötukisopimuksen laatiminen tai luonnonhoitohankkeeseen osallistuminen olisikin hyvä tilaisuus käydä läpi luonnonhoidon mahdollisuuksia myös muualla tilan alueella. Kyselyjen tulokset viittaavat siihen, että ympäristötukikohteilla tai luonnonhoitohankealueella tapahtuvien muutosten seuraaminen on monille metsänomistajille haasteellista, eikä kaikilla siihen välttämättä ole kiinnostustakaan. Luonnonprosessien syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen voisi motivoida metsänomistajaa entisestään ylläpitämään monimuotoisuutta. On tarvetta lisätä keskustelua metsänomistajan kanssa jo suunnitteluvaiheessa siitä, mitä kohteella todennäköisesti tulee tapahtumaan ja mitä asioita metsänomistajan kannattaisi kohteella tarkkailla. Jatkossa metsänomistajille voitaisiin esitellä tapoja ja menetelmiä, miten he voisivat seurata monimuotoisuuden kehittymistä ja mahdollisia muutoksia ympäristötukisopimus- tai luonnonhoitokohteilla.

Metsänomistajakyselyn mukaan ympäristötukikohteista noin puolet olisi ilman ympäristötukisopimustakin jäänyt metsätalouden ulkopuolelle, ja 16 prosentilla olisi tehty poiminta- tai jatkuvan kasvatuksen hakkuu. Raportin tulokset ovat linjassa Hännisen ym. (2021) sekä Hujalan ym. (2016) tutkimuksien kanssa, joiden mukaan suurin osa kohteista, joilla uutta ympäristötukisopimusta ei solmita, jäivät hakkuiden ulkopuolelle, ja vajaa viidesosa aikoo tehdä hakkuun (Hänninen ym. 2021) ja vielä pienempi osuus palauttaa kohteen takaisin metsätaloustalouteen (Hujala ym. 2016). Yhtäältä käytön ulkopuolelle jäivät kohteet ovat sellaisia, jotka olisi jääneet ilman käsittelyä esimerkiksi maaston haastavuuden, puuston vähäisyyden tai uudistamisen vaikeuden vuoksi (Hänninen ym. 2021). Toisaalta tässä tehtyjen kyselyiden mukaan ympäristötukisopimukset ja luonnonhoitohankkeet ovat muuttaneet metsänomistajien suhtautumista monimuotoisuutta kohtaan myönteisemmäksi ja edistäneet luonnon huomioon ottamista ja kohteiden jättämistä käytön ulkopuolelle myös muualla metsissä, ja näin voidaan saavuttaa kohderajausta tai toteutusalueita laajempaa vaikuttavuutta. Ympäristötukisopimuksen ei juuri arvioitu lisänneen hakkuita muualla metsissä. Määräaikaisiin sopimuksiin käytetty panos voi siis hyödyttää monimuotoisuuden säilymistä, vaikka sopimusta ei enää jatkettaisikaan tai kaikkia kohteita ei saataisi mukaan.

Suuri osa metsänomistajista koki ympäristötukisopimukset ja luonnonhoitohankkeet oikeudenmukaiseksi tavaksi turvata luonnon monimuotoisuutta. ja asiantuntijat näkivät nämä tukimuodot tärkeinä osina monimuotoisuuden turvaamisen valtavirtaistamista. Vaikka kohteet ovat usein pienialaisia ja erillisiä, niillä on oma tärkeä roolinsa kokonaisuudessa. Metsäammatillaiset toimivat metsänomistajien kanssa käytännön metsänhoitotoimenpiteissä ja ovat usein metsänomistajalle tuttu taho. Siten metsäammatillainen voi luontevasti tuoda esiin neuvonnassa myös monimuotoisuuteen liittyvät näkökulmat kuten metsänkäsittelyn, luonnonhoidon ja suojelun erilaiset vaihtoehdot. Luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa on hyvä olla käytössä laaja valikoima keinoja, jotka sopivat metsänomistajien tavoitteisiin ja joilla saavutetaan luontohyötyjä; pysyvät suojelualueet, määräaikainen suojelu, elinympäristöjen hoito ja kunnostus, talousmetsien luonnonhoitokeinot sekä niiden valintaan ja kohdentamiseen ohjaava neuvonta. Vapaaehtoisten suojelukeinojen ja luonnonhoidon toteutuksessa ja kehittämisessä on tärkeää huomioida metsänomistajien näkemykset toteutustavoista.

Yhteenveto kyselyissä esille nousseista kehittämistarpeista ja -näkemyksistä:

Yleiset kehittämistarpeet:

- Ympäristötukisopimusten ja luonnonhoitohankkeiden sekä niiden neuvontaresurssien riittävä rahoitus.
- Monimuotoisuuden turvaamiseen liittyvän neuvonnan tarjoaminen metsänomistajille kattavasti useasta lähteestä eri metsäorganisaatioiden edustajilta, myös puukaupan yhteydessä.
- Metsänomistajien kiinnostuksen ja motivaation lisääminen monimuotoisuuden turvaamiseen neuvomalla miten metsänomistajat voisivat seurata luontoarvojen kehittymistä ympäristötukisopimus- ja luonnonhoitokohteilla ja millaisia muutoksia kohteilla voi mahdollisesti havaita.

Ympäristötuen kehittämiskohteet:

- Laajempien ympäristötukisopimuskokonaisuuksien tekemisen mahdollistaminen siten, että ympäristötukisopimusten rajauksiin voitaisiin sisällyttää monimuotoisuudeltaan heikompiarvoista aluetta arvokkaimman ydinkohteen ympärille tai yhdistää ydinkohde heikompileatuisen, esimerkiksi nuorempipuustoisesta tai vähäpuustoisesta alueen avulla toiseen ydinkohteseen. Tämä vaatisi kuitenkin nykyistä selkeästi isompaa rahoitusta.
- Metsälain tulkinta kohteiden pienialaisuudesta vaatii joissain kohteissa elinympäristötyyppien erottamista, mitä ei pidetty tehokkaana toimintatapana ja sen katsottiin hankaloittavan myös ympäristötuen valmistelun antamista muiden toimijoiden tehtäväksi. Purovarsirajauksille toivottiin selkeyttämistä. Tällä hetkellä useat purovarret ovat menettäneet metsälain 10 §:n statuksen liian kapean suojavyöhykkeen vuoksi. Haasteellisena koetaan ohjeistuksen tiukkuus, jonka vuoksi monimuotoisuudeltaan arvokkaita elinympäristökokonaisuuksia jää ympäristötuen ulkopuolelle.
- Rahoitusohjeessa olisi hyvä huomioida alueellinen erilaisuus elinympäristöjen yleisyyden tai harvinaisuuden ja ekologisten piirteiden osalta.
- Ympäristötuen mahdollisuudesta kertominen metsänomistajalle on tärkeää aina kun tilalla on tähän soveltuva kohde, jotta metsänomistaja on asiasta tietoinen ja voi harkita tuen hakemista.
- Metsänomistajien tietoisuuden lisääminen arvokkaista elinympäristöistä ja ympäristötukisopimuskohteiden kriteereistä. Tämä vähentäisi myös tukeen soveltumattomien kohteiden suojeluselvytyspyyntöjä.

- Etukäteen toteutetulla metsänomistajan verkkoneuvonnalla voidaan tehostaa ja vähentää selvitys- ja maastotyötä erityisesti siinä tapauksessa, jos metsänomistaja ei ole kohdentanut arvokkaita alueita valmiiksi suojeluseelvitystä pyytäessään. Yhteinen maastokäynti metsänomistajan kanssa edistää ympäristötukisopimuksen rajauksen onnistumista.
- Ympäristötukihakemuksen laadinnan yhteydessä lisätiedon antaminen metsänomistajille erityisesti luonnonhoitomahdollisuuksista joko sopimuskohteella tai muualla metsissä, sekä muista suojeluvaihtoehdoista. Metsänomistajan kanssa on tarpeen keskustella myös sopimuksen vaikutuksista sopimusalueen viereisiin metsiin, sopimuksen irtisanomismahdollisuudesta ja verotuksesta sekä siitä, miksi kohteita mahdollisesti jätettiin pois sopimuksesta sopimuksen uusimisen yhteydessä.

Luonnonhoitohankkeiden kehittämiskohteet:

- Raskaan luonnonhoitohankemenettelyn yksinkertaistaminen ja luonnonhoidon toteuttamisen mahdollistaminen hallinnollisesti kevyemmällä ja nopeammalla mallilla.
- Monimuotoisuuden ja metsien erilaisten käyttömuotojen yhteensovittaminen sekä luonnonhoidon toimenpiteiden liittäminen osaksi ns. arkimetsänhoitoa siten, että metsänomistaja voisi hakea tukea luonnonhoitoon myös suoraan ilman luonnonhoitohanketta.
- Luonnonhoitohankkeen sopimustekstin selkeyttäminen, jotta metsänomistajalle on ennen suunnitelman hyväksymistä selvää, mitä hänen maillaan tullaan konkreettisesti tekemään. Metsänomistajan vaikutusmahdollisuuksien lisääminen hankkeen toteuttajan valinnassa. Karttajärjestelmien toimivuuden kehittäminen, jotta pystyttäisiin tuottamaan selkeitä karttoja metsänomistajille ja hankkeiden toimenpiteitä toteuttaville toimijoille.
- Tiedonvälityksen lisääminen luonnonhoitohanketta toteuttavan yrityksen ja metsänomistajan välillä hankkeen eri vaiheissa.
- Tarvetta katsottiin olevan vielä laaja-alaisemmalle kirjolle erilaisia luonnonhoitohankkeita kuin tällä hetkellä on mahdollista toteuttaa. Osa kohdetyypeistä vaatii toistuvaa hoitoa, kuten lehdot ja harjut, ja tähän tulisi olla mahdollista saada tukea. Painotusta toivottiin enemmän myös muihin kuin vesiensuojeluhankkeisiin.
- Metsäkeskuksen asiantuntijoiden osaamisen vahvempi hyödyntäminen hankkeen toteutusvaiheessa parantaisi työn lopputulosta ja lisäisi yrittäjien osaamista luonnonhoidosta.
- Entistä useampien yritysten kannustaminen toteuttamaan luonnonhoitohankkeita ja yritysten tietotaidon vahvistaminen ohjauksella ja koulutuksella. Toisaalta yrittäjille tarvitaan riittävästi luonnonhoitohankkeita tarjolle, jotta luonnonhoitohanketyöt voivat muodostaa säännöllisen tulovirran yritykselle.
- Työnjaon tarkentaminen hanketta toteuttavan toimijan ja metsänomistajan välillä esim. puuston poistossa. Luonnonhoitohankkeiden toteuttajille selkeämmät ja helpommat haku- ja raportointikäytännöt. Yrityksissä toivottiin myös korvaustason nostamista.

Viitteet

- Anttila, S., Koskela, T., Simkin, J. & Aapala, K. (toim.). 2021. METSO-tilannekatsaus 2020 : Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 36/2021. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 47 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-213-1>
- Heliskoski, J., Humala, H., Kopola, R., Tonteri, A. & Tykkyläinen, S. 2018. Vaikuttavuuden askelmerkit. Työkaluja ja esimerkkejä palveluntuottajille. Sitran selvityksiä 130. 70 s.
- Hujala, T., Pynnönen, S., Kurttila, M., Arponen, A., Kasurinen, S., Tähtinen, S., Primmer, E. & Pailoniemi, R. 2016. Metsien monimuotoisuuden suojelu ja metsien käsittelyjä monipuolistavien neuvontapalveluiden kehittäminen: Maanomistajien ja metsäammattilaisten näkemyksiä. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimuksia 69/2016. 38 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-332-1>
- Hänninen, H., Hamunen, K., Viitala, E.-J. & Kurttila, M. 2021. Metsätalouden määräaikainen ympäristötuki: mitä tapahtuu sopimusten päätyttyä? Metsätieteen aikakauskirja. artikkeli id 10578. <https://doi.org/10.14214/ma.10578>
- Juutinen, A., Kurttila, M., Pohjanmies, T., Tolvanen, A., Kuhlmeij, K., Skudnik, M., Triplat, M., Westin, K. & Mäkipää, R. 2021. Forest owners' preferences for contract-based management to enhance environmental values versus timber production. Forest Policy and Economics, 132. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2021.102587>
- Juutinen, A., Luque, S., Mönkkönen, M., Vainikainen, N. & Tomppo, E. 2008. Cost-effective forest conservation and criteria for potential conservation targets: a Finnish case study. Environmental Science and Policy, 11(7): 613–626.
- Juutinen, A., Reunanen, P., Mönkkönen, M., Tikkanen, O.-P. & Kouki, J. 2012. Conservation of forest biodiversity using temporal conservation contracts. Ecological Economics, 81(C): 121–129.
- Karppinen, H., Hänninen, H. & Horne, P. 2020. Suomalainen metsänomistaja 2020. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 73 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-961-3>
- Kemera 34/2015. Kestävän metsätalouden määräaikainen rahoituslaki, Annettu Helsingissä 23.1.2015. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala. Suomen Säädoskokoelma. Saatavilla internetistä: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150034>
- Keto-Tokoi, P., Koivula, M., Kuuluvainen, T., Lindberg, H., Punntila, P., Shorohova E. & Vanha-Majamaa, I. 2021. Säästöpuumetsätaloudella monimuotoisuutta talousmetsiin. Metsätieteen aikakauskirja vuosikerta 2021 artikkeli id 10541. <https://doi.org/10.14214/ma.10541>
- Kniivilä, M., Hantula, J., Hotanen, J.-P., Hynynen, J., Hänninen, H., Korhonen, K.T., Leppänen, J., Melin, M., Mutanen, A., Määttä, K., Siitonen, J., Viiri, H., Viitala, E.-J. & Viitanen, J. 2020. Metsälain ja metsätuholain muutosten arviointi. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 3/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 124 s.

- Korhonen, K., Hujala, T. & Kurttila, M. 2013. Diffusion of voluntary protection among family forest owners: decision process and success factors. *Forest Policy and Economics*, 26: 82–90.
- Koskela, T., Anttila, S., Aapala, K. & Muttilainen, H. (toim.). 2022. METSO-tilannekatsaus 2021: Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 56/2022. 56 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-464-7>
- Koskela, T., Anttila, S., Simkin, J., Aapala, K. & Syrjänen, K. (toim.). 2020. METSO-tilannekatsaus 2019: Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus. 46 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-977-4>
- Koskela, T., Horne, P., Karppinen, H. & Korhonen, O. 2021. Metsien ekosysteemipalvelut ja jokamiehen oikeus metsänomistajan näkökulmasta. *Metsänomistaja* 2020. PTT raportteja 267. 107 s. <https://www.ptt.fi/julkaisut-ja-hankkeet/kaikki-julkaisut/metsien-ekosysteemipalvelut-ja-jokamiehen-oikeus-metsanomistajan-nakokulmasta-metsanomistaja-2020.html>
- Koskela, T. & Karppinen, H. 2021. Forest owners' willingness to implement measures to safeguard biodiversity: values, attitudes, ecological worldview and forest ownership objectives. *Small-scale Forestry*, 20: 11–37. <https://doi.org/10.1007/s11842-020-09454-5>
- Luonnonsuojelulaki 1996/1096. Luonnonsuojelulaki. Annettu Helsingissä 20.12.1996. Ympäristöministeriön hallinnonala. Suomen Säädoskokoelma. Saatavilla internetistä: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096>
- METSO 2021. METSO, Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö. Viitattu 11.4.2022. Verkkosivu: www.metsasonpolku.fi
- Metsämuuronen, J. 2011. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 4. painos. International Methelp Oy.
- Metsälaki 1085/2013. Laki metsälain muuttamisesta 1085/2013. Suomen Säädoskokoelma. Saatavilla internetistä: <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131085>
- Metsätalouden kannustejärjestelmä 2020-luvulla. Työryhmän muistio. 2021. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja, 2021:2. 156 s.
- Miljand, M., Bjärstig, T., Eckerberg, K., Primmer, E. & Sandström, C. 2021. Voluntary agreements to protect private forests – A realist review. *Forest Policy and Economics* 128. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2021.102457>
- Monimetsä 2022. Luonnonhoito mukana talousmetsien arjessa. Monimetsä - jatkoaskel luonnonhoitoon -hanke 2019–2022. Suomen metsäkeskus, Tapio, Metsäteollisuus ry, MTK ry & Koneyrittäjät ry. Viitattu 11.4.2022. Verkkosivu: <https://www.metsakeskus.fi/en/node/970>
- Mäntymaa, E., Juutinen, A., Mönkkönen, M. & Svento, R. 2009. Participation and compensation claims in voluntary forest conservation: A case of privately owned forests in Finland. *Forest Policy and Economics*, 11(7): 498–507.
- Mönkkönen, M., Ylisirniö, A.L. & Hämäläinen, T. 2009. Ecological efficiency of voluntary conservation of boreal-forest biodiversity. *Conservation Biology*, 23(2): 339–347.

- Oldén, A., Mäenpää, H., Peura, M., Kotiaho, J.S., Mönkkönen, M. & Halme, P. 2020. Purovarsimetsien suojavyöhykkeiden vaikutus kasvi- ja kääpäälajistoon, pienilmastoon ja tuulentaatoihin. Metsätieteen aikakauskirja, 2020, Article 10382. <https://doi.org/10.14214/ma.10382>
- Pynnönen, S., Paloniemi, R. & Hujala, T. 2018. Recognizing the interest of forest owners to combine nature-oriented and economic uses of forests. *Small-Scale Forestry* 17: 443–470.
- Ries, B. 2010. Corporate Citizenship planen und messen mit der iooi-Methode. Ein Leitfaden für das gesellschaftliche Engagement von Unternehmen. Saatavissa: https://www.ber-telsmann-stiftung.de/fileadmin/files/Leitfaden_CCMessungl.pdf
- Siitonen, J., Penttilä, R. & Ihalainen, A. 2012. METSO-ohjelman uusien pysyvien ja määräaikaisten suojelualueiden ekologinen laatu Uudenmaan alueella. *Metsätieteen aikakauskirja* 4/2012: 259–283.
- Siitonen, J. & Penttilä, R. 2015. Kuusamon METSO-metsät laadukkaampia. Julkaisussa: Koskela, T., Anttila, S., Syrjänen, K. & Kuusela, S. (toim.). METSO:n tilannekatsaus 2014. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. *Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus* 28/2015: 26–28.
- Siitonen, J., Määttä, K., Punntila, P. & Syrjänen, K., 2021. Metsälain arvioinnin jatkoselvitys 10 §:n muutosten vaikutuksista monimuotoisuuden turvaamiseen. *Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus* 6/2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-151-6>
- Suomen metsäkeskus. 2015. Ympäristötukiohje: Metsälain elinympäristöt ja METSO. 2.9.2015. [Verkkodokumentti] <https://docplayer.fi/45002966-Suomen-metsakeskus-1-5-ymparistotukiohje-metsalain-elinymparistot-ja-metso.html>. Viitattu 18.11.2021.
- Suomen metsäkeskus. 2017. Ympäristötukiohje: Metsälain elinympäristöt ja METSO. [Verkkodokumentti] <https://docplayer.fi/66996471-Ymparistotukiohje-metsalain-elinymparistot-ja-metso.html>. Viitattu 18.11.2021.
- Suomen metsäkeskus. 2021. Ympäristötukiohje: Metsälain 10 § erityisen tärkeät elinympäristöt ja METSO-elinympäristöt sekä niiden rahoitus. Suomen metsäkeskus. 8.4.2021 Saatavilla internetistä: <https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/document/ymparistotukiohje-rahoitettavat-kohteet.pdf>. Viitattu 11.4.2022.
- Suomen metsäkeskus. 2021. Ympäristötuen käyttö kasvoi voimakkaasti viime vuonna. Tiedote 13.1.2021. Saatavilla internetistä: <https://www.metsakeskus.fi/uutiset/ymparistotuen-kaytto-kasvoi-voimakkaasti-viime-vuonna>. Viitattu 15.2.2022.
- Suomen metsäkeskus. 2022. Luonnonhoitohankkeet. Verkkosivut: <https://www.metsakeskus.fi/fi/metsatalouden-tuet/kemera-tuet/luonnonhoitohankkeet>. Viitattu 15.2.2022.
- Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M., Siitonen, J. & Valkeapää, A. 2016. Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäympäristöjen tunnistaminen METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016–2025. Ympäristöministeriön raportteja 17/2016. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö. Helsinki 2016. 75 s.
- Vainio, A., Paloniemi, R. & Hujala, T. 2018. How are forest owners' objectives and social networks related to successful conservation? *Journal of Rural Studies*, 62: 21–28.

- Valtioneuvosto 2014. Valtioneuvoston periaatepäätös Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman jatkamisesta 2014–2025. 5.6.2014. Saatavilla internetistä: <https://www.metsonpolku.fi/fi-FI/METSOohjelma> Viitattu 11.4.2022.
- Viitala, E.-J., Assmuth, A., Koikkalainen, K., Miettinen, A., Mutanen, A., Wall, A., Wejberg, H. & Lehtonen, H. 2022. Maa- ja metsätalouden kannustinjärjestelmien ilmastovaikutukset. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 21/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 97 s.
- Viitala, E.-J., Hujala, T., Hänninen, H., Leppänen, J. & Selkimäki, M. 2020. Luonnontuottometsä : Yhdysvaltalaisen Forest Bank -toimintamallin soveltaminen Suomessa. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 65/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 74 s.
- Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö. 2022. Jo lähes 90 prosenttia METSO-ohjelman suojelutavoitteesta saavutettu - ympäristötukiin ja luonnonhoitoon tarvitaan lisää rahoitusta. Uutinen 9.2.2022. Saatavilla internetistä: [https://www.metsonpolku.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tiedotteet/Jo_lahes_90_prosenttia_METSOohjelman_suo\(62444\)](https://www.metsonpolku.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tiedotteet/Jo_lahes_90_prosenttia_METSOohjelman_suo(62444)) Viitattu 15.2.2022.

Liite

Liite 1. Suomen metsäkeskuksessa METSO-ohjelman toteutukseen käytetty rahoitus vuosina 2008–2020 (milj. euroa). Lähde: YM, ELY-keskukset, MMM, Suomen metsäkeskus/Anttila ym. 2021.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Yht.
Ympäristötuki	4,5	5,2	7,6	8,7	5,2	4,4	5,2	2,3	3,7	3,0	4,4	5,0	7,5	66,7
Luonnonhoito-hankkeet	2,4	2,3	2,5	2,2	1,6	1,3	1,4	0,7	0,4	0,6	0,7	0,8	0,9	17,8
Yhteensä	6,9	7,5	10,1	10,9	6,8	5,7	6,6	3,0	4,1	3,6	5,1	5,8	8,4	84,5

luke.fi

Luonnonvarakeskus
Latokartanonkaari 9
00790 Helsinki
puh. 029 532 6000